

SAKRALNO SLIKARSTVO 17. STOLJEĆA U ŠIBENIKU

Gucek, Nikolina

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:172737>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-14**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET**

DIPLOMSKI RAD

**SAKRALNO SLIKARSTVO 17. STOLJEĆA U
ŠIBENIKU**

NIKOLINA GUCEK

Split, 2021.

Odsjek: Povijest umjetnosti

Studij: Diplomski studij

Predmet: Umjetnost XVII. i XVIII. stoljeća

SAKRALNO SLIKARSTVO 17. STOLJEĆA U ŠIBENIKU

Studentica:

Nikolina Gucek

Mentorica:

prof. dr. sc. Ivana Prijatelj Pavičić

Split, studeni 2021.

Zahvala

Zahvaljujem svojoj mentorici prof. dr. sc. Ivani Prijatelj Pavičić na podršci, ukazanom povjerenju, slobodi koju mi je dala tijekom pisanja ovog rada, konstruktivnim kritikama i savjetima kao i otvorenosti za sva pitanja i informacije.

Zahvaljujem kolegici dr. sc. Ani Šitini, don Krešimiru Mateši, fra Anti Vukušiću, časnoj sestri Fortunati, članovima samostana sv. Frane, cjelokupnom timu Muzeja grada Šibenika i cjelokupnom timu Interpretacijskog centra katedrale sv. Jakova „Civitas Sacra“, koji su mi omogućili pristup određenoj literaturi i slikama, pružili korisne informacije i svojim sudjelovanjem pomogli u realizaciji ovog rada.

Posebno se zahvaljujem svojoj obitelji koja je vjerovala u mene, pružala mi podršku kroz sve godine mog studiranja i uljepšala ovaj dio životnog putovanja.

Sadržaj

1. Uvod	1
1.1. Cilj i metoda istraživanja	1
2. Povijesno-društveni okvir	3
2.1. Povijesni pregled od prvog spomena grada do 17. stoljeća	3
2.2. Šibenik u razdoblju između Ciparskog i Kandijskog rata (1574.-1645.)	8
2.3. Kandijski rat i borba s Osmanlijama (1645.-1647.)	9
2.4. Velika epidemija kuge 1649. godine	10
2.5. Nastavak Kandijskog rata i razgraničenje 1671. godine	11
2.6. Šibenik za vrijeme Morejskog rata i prestanak osmanske opasnosti	12
2.7. Značajne kulturne ličnosti prve polovice 17. stoljeća	13
2.8. Šibensko društvo 17. stoljeća	14
3. Crkveni okvir	17
3.1. Odluke Tridentskog sabora u šibenskoj biskupiji	17
3.2. Šibenska biskupija u izvještajima <i>ad limina</i> u 17. stoljeću	18
3.3. Proširenje šibenske biskupije	24
4. Sakralno slikarstvo 17. stoljeća u Šibeniku po crkvama	25
4.1. Sakralno slikarstvo 17. stoljeća u katedrali sv. Jakova	26
4.1.1. <i>Oltarna slika sv. Sebastijana i sv. Fabijana</i> Filippa Zanibertija	28
4.1.2. <i>Slika Gospe od Caravaggia</i> nepoznatog slikara	29
4.2. Sakralno slikarstvo 17. stoljeća u samostanu i crkvi sv. Frane	30
4.2.1. Barokni oltari u crkvi s pripadajućim palama	31
4.2.2. Oslici velikog drvenog stropa crkve	35
4.2.3. <i>Slika Bičevanja Krista</i> nepoznatog kasnorenesansnog mletačkog slikara	37
4.2.4. <i>Slika Gospe u Navještenju</i> nepoznatog slikara	38
4.3. Sakralno slikarstvo 17. stoljeća u samostanu i crkvi sv. Lovre	38
4.3.1. <i>Slika Rođenja Kristovog</i> radionice Bassano	39
4.3.2. <i>Oltarna slika Polaganja u grob Sante Peranda</i> (?)	40
4.3.3. <i>Oltarna slika Gospe sa sv. Margaretom i sv. Lovrom mučenikom</i> kasnorenesansnog mletačkog slikara	41

4.3.4.	<i>Oltarna slika sv. Klare sa sv. Antunom Padovanskim i sv. Didakom Baldassarea D'Anne</i>	42
4.3.5.	<i>Slika sv. Jeronima u pustinji nepoznatog mletačkog slikara</i>	43
4.3.6.	<i>Slika Svete Obitelji nepoznatog slikara</i>	44
4.3.7.	<i>Oltarna slika Čuda sv. Blaža radionice Antonia Carnea</i>	45
4.3.8.	<i>Slika Visovačke Gospe nepoznatog slikara</i>	46
4.3.9.	<i>Slika Gospe Bezgrešnog začeca Giovannija Francesca Fedrigazzija</i>	47
4.3.10.	<i>Slika Posljednje večere nepoznatog slikara</i>	48
4.3.11.	<i>Ciklus scena iz života Josipa i braće u Egiptu nepoznatog slikara</i>	48
4.4.	Sakralno slikarstvo 17. stoljeća u crkvi sv. Nediljice u Crnici	50
4.4.1.	<i>Oltarna pala Gospe od Bezgrešnog začeca Angela Mancinija</i>	51
4.5.	Sakralno slikarstvo 17. stoljeća u crkvi sv. Dominika	52
4.5.1.	Oltari crkve s pripadajućim palama	53
4.5.2.	<i>Slika Gospe od Ružarija Giovannija Laudisa</i>	58
4.6.	Sakralno slikarstvo 17. stoljeća u crkvi sv. Barbare	59
4.6.1.	<i>Slika sv. Barbare sa sv. Nikolom i sv. Pavlom Angela Mancinija</i>	60
4.7.	Sakralno slikarstvo 17. stoljeća u crkvi sv. Nikole	62
4.7.1.	<i>Slika Gospe s Djetetom, sv. Nikolom i Lovrom nepoznatog mletačkog slikara</i> ...62	
4.7.2.	Oslíkani drveni strop crkve.....	63
4.7.3.	<i>Slika Gospe s Djetetom i sv. Antom nepoznatog slikara</i>	69
4.8.	Sakralno slikarstvo 17. stoljeća u crkvi sv. Duha	70
4.8.1.	<i>Oltarna pala Silaska sv. Duha Jurja Božičevića</i>	70
4.9.	Sakralno slikarstvo 17. stoljeća Nove crkve	71
4.9.1.	<i>Slika Krunidbe Gospe nepoznatog kasnorenesansnog slikara</i>	73
4.9.2.	<i>Scene iz života Gospe Mihovila Parkića i Antuna Moneghina</i>	74
5.	Ostali objekti u kojima se čuvaju djela sakralnog slikarstva 17. stoljeća.....	75
5.1.	Samostan sv. Luce.....	75
5.1.1.	<i>Slika sv. Marije Magdalene nepoznatog slikara</i>	75
5.1.2.	<i>Slika Gospe u Navještenju nepoznatog lokalnog slikara</i>	76

5.1.3.	<i>Slika Gospe od Ružarija</i> nepoznatog slikara	76
5.1.4.	<i>Slika sv. Skolastike i sv. Benedikta</i> nepoznatog slikara.....	77
5.2.	Muzej grada Šibenika	77
5.2.1.	<i>Slika Gospe Zaštitnice</i> Antuna Moneghina (?)	78
5.2.2.	<i>Slika Imago pietatis</i> nepoznatog mletačkog slikara	79
5.2.3.	<i>Slika Gospe s Djetetom</i> nepoznatog lokalnog slikara	79
5.2.4.	<i>Slika Svete Obitelji</i> nepoznatog slikara	80
6.	Ikonografske teme i motivi u 17. stoljeću	81
7.	Zaključak	85
8.	Literatura.....	87
	Sažetak.....	94
	Abstract.....	95
	Popis slikovnih priloga	96
	Prilozi.....	100

1. Uvod

Šibenik je najstariji samorodni hrvatski grad. Grad obiluje sakralnim spomenicima, ima ukupno 24 crkve i šest samostana, a od sakralnih spomenika najviše se ističe katedrala svetog Jakova. Grad je, uz mnoštvo sakralnih spomenika, poznat i po fortifikacijskim spomenicima, od kojih su sačuvane i četiri šibenske tvrđave. Tijekom povijesti grad je bio pod vlašću Hrvatsko-Ugarskog Kraljevstva, Mletačke Republike i Habsburške Monarhije, što je uvelike ostavilo traga na kulturno-povijesnim spomenicima.

Uzevši u obzir da je područje grada kroz 17. stoljeće obilježeno brojnim ratovima, kao i epidemijama kuge, to je uvelike utjecalo na gospodarski i demografski razvoj. Loša društveno-ekonomska slika grada utjecala je i na domenu likovnosti, prije svega na nabavu slika i slikarsku produkciju. Slikarsku baštinu 17. stoljeća obilježili su specifični povijesni kontekst i tradicija. Karakterizira je veliki broj importiranih djela na temelju kojih se može pratiti prisutnost tada popularnih ikonografskih tema na tom području. Između Ciparskog i Kandijskog rata u slikarstvu su još prisutni maniristički elementi, uz pojavu novih slikarskih formula i ikonografskih rješenja. Povoljnije uvjete za kulturni i likovni razvoj donio je *settecento*.

Šibenik je bio biskupski grad u 17. stoljeću. U tom kontekstu, veliku ulogu imao je Tridentski sabor. U našim je krajevima Tridentska obnova najviše vidljiva u reformi crkvenog života. Šibenski biskupi imali su u tom razdoblju golemu ulogu. Zahvaljujući njihovim izvještajima *ad limina* iz 17. stoljeća, mogli su se saznati različiti podaci vezani za crkveni život kao i razni podaci vezani za izvan crkvene teme.

Sačuvana djela sakralne tematike iz 17. stoljeća, koja se nalaze u gradu, svjedoče o njegovoj bogatoj prošlosti te su najbolji dokaz da je Šibenik grad bogate duhovne i materijalne vrijednosti. Primjeri sakralnog slikarstva, koji su pronađeni u gradu i datiraju se u 17. stoljeće, svrstani su u ovom radu po poglavljima, unutar svake crkve obrađuju se pojedinačno, krenuvši od najveće sakralne građevine koja se nalazi u gradu, katedrale sv. Jakova. Jednako tako, u gradu se nalaze i ostali objekti u kojima se danas čuvaju važna slikarska ostvarenja, među kojima su samostani i muzeji.

1.1. Cilj i metoda istraživanja

Obrađeni slikovni materijal koji se datira u 17. stoljeće je raznovrstan i uglavnom je riječ o importnom slikarstvu. Međutim, sačuvano je i nekoliko slikarskih primjera lokalnih majstora djelatnih na području Šibenika. Analizirajući svaku sliku pojedinačno, vidljivo je da

se radi o slikama različite kvalitete temeljem čega se djelo može atribuirati nekom poznatom majstoru ili ipak majstoru slabijih likovnih izričaja. Jednako tako, predstavljene slike se razlikuju i po stupnju očuvanosti, pri čemu su pojedini primjeri u jako dobrom stanju i jasno vidljivi, dok su neki primjeri jako oštećeni, i u lošem stanju, te je njihova detaljna obrada često bila nemoguća.

Za ovaj rad je od iznimne važnosti bio doktorski rad kolegice dr. sc. Ane Šitine pod naslovom *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji* iz 2020. godine u kojem je obrađeno cjelokupno slikarstvo na području grada Šibenika kroz 16. i 17. stoljeće. Zahvaljujući spomenutom doktorskom radu, saznala sam brojne informacije vezane za slike sakralne tematike, koje su pronađene ili se čuvaju na području grada Šibenika, kao i njihovu dataciju, autore, naručitelje ili donatore i sl. Sve ostale prikupljene informacije, koje su vezane za predstavljene slike, dobivene su na temelju proučavanja postojeće literature, najvećim dijelom domaćih autora kao i proučavanjem povijesnih objavljenih i neobjavljenih izvora.

U svrhu rada provedeno je i osobno terensko istraživanje koje je obuhvaćalo dostupne crkve u kojima se nalaze slike sakralne tematike, Benediktinski samostan sv. Luce, Interpretacijski centar katedrale sv. Jakova *Civitas Sacra* kao i Muzej grada Šibenika. Na terenu se provodilo osobno fotografiranje zatečenih slika i provođenje razgovora s odgovarajućim osobama.

Kroz rad se primjenjivala metodologija formalno-stilske analize u kombinaciji s ikonografskim, ali i kontekstualnim pristupom. Na temelju istraživanja i iščitavanja literature vidljivo je da najveći broj slika čine djela nepoznatih slikara, a kod onih djela poznatih autora, temeljem glavnih karakteristika i obilježja slika, nastojalo se to i utvrditi.

Glavni cilj ovog rada je predstavljanje svake slike pojedinačno kroz poglavlje crkve u kojoj se nalazi, pri čemu su za svaku sliku iznesene sljedeće informacije: autor ili krug kojem se pripisuje, naručitelj ili donator (ako je informacija poznata), godina nastanka, nekadašnja i trenutna lokacija slike (ako je poznato), slikarske tehnike. Za svaku predstavljenu sliku nalazi se i popratna fotografija u poglavlju *Prilozi*. Na temelju analiziranih slikovnih primjera iznose se ikonografska obilježja i uočavaju bitne promjene koje su se dogodile tijekom 17. stoljeća.

2. Povijesno-društveni okvir

Prostor današnjeg grada Šibenika, od prvog spomena 1066. godine pa sve do kraja 17. stoljeća, doživio je važne društvene i političke promjene. U Šibeniku je glavnu figuru vlasti vodio knez kapetan kao i u ostalim gradovima provincije. Kroz 17. stoljeće grad Šibenik je bio u sastavu Mletačke Republike te je samim time i likovna umjetnost uvelike ovisila o Veneciji. Početak 17. stoljeća obilježili su sukobi s Uskocima koji su započeli još sredinom 16. stoljeća, Kandijski rat (1645.-1669.), te Morejski rat (1684.-1699.) koji je završio mirovnim ugovorom u Srijemskim Karlovcima 1699. godine. Navedenim mirovnim ugovorom Mlečani su zadržali posjede na Peloponezu, ali i sva područja osvojena u Dalmaciji te je uspostavljena nova granica između Mletačke Republike i Osmanskog Carstva 1701. godine, nazvana *Linea Grimani*.¹

Navedeni događaji ostavili su velike posljedice na područje šibenske biskupije i uvelike utjecali na demografsku sliku grada Šibenika. Točnije, radi se o razdoblju koje je obilježeno iscrpnim ratovima i epidemijama (posebno velikom epidemijom kuge 1649. godine), što je uvelike utjecalo na ekonomski, vjerski, ali i kulturni život grada. Stanovništvo se dugo borilo s neimaštinom, glađu, a sve snage su bile usmjerene na obranu samoga grada.

2.1. Povijesni pregled od prvog spomena grada do 17. stoljeća

Grad se naziva i Krešimirovim gradom jer se prvi put spominje u ispravi hrvatskog kralja Petra Krešimira IV., i to 1066. godine.² Postanak grada i razvitak vezani su uz dolazak slavenskog *etnosa* na Balkan i državno-politički razvitak hrvatskog naroda na jadranskom području. Grad ima veliki značaj, ne samo zato što je predstavljao rodno mjesto mnogobrojnih značajnih ličnosti kulturnog stvaralaštva, već i time što je u prošlosti određeno vrijeme predstavljao centar graditeljsko-kiparske djelatnosti čitave Dalmacije. Danas se u staroj urbanoj jezgri čuva mnoštvo kulturno-povijesnog i umjetničkog blaga neprocjenjive vrijednosti.

Kada govorimo o postanku grada, najvažnije tumačenje dao je već u 17. stoljeću „otac hrvatske historiografije“ Ivan Lucius Trogiranin.³ On je tvrdio da grad Šibenik ne potječe od antičkog SICCUMA, kako su to tvrdili Plinije⁴ i Ptolomej⁵, već da je to grad osnovan od Hrvata poslije propasti Rimskog Imperija. Lucius je tvrdio kako se radi o gradu koji ima hrvatski

¹ Lovorka Čoralić, *Venecija. Kraljica mora s lagunarnih sprudova*, Samobor, 2004., str. 137-141.

² Slavo Grubišić, *Šibenik kroz stoljeća*, Povremena izdanja Muzeja grada Šibenika, 4, Šibenik, 1974., str. 5.

³ Isto, str. 7.

⁴ Plinije Stariji bio je rimski vojni funkcioner i pisac čuvenog djela u 37 knjiga pod naslovom *Naturalis historia*.

⁵ Klaudije Ptolomej bio je grčki astronom, matematičar i geograf aleksandrijske škole.

karakter, a svoje razmišljanje je učvrstio i proučavajući statute dalmatinskih gradova i uspoređujući ih sa šibenskim statutom.

Uz postanak grada veže se i podrijetlo njegova imena. Hrvatski humanist i pjesnik Juraj Šižgorić pisao je da je grad nazvan Šibenik jer je bio okružen šibama. S njegovim mišljenjem slagao se i Mlečanin G. B. Giustinian koji je smatrao da su grad podigli gusari gradeći podno zidina kuće ograđene šibljem, šibicama.⁶ Jednako tako, i noviji istraživač šibenske prošlosti Bernardin Polonijo sličnog je mišljena jer on kaže: „...*tako je mogao nastati od šiblja Šibenik, tj. mjesto obraslo šibljem ili iz ovog izgrađeno.*“⁷

S druge strane, pisac Petar Kaer smatra da je Šibenik dobio ime po plemenu Šubića, dok Josip Smolaka smatra kako se ime dovodi u vezu s češkom riječju „šibenice“, što bi u prijevodu značilo vješala, gubilište. Prema tome, grad je mogao označavati brijeg na kojega su se dovodili osuđenici na šibanje i vješanje, točnije na pogubljenje. Kasnije je taj brijeg prešao u utvrdu i grad koji je nastao upravo na tom mjestu, kako je tvrdio i Smolaka.

Konačno, podrijetlom imena bavio se i profesor dr. Marko Kravar koji je ukazao na mogućnost da je naziv bio u vezi s korijenom riječi svib ili sib.⁸ Upravo ti apelativi svib ili sib su u značenju riječi drijen, što je kod nas zapravo vrsta vrbe ili cera. Prema tome, zaključuje se da je od starijeg svibenika nastao naziv Šibenik. Iako su postojala i drugačija tumačenja o podrijetlu imena grada, u znanosti ni jedno nije u potpunosti prihvaćeno, ali ni točno.

Gledajući geografski položaj, grad se smjestio na ušću rijeke Krke, na srednjem obalnom području između Biograda i Trogira, na strmoj 70 metara nad morem visokoj klisuri (nad Podstinjem). Grad je ponajprije svoj život započeo kao *castrum* - utvrda. Pretpostavlja se da su ga izgradili Hrvati od 8. do najkasnije 10. stoljeća.⁹

Grad se u drugoj polovici 11. stoljeća javlja u Hrvatskoj državi kao jedno od sijela njezinih kraljeva Petra Krešimira IV., Zvonimira i Stjepana II. Šibenik nije bio samo *castrum*, već i gradsko naselje, jer su u njemu bili smješteni kraljevi s pratnjom. S obzirom na to da 1105. godine ne postoje zapisi o Kolomanovu osvajanju grada, pretpostavlja se da ga je grad mirno dočeka kao svog novog kralja.¹⁰ Grad je nakon niza događanja kratko bio pod vlašću Venecije. Kasnije je grad pridobio na svoju stranu hrvatsko-ugarski kralj Stjepan Arpadović za vrijeme

⁶ Slavo Grubišić, *Šibenik kroz stoljeća*, Povremena izdanja Muzeja grada Šibenika, 4, Šibenik, 1974., str. 8.

⁷ Bernardin Polonijo, *Kroz Šibenik grad i okolicu stopama blaženog Nikole Tavilića Šibenčanina*, Šibenik, 1939., str. 3.

⁸ Ljubomir Meštović, *Zadarska revija*, 2-3, u: *Zadarska smotra: Časopis za kulturu, znanost i umjetnost*, 1-2, 1967., str. 233-234.

⁹ Slavo Grubišić, *Šibenik kroz stoljeća*, Povremena izdanja Muzeja grada Šibenika, 4, Šibenik, 1974., str. 13.

¹⁰ Isto, str. 15.

rata protiv Mlečana. Godinu dana kasnije grad je puno napredovao i proširio se jer su u grad bile prihvaćene izbjeglice iz Biograda nakon uništenja i opustošenja tog teritorija. Međutim, do velike promjene ponovno dolazi u razdoblju od 1167.-1180. godine kada je grad pao pod vlast Bizanta.¹¹ Nakon smrti bizantskog cara Manojla Komnena (1180.), Bela III. vraća sve izgubljene zemlje, među kojima je i Šibenik. Tim činom Šibenik se ponovno vratio u sastav ugarsko-hrvatske države.

Krajem 12. stoljeća dolazi do stvaranja moćnih feudalaca, među kojima se posebno isticao Domald koji je gotovo tri desetljeća bio gospodar i knez Šibenika.¹² Međutim, početkom dvadesetih godina 13. stoljeća Šibenik više nije bio podložan Domaldu jer je 1223. godine ugarsko-hrvatski kralj Andrija II., zbog nevjere, Domaldu oduzeo sve zemlje, i to od Krke do Zadra te ih predao knezovima Bribirskim – Grguru i Stjepanu i njihovoj braći.¹³

Šibenik je i dalje bio samo *castrum* te ga je kralj mogao slobodno darovati, što je i učinio kralj Andrija II. ustupivši grad vojno-vjerskom redu templara kao naknadu za gubitak Klisa. Šibenčani su se masovno suprotstavljali templarima upravo iz težnje za slobodom. Nove promjene ustupile su tridesetih godina 13. stoljeća kada su značajnu ulogu odigrali knezovi Šubići Bribirski.¹⁴ Tako je 1234. godine izabran prvi knez i gospodar Šibenika iz roda bribirskih feudalaca – Grgur. Šibenčani su prihvatili vlast Šubića u nadi da će se s njima lakše osloboditi od templara.

U razdoblju od 1319.-1322. godine trajali su veliki napadi na Šibenik od strane Mladena II., koji je došao na vlast nakon smrti oca Pavla I. Šubića 1312. godine.¹⁵ Kako bi se zaštitio od stalnih napada od strane Mladena II., grad Šibenik je 1322. godine sklopio savez s Trogirom i stavio se pod zaštitu Venecije.¹⁶ Mletačka vladavina trajala je sve do 1357. godine. Međutim, nastali su novi problemi za Šibenik, među kojima se ističe osvajanje Žirja i Murtera od strane mletačke vlasti kao i vječno pitanje kako se zaštititi od napadanja hrvatskih feudalaca Nelipića¹⁷. Venecija je, zahvaljujući savezu Šibenika s Trogirom i Splitom protiv Nelipića, prisilila ih na mir 1343. godine, a samim time i na obvezu s njihove strane, a to je bilo rušenje

¹¹ Slavo Grubišić, *Šibenik kroz stoljeća*, Povremena izdanja Muzeja grada Šibenika, 4, Šibenik, 1974., str. 16.

¹² Isto, str. 16-17.

¹³ Isto, str. 18.

¹⁴ Isto.

¹⁵ Isto, str. 23.

¹⁶ Isto, str. 24.

¹⁷ Porazom bana Mladena II. Bribirskog podigli su se Nelipići.

utvrde Ključ.¹⁸ Bez obzira na sklopljeni ugovor, godinu kasnije, knez Nelipić opet napada Šibenik. Srećom, njegovom smrću iste godine oslobođen je grad od opasnosti.

Par godina kasnije, kralj Ludovik I. Anžuvinac je nakon ratovanja prisilio Mlečane na mir u Zadru te se tim mirom Mlečani odriču Šibenika i čitavog teritorija na našoj obali. Ludovik je uspio slomiti moć feudalaca. On je ostvario velika postignuća za grad, uz hrvatskog bana Ivana Čuza, među kojima je potvrda kojom se Šibeniku potvrđuju sve stare privilegije i slobode. Ipak, i sam Ludovik se bojao Venecije koja je bila najjača pomorska sila. Prema tome, u ratu između Genove i Venecije, koji je trajao od 1378.-1381. godine, Ludovik ustaje protiv Mlečana i daje Genovi na raspolaganje sve svoje pomorske flote i svu raspoloživu snagu. U tom ratu Šibenik je doživio teška stradanja, a dodatne probleme je stvarao mletački admiral Vettor Pisani koji je bio odlučan u svom naumu da osvoji Šibenik. Pisani prvo osvaja Kotor, pa Zadar, a s obzirom na to da je šibenska flota bila mala i slabo obranjena, krenuo je u direktan napad na nju. Šibenčani se nisu htjeli predati Pisaniju te su bili spremni braniti svoj grad. Oni su se krvavo borili za svoj grad, iako je na kraju Pisani uspio ovladati njime.

U gradu nitko nije ostao. Pisani je iza sebe ostavio opustošeni Šibenik u plamenu i ruševinama. Samu smrt izbjegao je i tadašnji šibenski biskup Mate Crnota kojega su Pisanijevi vojnici tražili po cijelome gradu. Između niza događaja važno je istaknuti i neke od ključnih godina:¹⁹ 1395. godinu kada su se u Šibeniku sastali predstavnici Splita, Zadra i Trogira sa Šibenčanima i utvrdili međusobni mir i savez; u samom gradu situacija je bila jako teška jer su se još uvijek osjećale posljedice Pisanijeva razaranja i pustošenja iz 1378. godine; posljedice od kuge iz 1381. godine i katastrofalne posljedice požara iz 1408. godine. Jedan od najvećih problema u gradu bila je nesloga između pučana i plemstva, što se pretvaralo u otvoreni sukob. Zbog sve većih suprotnosti između pučana i gradskog patricijata u prvoj polovici 1412. godine pučani su preuzeli svu vlast u gradu.²⁰ O tome nam svjedoči šibenski povjesničar Dinko Zavorović u šibenskoj povijesti *Trattato sopra le cose di Sebenico (I. dio)*.

Svakako, događaj koji je išao u prilog Mlečana su socijalno-politički sukobi u Šibeniku koji su trajali čitavo vrijeme dok je grad odbijao Mlečane. Dana 20. studenoga 1412. godine u Kneževoj palači u Šibeniku zaključuje se „vječni mir, opraštanje i sloga“ između „unutrašnjih“²¹ šest plemića s jedne strane (Luka Kozičić, Ratko Bojković, Luka Skavičević, Marko Gozdenić i Mladen Radojev), u ime stanovnika Šibenika, plemića i pučana i 26

¹⁸ Slavo Grubišić, *Šibenik kroz stoljeća*, Povremena izdanja Muzeja grada Šibenika, 4, Šibenik, 1974., str. 25.

¹⁹ Isto, str. 36.

²⁰ Isto, str. 39.

²¹ Unutrašnji su oni koji su za vrijeme mletačke opsade ostali u gradu.

„vanjskih“²² (osobno) s druge strane.²³ Zaključeni akt je potvrđen i od strane dužda Michelea Stena.

Nakon Mlečana nova opasnost uslijedila je od Osmanlija koji 1463. godine, nakon što su osvojili Bosnu, pustoše šibensku okolicu.²⁴ Stoga je 15. stoljeće obilježeno masovnim i naglim prodorima Osmanlija. Zidine iz druge polovine 15. stoljeća na poluotoku Oštrici (slika 1), južno od Šibenika, omogućavale su upravo zaštitu Oštrice, koja je postala utočište za stanovništvo istočnog i južnog dijela šibenskog kotara, od osmanskih pljačkaških napada.

Kroz 15. stoljeće stvaraju splitski slikari Dujam Vušković, Antun Restinović i Marinko Vušković.²⁵ Juraj Ćulinović ubraja se u jednog od najvažnijih hrvatskih slikara rane renesanse. Na području Šibenika djelovao je i dubrovački majstor Franjo Jurjev kao i Šibenčanin Nikola Vladanov. Jedan od najznačajnijih slikara dalmatinske slikarske škole 15. stoljeća je Blaž Jurjev Trogiranin.²⁶

Od Ćulinovića je sačuvano dvanaest sigurno utvrđenih njegovih djela: dvije slike u Londonu, dvije u Parizu, šest po galerijama u Italiji, jedna u Amsterdamu, jedna u Baltimoreu u SAD-u.²⁷ On je umro u Šibeniku 1504. godine te je po vlastitoj želji pokopan u Šibenskoj katedrali uz današnji oltar sv. Sebastijana.²⁸ Kroz 15. stoljeće jedna od značajnih ličnosti kulturnog života čitavog hrvatskog naroda, a ne samo Šibenika, bio je Juraj Šižgorić Šibenčanin, koji je poznat po brojnim svojim djelima, među kojima se ističe *O položaju Ilirije i gradu Šibeniku*. U djelu predstavlja kratki povijesno-zemljopisni sastav o području koje on naziva Ilirijom, a koju smješta na teritorij između Mađarske i Jadranskog mora, Italije i Crnog mora, točnije područja nastanjenog Južnim Slavenima.

Kroz 16. stoljeće dolazi do velikog širenja Osmanskog Carstva na Balkan. Godine 1500. i 1501. osmanske čete pljačkaju i pustoše Šibenik.²⁹ Grad je bio potpuno uništen, stanovništvo odvedeno u ropstvo, a stoka opljačkana. Osmanlije su spalili 16 sela zapadno od Šibenika. Venecija zaključuje mir s Osmanskim Carstvom 1502. godine, a 1520. godine na osmansko prijestolje stupa Sultan Sulejman II. Veličanstveni te su iste godine opet sve učestaliji napadi

²² Vanjski su oni koji su istjerani ili kasnije pobjegli iz grada te su se najvećim dijelom priklonili Mlečanima.

²³ Slavo Grubišić, *Šibenik kroz stoljeća*, Povremena izdanja Muzeja grada Šibenika, 4, Šibenik, 1974., str. 45.

²⁴ Isto, str. 46.

²⁵ Ljubo Karaman, *Pregled umjetnosti u Dalmaciji*, Zagreb, 1952., str. 70.

²⁶ Ljubo Karaman, Kruno Prijatelj, O mjesnim grupama dalmatinske slikarske škole u XV. stoljeću, u: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 9/1, 1955., str. 180.

²⁷ Kruno Prijatelj, *Juraj Ćulinović*, Zagreb, 1962., str. 56-57.

²⁸ Slavo Grubišić, *Šibenik kroz stoljeća*, Povremena izdanja Muzeja grada Šibenika, 4, Šibenik, 1974., str. 61.

²⁹ Isto, str. 66.

na Šibenik.³⁰ Za vrijeme osmansko-mletačkog rata (1537.-1540.) Šibenik doživljava nove osmanske napade. Značajnu ulogu u očuvanju grada od osmanske opasnosti donijela je tvrđava sv. Nikole izgrađena na ulazu u šibenski kanal prema projektu Gian Girolama Sanmichelija, nećaka glasovitog mletačkog graditelja Michelea Sanmichelija, u suradnji s domaćim umjetnicima Damjanom iz Splita te Franjom Dismanićem.³¹

Tvrđava je jedno od najvećih pomorskih utvrđenja na istočnoj obali Jadrana te je kontrolirala ulaz u Kanal i šibensku luku. Nakon zaključivanja mira između Venecije i Osmanlija 1540. godine Šibenik se ekonomski podigao zahvaljujući proizvodnji i prodaji soli. No, miran život nije dugo trajao te završava 1586. godine kada osmanske čete opet napadaju Šibenik.³² Ciparski rat započeo je godinu kasnije, a Osmanlije napadaju na šibenski teritorij i 1570.-1571. godine pljačkaju sve do Zablaca te su tada stradale i šibenske solane.³³ Grad se nalazio u teškoj situaciji, a o tome detaljno svjedoči i knjiga zapisa šibenskog Velikog vijeća iz vremena Ciparskog rata. Prevladavala je velika oskudica.

2.2. Šibenik u razdoblju između Ciparskog i Kandijskog rata (1574.-1645.)

Velike posljedice na Šibenik ostavio je Ciparski rat. Zbog teške materijalne situacije Šibenik je morao moliti Veneciju za pomoć (da oslobodi grad od plaćanja žita koje je dobio za vrijeme rata). Kopneni dio šibenske komune bio je opustošen, a proizvodnja soli nikada nije bila siromašnija od kada se Šibenik nalazio pod Mletačkom vlašću. Situacija se počela popravljati osamdesetih godina 16. stoljeća jer se radilo na popravljanju solana i na povećanoj proizvodnji soli.³⁴ Izvještaj o tadašnjem stanju u Šibeniku pratio je knez i kapetan grada Luka Falier, koji je mletačkom senatu 9. listopada 1587. godine podnio izvještaj. Tadašnji problemi bili su što Šibenik oskudijeva u žitu te ga je morao uvoziti iz osmanskih krajeva, grad nije imao ni vina pa ga je uvezio iz Italije, a nije imao ni dovoljno vode pa se voda morala brodovima dovesti iz Vodica.

Nakon svršetka Ciparskog rata pa sve do kraja 17. stoljeća sigurnost mira na šibenskom području u pitanje su doveli Uskoci³⁵. Dana 13. kolovoza 1605. godine zapalili su Skradin i

³⁰ Slavo Grubišić, *Šibenik kroz stoljeća*, Povremena izdanja Muzeja grada Šibenika, 4, Šibenik, 1974., str. 67.

³¹ Isto, str. 68.

³² Isto, str. 71.

³³ Jelka Perić, Šibenik u mletačko-turskim ratovima do razgraničenja od 30.10.1671., u: *Magazin sjeverne Dalmacije*, 2, 1935., str. 61.

³⁴ Slavo Grubišić, *Šibenik kroz stoljeća*, Povremena izdanja Muzeja grada Šibenika, 4, Šibenik, 1974., str. 81.

³⁵ Pojam Uskoci se odnosio na vojnički organiziranu grupu, ratnike koje su sačinjavali uglavnom katolički bjegunci iz područja Hrvatske, Hercegovine i Bosne koji su se nalazili pod Osmanskom okupacijom.

odveli puno ljudi, a sljedeće godine došli su na šibenski teritorij.³⁶ Grad je tiskao svoj statut u razdoblju između Ciparskog i Kandijskog rata, a odluku o tiskanju donijelo je Veliko vijeće grada 29. rujna 1607. godine.³⁷ Taj zadatak bio je povjeren uglednom i bogatom Šibenčaninu Frani Divniću. U Veneciji je 1608. godine tiskan šibenski statut pod naslovom *Volumen statutorum legum et reformationum civitatis Sibenici cum tabula rubicarum, Venetiis apoud Nicolaum Morettum 1608.*³⁸

2.3. Kandijski rat i borba s Osmanlijama (1645.-1647.)

U svibnju 1645. godine započeo je Kandijski rat između Osmanlija i Mlečana.³⁹ Mlečani su se prvo bazirali na Zadar i Kotor, a potom su se uputili prema Šibeniku. U prvoj polovici 1646. godine pustoši se prostor zapadnog Šibenika i ide se na Vodice. Osmanski paša ponajprije je poslao svoje vojnike da zauzmu Krapanj i pobiju stanovništvo i tada se razvila žestoka bitka u kojoj su sudjelovali svi stanovnici, i muškarci, i žene. Bitku je riješila mletačka galija koja se kretala u smjeru Šibenik-Kotor te je s nje otvorena vatra iz topova na Osmanlije, što ih je prisililo na povlačenje.⁴⁰ Kako bi se grad mogao bolje obraniti, vlada je odobrila izgradnju tvrđave „Sveti Ivan“ na brdu i s te tvrđave je artiljerija gađala vojne položaje Osmanlija. Opsade Šibenika konačno su prestale zbog obilnih kiša i sve većeg otpora stanovništva. Potom su se Osmanlije vratili u Bosnu. To vrijeme iskorišteno je za dovršavanje tvrđave sv. Ivana i izgradnju manje tvrđave koja je nazvana Baron Degenfeld⁴¹. Mlečani su uspjeli Osmanlijama oduzeti Skradin te su Osmanlije izgubili i važne strateške točke u zapadnom dijelu Šibenika. Frane Divnić pisao je o najvećem i najopasnijem napadu Osmanlija na Šibenik, i to 1647. godine.⁴² On je opisao sve faze dramatičnosti te borbe.

Osmanski paša je smatrao da će osvajanje Šibenika biti moguće samo ako osvoje tvrđave sv. Ivan i Šubićevac. Prema tome, glavni napad bio je baziran na te objekte. Postavio je topove i otvorio jaku paljbu na tvrđavu sv. Ivana. Međutim, postojala je topovska vatra s tvrđave sv. Nikole, u svrhu obrane, koja je pomrsila planove Osmanlija. Šibenik nije poduzimao nove napade sve do 8. rujna 1647. godine, već se ograničio na obranu položaja koje su

³⁶ Grga Novak, *Jadransko more u sukobima i borbama kroz stoljeća I-II*, Split, 2004., str. 293.

³⁷ Slavo Grubišić, *Šibenik kroz stoljeća*, Povremena izdanja Muzeja grada Šibenika, 4, Šibenik, 1974., str. 83.

³⁸ Primjerak ovog statuta čuva se u Muzeju grada Šibenika.

³⁹ Slavo Grubišić, *Šibenik kroz stoljeća*, Povremena izdanja Muzeja grada Šibenika, 4, Šibenik, 1974., str. 94.

⁴⁰ Jelka Perić, Šibenik u mletačko-turskim ratovima do razgraničenja od 30.10.1671., u: *Magazin sjeverne Dalmacije*, 2, 1935., str. 64.

⁴¹ Današnja tvrđava Šubićevac.

⁴² Slavo Grubišić, *Šibenik kroz stoljeća*, Povremena izdanja Muzeja grada Šibenika, 4, Šibenik, 1974., str. 98.

Osmanlije držali.⁴³ Osmanlije započinjju nove žestoke napade 8. rujna iste godine. Bila je to jedna od najžešćih i najkrvavijih bitki koju je do tada u svojoj povijesti doživio Šibenik. Najžešća bitka vodila se oko tvrđave sv. Ivana. Dana 9. rujna, poslije šest sati teške borbe, Osmanlije su posustali, a zatim i prekinuli napad.⁴⁴ Iako su se Šibenčani ponadali da je sve gotovo i da je pobjeda blizu, 10. rujna borbe se nastavljaju, a 11. rujna u šibensku luku je uplovio providur Leonardo Foscolo s ratnim lađama i novim vojnim pojačanjima. Iz straha i činjenice da napadi na grad više nemaju smisla, paša Tekelije počeo se spremati za povlačenje. On je u potpunosti prekinuo opsadu grada 16. rujna 1647. godine. Zbog bolesti i teških rana Šibenik je u mjesec dana krvavih borbi izgubio 4 000 vojnika i puno svojih boraca. Divnić je često isticao sposobnost generala Degenfelda (njemačkog vojskovođe u mletačkoj službi, sposobnog i odvažnog branitelja Šibenika od Osmanlija 1647. godine), važnu ulogu mletačke državne vojske u obrani grada, ali jednako tako i napore samih građana i stanovništva iz okolice, koji su se oružjem u ruci borili protiv Osmanlija. Žene su isto imale važnu ulogu jer su braniocima na tvrđavama i u šančevima donosile hranu i municije, a djeca su trčala oko neprijatelja, rugala im se i hrabrila svoje branitelje. Jedna od najtežih bitki za Šibenik konačno je završila 16. rujna 1647. godine.⁴⁵ To je zapravo jedan od najznačajnijih događaja 17. stoljeća u povijesti Šibenika.

2.4. Velika epidemija kuge 1649. godine

U drugoj polovici 17. stoljeća grad je pogodila još jedna katastrofa koja je oduzela puno života, a to je bila kuga. Kuga je kroz stoljeća u nekoliko navrata pogađala grad. Godine 1348. pojavila se u Šibeniku tzv. „crna smrt“, dok se kroz 15. stoljeće pojavila deset puta, kroz 16. stoljeće osam puta, a najviše tragova ostavila je od 1526.-1527. godine.⁴⁶ Međutim, ni jedna kuga nije ostavila toliko posljedica koliko kuga iz vremena Kandijskog rata 1649. godine. U većini slučajeva kuga je dolazila s kopna, iz zaleđa koje se nalazilo pod osmanskom vlašću. Ista situacija je bila i s kugom iz 1649. godine koja je prenesena iz unutrašnjosti, s osmanskog područja. Prema jednom zapisu, kugu su prenijeli vojnici koji su jednom šibenskom trgovcu prodali nešto robe koja je bila donesena iz okužene kuće u Glamoču.⁴⁷ Prvi smrtni slučaj zbog

⁴³ Slavo Grubišić, *Šibenik kroz stoljeća*, Povremena izdanja Muzeja grada Šibenika, 4, Šibenik, 1974., str. 100.

⁴⁴ Isto, str. 101.

⁴⁵ Isto, str. 102.

⁴⁶ Isto.

⁴⁷ Jelka Perić, *Šibenik u kugi za Kandijskog rata godine 1649.*, Zagreb, bez datuma tiskanja, str. 4.

kojeg se posumnjalo na kugu bila je smrt težaka iz Varoša 8. lipnja 1649. godine.⁴⁸ Kroz sljedećih nekoliko dana pomrlo je puno ljudi i više nije bilo sumnje da se radi o kugi. Bolest se širila velikom brzinom, posebice jer su Šibenčani počeli bježati na sve strane kako bi se što više odmakli od samog izvora zaraze te tako bolest prenosili i na okolne krajeve.

Generalni providur Leonardo Foscolo naredio je izolaciju Šibenika i tako je bila zabranjena bilo kakva komunikacija s vanjskim svijetom.⁴⁹ Međutim, to je dovelo do novih problema. Trgovina je potpuno zamrla, prestala je privredna djelatnost, pojavila se glad i bolesnici su zbog nedostataka lijekova brzo umirali. Situaciju su dodatno otežavali i pljačkašivojnici koji su plijenili vrijedne stvari u visini od dva milijuna zlatnih dukata.⁵⁰ Cijelo ljeto Šibenik se borio s kugom koja je konačno prestala u zimu, u siječnju 1650. godine.⁵¹ Kuga se iste godine pojavila i u Splitu, i Zadru, ali daleko najveće posljedice pretrpio je Šibenik. Kuga je u pola godine oborila 10 000 stanovnika Šibenika i njegove okolice.

Grad je ostao pust, a nekada je bio najnapučeniji grad u Dalmaciji. Stanovništvo se počelo vraćati tek 1650-ih godina intervencijom mletačkih vlasti i franjevac.⁵² Stanje u gradu je bilo toliko teško da i ono malo stanovnika što je uspjelo preživjeti nije imalo hrane, svi su postali siromašni. Prema knjizi Vijeća iz 1675. godine, utvrđeno je da je poslije kuge preživjelo samo deset plemićkih obitelji (od 50 koliko ih je živjelo u gradu prije epidemije).⁵³ Poslije epidemije kuge još su se punih dvadeset godina osjećale njezine posljedice i teška ekonomska situacija.

2.5. Nastavak Kandijskog rata i razgraničenje 1671. godine

Kroz 17. stoljeće, pedesetih i šezdesetih godina, nastavlja se Kandijski rat te su Šibenčani sve više pažnje obraćali na održavanje fortifikacijskog sistema i na praćenje osmanskih jedinica jer je opasnost od Osmanlija i dalje bila prisutna. Odred Osmanlija se ponovno 1654. godine spustio u blizinu Šibenika nanijevši velike štete njegovom jugoistočnom dijelu teritorija (Krapanj-Primošten-Rogoznica).⁵⁴ Osmanlije su uništili Crnicu i podsjeli tvrđavu sv. Ivana. Grad je opet bio u teškom stanju i doživio je još jednu nesreću. Zapalili su

⁴⁸ Jelka Perić, *Šibenik u kugi za Kandijskog rata godine 1649.*, Zagreb, bez datuma tiskanja, str. 4.

⁴⁹ Isto, str. 8.

⁵⁰ Isto, str. 9.

⁵¹ Slavo Grubišić, *Šibenik kroz stoljeća*, Povremena izdanja Muzeja grada Šibenika, 4, Šibenik, 1974., str. 104.

⁵² Isto, str. 104.

⁵³ Jelka Perić, *Šibenik u kugi za Kandijskog rata godine 1649.*, Zagreb, bez datuma tiskanja, str. 14.

⁵⁴ Krsto Stošić, *Šibenik i Turci u XVII. stoljeću*, rukopis u Muzeju grada Šibenika

barutanu u tvrđavi svete Ane. Jedan dio tvrđave odletio je u zrak, a drugi dio se srušio na zgrade koje su se nalazile podno tvrđave i samim time nanijelo velike štete.

Kandijski mir zaključen je 7. rujna 1669. godine, a Venecija je Osmanlijama morala ustupiti Kretu.⁵⁵ Do novog spora došlo je oko pitanja Drniša i Skradina u koje su se vratili osmanski stanovnici, a trebali su ostati pod vlašću Venecije kao i sve što je ratom Venecija osvojila na području Dalmacije. Razgraničenje između Osmanskog Carstva i Venecijanske Republike u Dalmaciji započelo je u srpnju 1671. godine.⁵⁶ Osmanlije su tražili da se obnovi granica, kao što je učinjeno i poslije Ciparskog rata, na što Mlečani nisu pristali jer se Kandijskim mirom Veneciji jasno priznaje ono što je ratom osvojila. U procesu razgraničenja sudjelovao je i poznati Danijel Divnić. Sve je teklo idealno do Dobrog Doca gdje je došlo do spora zbog žalbe nekoliko stanovnika da su Osmanlije povrijedili staru granicu. Konačno, nakon pregovaranja oko podjele teritorija, Solin s Vranjicom je pripao Mlečanima, dok je Osmanlijama prepuštena Poljica, Makarska s primorjem i Risan s okolnim područjem. Tom podjelom je uspostavljena nova osmansko-mletačka granica nakon dugotrajnog Kandijskog rata. Nova granica prema Šibeniku išla je od Modrava s Prosikom i Vranskim jezerom koji su prepušteni Osmanlijama. Granica je napuštala more iznad Pirovca. Tribunj i Vodice s terenom bili su u sklopu mletačke države.

Grad se od posljedica rata i gladi teško i sporo oporavljao. Najveća želja bila im je oživljavanje solana i trgovine kako bi mogli nastaviti sa životom. Spas za solane omogućila je vlada koja odobrava 440 dukata, točnije 25. svibnja 1675. godine i 1 000 dukata zajma za popravak solana.⁵⁷ Za njihovu restauraciju zauzeo se generalni providur Petar Civirau, ali rezultati su bili loši jer su popravci bili jako loše izvedeni. Grad je po završetku rata ekonomski uništen, česti su sukobi i pljačke, pa čak i ubojstva, a i opasnost od Osmanlija je uvijek bila prisutna. Granica je bila jako blizu, svega desetak kilometara od Šibenika.

2.6. Šibenik za vrijeme Morejskog rata i prestanak osmanske opasnosti

Osmanski poraz pod Bečom 1683. godine donio je nove i uspješnije uvjete za uspjeh oslobodilačkog pokreta protiv Osmanlija.⁵⁸ Do kraja 1683. godine seljačke mase oslobađaju se po Ravnim Kotarima, a u studenome iste godine šibenski Kotarci kreću u napade protiv

⁵⁵ Slavo Grubišić, *Šibenik kroz stoljeća*, Povremena izdanja Muzeja grada Šibenika, 4, Šibenik, 1974., str. 106.

⁵⁶ Isto, str. 107.

⁵⁷ Jelka Perić, Povijest šibenskih solana, u: *Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena*, 2/30, Zagreb, 1936., str. 40-41.

⁵⁸ Slavo Grubišić, *Šibenik kroz stoljeća*, Povremena izdanja Muzeja grada Šibenika, 4, Šibenik, 1974., str. 110.

Osmanlija prema Drnišu koji oslobađaju 1683. godine. Morejski rat započeo je 29. travnja 1684. godine, točnije kada Venecija stupa u kontakt s Austrijom i Poljskom i objavljuje Osmanskom Carstvu rat.⁵⁹ Rat je trajao 15 godina i završio je mirom u Srijemskim Karlovcima 1699. godine.⁶⁰ Ovaj rat nije ostavio tolike posljedice na gradove kao prijašnji jer su se Osmanlije povukli s pograničnih zona, a 1684. godine, kada je rat službeno i započeo, operacije su vodili daleko od mora.⁶¹ Dvjestopedesetogodišnja borba Šibenika protiv Osmanlija konačno je prestala nakon mirovnog ugovora i razgraničenja osmansko-mletačke granice u Dalmaciji, koja je prolazila linijom Grimani, a pružala se od Knina na Vrliku, Duare, Vrgorac i do Čitluka. Osmanske opasnosti nestale su u potpunosti, a granice njegova komunalnog distrikta ponovno su dobile opseg koji su imale u prvoj polovini 15. stoljeća.⁶²

2.7. Značajne kulturne ličnosti prve polovice 17. stoljeća

Kroz prvu polovicu 17. stoljeća stvarale su brojne priznate ličnosti na području znanosti, književnosti, glazbene i likovne umjetnosti, a njihova ostvarenja obogatila su riznicu naše kulturne i znanstvene baštine, ali i europske.

Poznati književnik, povjesničar i autor brojnih djela na latinskom, talijanskom i hrvatskom jeziku bio je Ivan Tomko Mrnavić (1580.-1637.). Imao je i razvijenu sklonost prema kartografiji. Važno djelo na našem jeziku je napisana „drama u versih“ *Osmanšćica* u kojoj slavi kršćansku pobjedu nad Osmanlijama kod Hoćima.⁶³

Od pjesnika se isticao Petar Divnić (1526.-1600.), poznat po svojoj pjesmi *U pohvalu od grada Šibenika*. U pjesmi se zanosi ljepotom prirode šibenske okolice, mora i slapova Krke.

U svom djelu, u obranu žena stao je Jakov Armolušić (1580.-1643.). Hvarski kanonik Ivan Ivanišević u djelu *Kitje cvita raznolikoga*, u cvitu šestom pod naslovom *Od privare i zle naravi ženske* prikazao je žene kao stvorenja koja su u svojoj biti i po svojoj naravi nevaljala i zla. Međutim, Armolušić je u svom djelu *Slava ženska i protivni odgovor cvitu šestomu Ivana Ivaniševića, hvarskog kanonika* napao Ivaniševića i obranio sve žene svijeta, počevši od Eve.⁶⁴

⁵⁹ Slavo Grubišić, *Šibenik kroz stoljeća*, Povremena izdanja Muzeja grada Šibenika, 4, Šibenik, 1974., str. 110.

⁶⁰ Isto.

⁶¹ Isto, str. 110-111.

⁶² Isto, str. 111.

⁶³ Isto, str. 94.

⁶⁴ Isto, str. 95.

Među poznatim franjevcima konventualcima isticao se Ivan Lukačić (1587.-1648.) koji je bio glazbenik, orguljaš, dirigent i skladatelj. Godine 1620. objavio je i zbirku moteta (zbirka *Sacrae Cantiones*)⁶⁵ u Veneciji.⁶⁶

Što se tiče naručitelja, uz domaće majstore, oni su se uglavnom okretali nabavi umjetnina iz Venecije, ali su na području Šibenika zabilježena i imena lokalnih umjetnika koja će biti dalje obrađena u ovom radu.

2.8. Šibensko društvo 17. stoljeća

Do ruba egzistencije grad su doveli ratovi s Osmanlijama i posljedice kuge 1649. godine. Grad su obilježili brojni događaji, među kojima se ističu osmanska opsada 1646. godine, ratna stradavanja, požar, pojava oskudice i gladi, komunalni kaos, česta ubojstva i vojničke samovolje.⁶⁷ Uz to, bili su prisutni i smanjeni prihodi komune kao i zapuštena zemlja. U Morejskom ratu dolazi do demografskog pada stanovništva, a uz to se pojavila i nova epidemija kuge 1690. godine. Ona nije ostavila tolike posljedice kao kuga iz 1649. godine, ali je isto bila razorita.⁶⁸ O teškoj situaciji i stanovništvu Šibenika izvještavao je šibenski biskup Calligari 1692. godine. Broj stanovnika bio je znatno smanjen, a zbog kuge šibenske solane nije imao tko održavati. Tako je, na primjer, 1587. godine u gradu bilo 5 013 stanovnika, grad s predjelima imao je 6 225 stanovnika, dok je 1687. godine broj pao na 1 829 stanovnika u gradu ili 3 450 u gradu s predjelima (Dolac i Varoš).⁶⁹

Frane Divnić izvijestio je da je tijekom epidemije umrlo dosta građana, vojnika i Vlaha - preko dvanaest tisuća, tako da u gradu nije moglo biti više od 1 500 stanovnika. Time je jedan od najnapučenijih gradova ostao sasvim pust. U gradu i okolici kugu je dočekalo 13 000 stanovnika, od kojih su 6 000 bili starosjedioci (Grad, Dolac i Varoš) i 6 500 onih koji su se sklonili početkom rata.⁷⁰ Vojnika i doseljenih Morlaka zajedno bilo je između 7 000 i 7 500. Grad je u epidemiji izgubio $\frac{3}{4}$ stanovnika. Nakon prestanka epidemije, na poziv gradskog vijeća, šibenska predgrađa napučili su Morlaci koji su svoje utočište za vrijeme kuge pronašli u zaleđu, najviše u Zagori. Oni su demografski obnovili Dolac, Varoš, Crnicu i Mandalinu.

⁶⁵ *Sacrae Cantiones* (Svete pjesme) zbirka je moteta namijenjenih bogoslužju. Njihovi su tekstovi uzeti iz biblije ili liturgijskih crkvenih knjiga.

⁶⁶ Slavo Grubišić, *Šibenik kroz stoljeća*, Povremena izdanja Muzeja grada Šibenika, 4, Šibenik, 1974., str. 95.

⁶⁷ Kristijan Juran, *Stari i novi stanovnici Šibenika i njegovih predgrađa u drugoj polovici 17. i početkom 18. stoljeća*, Državni arhiv u Šibeniku, Šibenik, 2016., str. 17.

⁶⁸ Isto.

⁶⁹ Isto.

⁷⁰ Isto, str. 18.

Prema uobičajenoj podjeli uloga i dužnosti komunalne zajednice razlikujemo plemiće (*nobili*), građane (*cittadini*) i pučane (*popolari*). Tijekom druge polovice 17. stoljeća tenzije između plemićke i neplemićke populacije bile su učestale i uglavnom se javljaju zbog izbora novih članova gradskog vijeća.⁷¹ U jednom zapisu iz 1655. godine vidljivo je da, osim domaćeg stanovništva (*Nationali*), Morlaka i Grka, u Šibeniku stanuju i vojnici različitih nacija (*diversità delle Nationi, che sono fra le soldatesche*).⁷² Kroz 17. stoljeće česta je podjela i na „nove“ i „stare“ stanovnike. Termin novi stanovnici uvodi se početkom Kandijskog rata za oznaku morlačkih prebjega iz osmanskih krajeva. Točnije, riječ je o prebjeglom Morlaku. U pravilu, „novi“ stanovnici su prebjezi s osmanskog područja, iako su novi stanovnici (bez navodnika) pristizali i iz drugih krajeva. Početkom Morejskog rata novi morlački prebjezi postaju „novi stanovnici“, dok „stariji“ Morlaci, koji su stigli za vrijeme Kandijskog rata, postaju „stari stanovnici“.

U popisu stanovnika iz 1687. godine u Varošu i Crnici posebno su popisani *habitanti vecchi* (dospeljeni Morlaci) te manji broj starosjedioca koji su živjeli ondje i prije Kandijskog rata, a posebno novi *habitanti* doseljeni 1684. godine.⁷³ Od početka 18. stoljeća sve se manje upotrebljava oznaka „novi stanovnici“. Prema tome, može se zaključiti da je to donja granica početka integracije Morlaka u šibensko društvo - proces koji je potrajao još desetljećima.

Plemićke obitelji u vrijeme neuspješnog pokušaja agregacije 1659. godine su obitelji: Divnić, Dobrojević, Dragonić, Ferro, Fozza, Kosirić, Ljubić, Linjičić, Mišić, Simonić, Šižgorić, Teodošević, Tranquilla, Vrančić, Zavorović (22 plemića u Šibeniku).⁷⁴ Izvan grada boravili su: kapetan Nadal Theodosio, kapetan Mihovil Draganić, Petar Simonić, Frane Šižgorić u Lombardiji, Nikola Draganić u Cremi, Dominik Divnić u Veneciji, kapetan Frane Dobrović u Levantu, Ivan Frane Ferro na Braču, doktor Ivan Linjičić u Zadru, Jakov Fozza u Zadru i Frane Simonić u izgnanstvu.⁷⁵

U popisu iz 1687. godine prepoznati su: Dračević, Donzelli, Carista, Dalben, Facenda, Gaudinij, Garzonij, Mistur, Pandinij, Paulutij, Protinij, Torisellu i Toscanij.⁷⁶ Među trgovačkom populacijom prevladavaju došljaci iz Venecije, odnosno mletačke Terraferme. U Docu se trgovinom bave članovi obitelji Criuelari te morlačke obitelji Busović, Računica i Vidović. Gospodskom staležu pripadali su još: Amadio iz Raba, Biscardi, Bolognini iz

⁷¹ Kristijan Juran, *Stari i novi stanovnici Šibenika i njegovih predgrađa u drugoj polovici 17. i početkom 18. stoljeća*, Državni arhiv u Šibeniku, Šibenik, 2016., str. 20.

⁷² Isto, str. 20.

⁷³ Isto, str. 21.

⁷⁴ Isto, str. 275.

⁷⁵ Isto.

⁷⁶ Isto, str. 276.

Venecije, Bonsini, Calafati iz Krete, Cassoti, Camogrossi iz Splita, Clamis, Cologna, Donasini, Di Mazori, Fondra, Galzigna, Galzignatti, Gelizeo, Hreljanović, Marotti, Martineli, Matiazzi, Matijević, Melli, Miagostović, Micheli iz Ancone, Manigin, Montecelli, Moscopolli, Museo, Oberti, Orsini, Paić iz Splita, Pelegrini, Pedota, Pini, Ponte, Santa Trinità, Soppe, Spadari, Speci, Stoičević, Strizeo i Tamelli i pet obitelji pomoraca, među kojima Jarebica, Mažurana, Škarpona, Venetian i Vilenčić.⁷⁷ Udio trgovaca, pomoraca, službenika i ostale gospode u gradskom stanovništvu 1687. godine iznosio je 20 %.⁷⁸ U Docu od „gospodarskih“ obitelji primjećujemo: Colettija, Lenkovića iz Trogira, Smoglianea, Stojana i Prkiće.⁷⁹ Od pomoraca ističu se: Belabarba, Detratra, Franinu, Miagostović, Rankulin i Tombač.⁸⁰ Starosjedoci su bili manje zastupljeni.

Težaka je u gradu bilo oko 45 %. Najbrojniji su Crničani koji su početkom Kandijskog rata preseljeni među gradske zidine.⁸¹ Među starosjediocima su: Alat, Belamarić, Boca, Cvitić, Fakin, Gojanović, Grgurović, Miljas, Tudorović i dr.⁸² Morlaci su u Docu 1687. godine činili oko 55 % stanovništva, među njima su bili Begetići, Dulibići, Franići, Grgočevići, Jadrići i sl.⁸³

Bitno je naglasiti da tijekom Morejskog rata u Šibenik dolazi i veliki broj Bošnjaka i Hercegovaca. Potkraj 17. stoljeća u Šibeniku (Gradu i Docu) živi barem devet krznara i tri zlatara podrijetlom iz Bosne i Hercegovine, dok su u Varošu barem četiri doseljena Hercegovca.⁸⁴

⁷⁷ Kristijan Juran, *Stari i novi stanovnici Šibenika i njegovih predgrađa u drugoj polovici 17. i početkom 18. stoljeća*, Državni arhiv u Šibeniku, Šibenik, 2016., str. 276.

⁷⁸ Isto.

⁷⁹ Isto.

⁸⁰ Isto, str. 277.

⁸¹ Isto.

⁸² Isto.

⁸³ Isto, str. 282.

⁸⁴ Isto.

3. Crkveni okvir

U 17. stoljeću područje nekadašnje Šibenske biskupije obuhvaćalo je manji teritorij od današnjeg.⁸⁵ O stanju u šibenskoj biskupiji kroz 17. stoljeće najviše podataka pružaju *ad limina* izvještaji. Radi se o izvještajima biskupa i nadbiskupa koje je propisao papa Siksto V. Svakako je bio obvezan i posjet Rimu s ciljem predavanja pisanih izvještaja. Utemeljenjem biskupije Šibenik je stekao status grada i to mu je omogućilo gospodarski i kulturni uzlet.

3.1. Odluke Tridentskog sabora u šibenskoj biskupiji

Tridentski sabor imao je neizmjernu važnost, ne samo za čitavu crkvu, već i za pojedina biskupstva. Rad sabora, uz prekide, trajao je osamnaest godina. U međuvremenu, došlo je do promjene biskupije u Šibeniku. Stoga je Ivan II. Lucije Štafilić, koji je presjedao šibenskom biskupijom od 1528. do 1557. godine, bio nazočan na prvom i drugom zasjedanju Koncila.⁸⁶ On je svojim govorima i ostalim aktivnostima pridonio formuliranju nekih važnih dokumenata Vijeća, a u prvom redu dekreta „O opravdanosti“. Njegov nasljednik Jeronim Savorgnan (1557.-1573.) bio je još aktivniji na Koncilu.⁸⁷ Njegove brojne intervencije bile su od velikog značaja. U njegovoj pratnji bilo je nekoliko slavni osoba, među kojima svakako treba spomenuti Julija Skjavetića koji je svoje poznate madrigale posvetio Savorgnanu. Iako je bio stranac, Savorgnan je razumio nevolje naroda koji su se nalazili pod stalnom osmanskom opasnošću i napadima. On je bio prvi u regiji koji je sazvao posttridentsku sinodu na kojoj su objavljene odluke Koncila i formuliran niz vrlo korisnih odredbi za budućnost biskupije.

Tridentskim saborom potvrđena je konfesionalna podijeljenost koja je započela Lutherovim nastupom. Katolička crkva je svedena na ostatak Europe. Južna i srednja Europa ostale su katoličke. Pape su nastojali provoditi saborske reforme sve do kraja 16. stoljeća. Katolička reforma i uvođenje saborskih reformi u šibenskom kraju nisu imale protureformacijski karakter, kao u drugim krajevima, jer reformatorski utjecaji (osim u dijelovima Istre i sjeverozapadne Hrvatske) nisu bili osobito snažni.⁸⁸

⁸⁵ U početku grad je spadao pod trogirsku biskupiju, a borba za crkveno osamostaljenje nije bila laka. Postojali su vječni sukobi između Šibenika i trogirskog biskupa, kao i onaj od 1240.-1250. godine, upravo iz razloga što je Šibenik htio imati svoju biskupiju, a s druge strane Trogir nije htio izgubiti Šibenik iz svog posjeda.

⁸⁶ Josip Sopta, Šibenski biskupi na Tridentskom saboru, u: *Sedam stoljeća šibenske biskupije*, Zbornik radova sa znanstvenog skupa Šibenska biskupija od 1298. do 1998., Šibenik, 22. do 26. rujna 1998., str. 247.

⁸⁷ Isto, str. 249.

⁸⁸ Marijan Stojković, Rimska papinska protivreformacija u južnoslovenskim zemljama, u: *Nastavni vjesnik XXII*, Zagreb, 1913., 22, str. 187.

Tridentska obnova u našim krajevima najviše je vidljiva u reformi crkvenog života. Za sve naše krajeve, i za Šibenik, koji su bili pod mletačkom vlašću vrijedilo je isto. Na državnoj razini Venecija nikada nije službeno prihvatila odluke sabora te je to zapravo otežavalo provedbu željenih reformi. Prihvatanje saborskih odluka bilo je od iznimne važnosti jer to nije bilo samo unutarcrkveno već i političko pitanje, s obzirom na to da su neke saborske odluke ozbiljno mijenjale dotadašnje odnose Crkve i pojedinih država. Mjesni biskup bio je najodgovorniji za unutarcrkveni život. Upravo je šibenski biskup Savorgnan pokazao veliku revnost u provedbi saborskih odluka u svojoj biskupiji.⁸⁹ On je 1564. godine sazvao biskupski sinod, ali je prije toga od dužda i senata zatražio trostruku potporu: da ga civilne vlasti ne sprječavaju u kažnjavanju onih klerika koji krše crkvenu disciplinu, da se povećaju biskupova primanja, i da se zbog gubitka trideset tri sela (zauzeta od Osmanlija) oslobodi obveznih poreza.⁹⁰ U Šibeniku su 1. kolovoza 1564. godine javno obznanjeni saborski dekreti, a Savorgnan je sinod otvorio 16. listopada 1564. godine.⁹¹ Glavna pitanja o kojima se raspravljalo odnosila su se na popravak discipline i povećanje božanskog kulta. Nakon toga, Savorgnan je obavio vizitu svoje male biskupije koja je u to doba bila svedena na ostatke ostataka. Početkom 1573. godine, zbog stalnih osmanskih napada i opasnosti, bio je prisiljen odreći se biskupije i zauvijek napustiti Šibenik.⁹² Pismo odreke je predao generalnom vikaru don Marinu Ljuboviću, a ostatak života proveo je u Friulima. Umro je 8. svibnja 1591. godine, a sam je odredio da bude pokopan u crkvi sv. Jakova.⁹³

3.2. Šibenska biskupija u izvještajima *ad limina* u 17. stoljeću

Zapisnici šibenskih izvještaja *ad limina apostolorum* šibenske biskupije čuvaju se u Tajnom vatikanskom arhivu, u istoimenom fondu, u kutijama 730 A i 730 B.⁹⁴ U tim izvještajima središnja tema je crkveni život, točnije provedba Tridentskog koncila u liturgiji, kleričkoj stezi i upravljanje crkvenom imovinom. Radi se o opisima trenutnih prilika biskupije, biskupa, klera, redovništva, naroda, te gospodarskih i političkih uvjeta u kojima se nalazi biskupija. Svake tri godine biskupi su bili dužni predavati ih Svetoj Stolici.

⁸⁹ Josip Sopta, Šibenski biskupi na Tridentskom saboru, u: *Sedam stoljeća šibenske biskupije*, Zbornik radova sa znanstvenog skupa Šibenska biskupija od 1298. do 1998., Šibenik, 22. do 26. rujna 1998., str. 247.

⁹⁰ Isto, str. 248.

⁹¹ Isto.

⁹² Isto.

⁹³ Isto.

⁹⁴ Andrija Lukinović, Šibenska biskupija u izvještajima *ad limina* u 17. i 18. stoljeću, u: *Sedam stoljeća šibenske biskupije*, Zbornik radova sa znanstvenog skupa Šibenska biskupija od 1298. do 1998., Šibenik, 22. do 26. rujna 1998., str. 251.

Radi se o svjetskom fondu zato što se odnosi na cijelo područje na kojem postoji organizirana crkvena uprava, točnije odnosi se na cijeli svijet. Najstariji izvještaji potječu iz 16. stoljeća.⁹⁵ Izvještaj *ad limina* redovito je pisan na temelju osobnog uvida. Izvještaji nisu sadržavali samo izvještaj o kaptolima, katedrali, bogoslužju u njoj, materijalnom stanju, o muškim i ženskim župama, župnim crkvama i župnicima, već i podatke o inovjercima, međusobnim odnosima te o odnosima sa zemaljskom gospodom i političkim vlastima. Izvještaji iz 17. stoljeća bili su (zapravo jako) zanimljivi jer su sadržavali različite podatke i bavili se izvancrkvenim temama. Fond u kojem se nalaze relacije *ad limina* uređen je za biskupije cijelog svijeta, poredan alfabetskim redoslijedom prema latinskom nazivu biskupije, a svaka biskupija ima svoj broj. One biskupije koje imaju više kutija dobile su alfabetsku oznaku.

Šibenski biskup Vinko Basso je 1592. godine iz Šibenika u Rim donio najstariji izvještaj *ad limina*. Biskupi koji na šibenskoj biskupskoj stolici obuhvaćaju ovaj referat u 17. stoljeću su: Vinko Toma OP iz Brescie (1599.-1626.); Ivan Pavao Savio, Mlečanin (1627.-1628.); Ivan Toma Malloni iz Vicenze (1628.-1634.); Alojzije Marcello, Mlečanin (1535.-1653.); Natalis Corideus, Mlečanin (1654.-1676.); Ivan Dominik Calligari, Mlečanin (1676.-1722.).⁹⁶ Najviše vizitacija obavio je Calligari. Važno je naglasiti da su biskupi u 17. stoljeću bili revniji u obavljanju svoje dužnosti u odnosu od onih u 18. stoljeću.

Biskup Vinko Arrigoni⁹⁷ je 1606. godine osobno pošao pohoditi *ad limina apostolorum*.⁹⁸ Prema njegovim izvještajima, u katedrali se propovijedao hrvatski, a u korizmi, zbog Talijana na njihovom jeziku propovijedao je nekad on, a nekad drugi propovjednik. Za sjemenište je tvrdio da ga je podigao prije tri godine. U ovoj relaciji se prvi put spominju i pravoslavci na području Šibenika, o kojima je kasnije sve češće bilo riječi. U gradu je postojao i jedan grčki svećenik koji se brinuo za vjernike istočnog obreda, a bogoslužje je imao u zatvorenoj kapeli sv. Julijana. Kasnijim zapisom iz 1614. godine potvrđuje se da je otprilike od sto župa, koliko ih je bilo u biskupiji, ostalo samo četrnaest jer su sve ostale bile razrušene.⁹⁹ Još jedan zanimljivi zapis potječe iz 1625. godine kada biskup Arrigoni nije mogao osobno poći u Rim pa je njegov zastupnik tada bio Bartul Lisičarić. Najzanimljiviji dio relacije bio je prilog,

⁹⁵ Andrija Lukinović, Šibenska biskupija u izvještajima *ad limina* u 17. i 18. stoljeću, u: *Sedam stoljeća šibenske biskupije*, Zbornik radova sa znanstvenog skupa Šibenska biskupija od 1298. do 1998., Šibenik, 22. do 26. rujna 1998., str. 251.

⁹⁶ Isto, str. 255.

⁹⁷ Biskup Arrigoni bio je dominikanac iz Brescie. Imenovan je šibenskim biskupom 18. kolovoza 1599. godine. Umro je 1627. godine.

⁹⁸ Andrija Lukinović, Šibenska biskupija u izvještajima *ad limina* u 17. i 18. stoljeću, u: *Sedam stoljeća šibenske biskupije*, Zbornik radova sa znanstvenog skupa Šibenska biskupija od 1298. do 1998., Šibenik, 22. do 26. rujna 1998., str. 260.

⁹⁹ Isto, str. 261.

odnosno popis biskupijskih sinoda do tada održanih. Kasnije, 1628. godine pohod *ad limina* obavio je kapitularni vikar Ivan Renceus jer je Arrigoni umro.¹⁰⁰ I taj izvještaj je bio kratak i podudarao se s prijašnjim.

Njega je naslijedio biskup Malloni¹⁰¹ koji je osobno otišao u Rim 1634. godine i ondje je predao opis stanja.¹⁰² Prema njegovim izvještajima, biskupija je imala 18 000 duša, od čega 10 000 u gradu, a ostali su bili van grada. Imala je 24 obična svećenika i jednako klerika. Katedrala je zbog obilja svećenika i klerika imala blještavo bogoslužje, kao ni jedna u Dalmaciji, a mogla se usporediti sa znamenitijom Italijom. Izvan grada su postojala dva samostana trećoredaca, dok u treći, ženski samostan još nisu bile uvedene redovnice jer nije bio opremljen svime što je bilo predviđeno. Nedaleko od samog grada nalazila se vojna tvrđava koja je grad štitila s mora i zvala se Sv. Nikola. Između nje i grada nalazila se današnja tvrđava sv. Mihovila, koja je imala ulogu štititi grad s kopna i koju biskup Malloni naziva Sv. Marija. U četrnaest župa neki su se služili latinskim, a neki hrvatskim jezikom.

Biskup Marcello¹⁰³ je u Rim poslao četiri izvještaja. Iz njegove prve relacije potrebno je izdvojiti nekoliko činjenica. Grad je bio obzidan kamenjem i u njemu je bilo oko 1 200 kuća, a katedrala sv. Jakova je bila dovoljno velika, zidana od klesanog kamena, nadsvođena te je imala kor, trinaest kapela, orgulje i sakristiju. Ono što joj je nedostajalo bio je „parament“.¹⁰⁴ Nije imala okolno groblje ni zvonik, ali je imala krstionicu od klesanog kamena, ukrašenu mramornim kipovima. S obzirom na to da druge crkve nisu imale krstionicu, to je bila jedina krstionica u gradu. Petnaest sela, koja su imala svoje župne crkve i župnike, postojalo je u onom dijelu biskupije koji nije bio zaposjednut od strane Osmanlija. Kršćanski nauk predavao se na talijanskom, a u mnogim mjestima, gradu i biskupiji, i na hrvatskom jeziku. Njega su predavali određeni opunomoćnici, a često i sam biskup. Oko dvanaest tisuća stanovnika grada i biskupije bili su katolici, latinskog, rimskog obreda i bili su jako pobožni. Mise i ostalo bogoslužje obavljali su svećenici na latinskom jeziku i rimskom obredu. Izuzetak su bila neka manja

¹⁰⁰ Andrija Lukinović, Šibenska biskupija u izvještajima *ad limina* u 17. i 18. stoljeću, u: *Sedam stoljeća šibenske biskupije*, Zbornik radova sa znanstvenog skupa Šibenska biskupija od 1298. do 1998., Šibenik, 22. do 26. rujna 1998., str. 260.

¹⁰¹ Biskup Malloni je rodom iz Vicenze, a pripadao je kongregaciji regularnih klerika Somaska. Imenovan je šibenskim biskupom 5. lipnja 1628., a 26. lipnja 1634. godine premješten je za biskupa u Belluno.

¹⁰² Andrija Lukinović, Šibenska biskupija u izvještajima *ad limina* u 17. i 18. stoljeću, u: *Sedam stoljeća šibenske biskupije*, Zbornik radova sa znanstvenog skupa Šibenska biskupija od 1298. do 1998., Šibenik, 22. do 26. rujna 1998., str. 262.

¹⁰³ Biskup Marcello je rodom Mlečanin te je pripadao redu Somaska. Šibenskim biskupom imenovan je 23. ožujka 1635., a 15. prosinca 1653. godine premješten je u Pulu. Umro je u Rimu 16. srpnja 1661. godine.

¹⁰⁴ Andrija Lukinović, Šibenska biskupija u izvještajima *ad limina* u 17. i 18. stoljeću, u: *Sedam stoljeća šibenske biskupije*, Zbornik radova sa znanstvenog skupa Šibenska biskupija od 1298. do 1998., Šibenik, 22. do 26. rujna 1998., str. 262.

mjesta. Jedini običaj je bio da se nedjeljom poslanica i evanđelje čitaju na hrvatskom jeziku. Izvještaj koji je vezan za njegovu drugu vizitaciju *ad limina* iz 1640. godine manje-više je isti kao i prethodni.¹⁰⁵ Prema njegovom trećem izvještaju iz 1645. godine, katedrala je bila doista obnovljena.¹⁰⁶ Preostali dio njegova izvještaja govorio je o crkvenoj stezi i o svećenstvu općenito. Prema njegovu izvještaju, i treći samostan benediktinki je te godine bio dovršen i naseljen. Posljednja njegova relacija potječe iz 1648. godine, a posebno je važna jer obuhvaća i zapise zbivanja u vrijeme Kandijskog rata koji je i počeo u to vrijeme.¹⁰⁷ Otvoreno je napisao kako je za vrijeme osmanskih opsjedanja i napada na grad preselio jedne redovnice (uz odobrenje Sv. Stolice) u Veneciju, u samostan sv. Groba, dok su iz drugog samostana otišle u Zadar, ali se ni nakon prekida rata nisu vratile u svoje samostane. Tri šibenska sela su u ovom ratu potpuno uništena, Vrpolje, Zloselo i Crnica, a njihovi stanovnici preselili se, zajedno sa svojom imovinom, bliže gradu i počeli graditi lijepe kuće u predgrađu. U mnogim mjestima u biskupiji postojale su brojne slike koje je narod jako častio. Biskup kaže kako ih je sam donio u grad kako ne bi dospjele u ruke neprijatelja. Detaljno je opisao dramatična zbivanja u Šibeniku za vrijeme osmanskih opsjedanja grada. Sve svete relikvije u tom vremenu bile su sklonjene kako bi se u slučaju opasnosti lako mogle prebaciti na neko drugo mjesto.

Od biskupa Caridea¹⁰⁸ sačuvana su samo dva izvještaja Svetoj Stolici o stanju biskupije. To je bilo vrijeme neprestanih ratovanja između Venecije i Osmanlija, a prisutne su bile i druge nevolje, poput kuge i gladi. Točan datum izvještaja nije siguran, ali se datira u 1660. godinu, a s obzirom na ratna zbivanja nema nekih posebno zanimljivih podataka.¹⁰⁹ Njegov drugi izvještaj datira se u 1668. godinu i jako je opširan, a sama vizitacija bila je u skladu s ratnim prilikama. Posebno je isticao kako je u ubožnicama bilo oko tristotinjak bolesnika te ih je u mjesec dana umrlo oko dvjesto. U gradu, ali i izvan njega, brojni su Morlaci držali „grčki“ obred. Oni su zapravo uživali u blagodatima mletačke vlasti. Bitno je naglasiti da su u to vrijeme svakodnevno izbijale nesuglasice između biskupa i općine zbog crkvene jurisdikcije. Prva nesuglasica je nastala zbog toga što je biskup zabranio da na Veliki petak svećenici nose euharistiju. Drugi problem je nastao oko blagdana sv. Ivana Trogirskog koji je bio slavljen u

¹⁰⁵ Andrija Lukinović, Šibenska biskupija u izvještajima *ad limina* u 17. i 18. stoljeću, u: *Sedam stoljeća šibenske biskupije*, Zbornik radova sa znanstvenog skupa Šibenska biskupija od 1298. do 1998., Šibenik, 22. do 26. rujna 1998., str. 262.

¹⁰⁶ Isto, str. 264.

¹⁰⁷ Isto, str. 265.

¹⁰⁸ Biskup Caride rođen je u Mlecima 1599. godine, a biskupom u Šibeniku je imenovan 23. ožujka 1654. Umro je kao šibenski biskup 1676. godine.

¹⁰⁹ Andrija Lukinović, Šibenska biskupija u izvještajima *ad limina* u 17. i 18. stoljeću, u: *Sedam stoljeća šibenske biskupije*, Zbornik radova sa znanstvenog skupa Šibenska biskupija od 1298. do 1998., Šibenik, 22. do 26. rujna 1998., str. 266.

cijeloj šibenskoj biskupiji. S obzirom na to da nigdje nije bilo riječi o njegovoj kanonizaciji, biskup je taj blagdan ukinuo sve do trenutka kada Kongregacija obreda prastari običaj doista nije potvrdila pa je taj blagdan ostao u šibenskoj biskupiji. Treća nesuglasica nastala je oko nastojanja svjetovnih patrona ženskih samostana da prigodom vizitacije uđu u samostan, što im zapravo nisu dopuštali ni bivši biskupi. Ipak, postojala je još jedna velika opasnost koja je u to vrijeme vladala u gradu, a to je bila otmica djevojaka. Osim toga, u izvještaju su opisane i druge nesreće koje su zadesile grad i biskupiju. Ovdje se posebice spominje kuga koja je gradom harala u dva navrata te je time cijela biskupija bila poharana. Potom su na tom području izbili i požari u kojima je najprije stradao stari dio grada, a nakon toga su u noći u zrak odletjeli mnogi vojnici i civili. Nitko nije preživio. Kao da ovo sve nije bilo dovoljno, nastupila je i bijeda kao posljedica rata. Uz to, uslijedila je i nestašica lijekova pa su bolesnici jako brzo umirali. Međutim, na ovo sve se nadovezuje i siromaštvo crkve i nedostatak prihoda. Prije nego je došlo do izbijanja Kandijskog rata, prihodi su bili u vrijednosti od tisuću dukata.¹¹⁰ Poslije rata prihodi su pali na dvjesto škuda.¹¹¹ Sam biskup je pomagao siromašnima koliko god je mogao, ali i zatvorenicima. Zbog siromaštva je sam biskup bio prisiljen okolo se snalaziti te je iz tog razloga morao otići u Rim i papi Aleksandru II. osobno iznijeti jadno stanje svoje biskupije. Jedan od najgorih događaja koje je biskup iznio u svom izvještaju bila je činjenica da su se iskapala iz grobova tijela nedavno preminulih, iz njih se vadila jetra koja su se nosila kući i tako polu raspadnuta i smrdljiva jela, a komadiće su muškarci davali ženama i djeci. To se radilo kada bi se u kući dogodila kakva nesreća, žalost ili teška bolest pa bi se govorilo da je za to zlo kriv pokojnik. Biskup se trudio ukinuti to praznovjerje i taj ružan običaj. Događale su se brojne pljačke i razbojništva. Biskup Caridei je u to vrijeme puno puta tražio premještaj jer je zbog gladi i teške situacije u Šibeniku htio napustiti šibensku biskupiju.

Ipak, šibenski biskup koji je obavio najveći broj pohoda *ad limina* bio je Ivan Dominik Calligari.¹¹² Na svoj prvi pohod *ad limina* nije mogao ići osobno te je imao svog zastupnika Ivana Vidovića.¹¹³ Njegov izvještaj govori o stanju biskupije koja je graničila s Osmanskim Carstvom. Prema njegovom izvještaju, grad je bio s kopna zaštićen dvjema tvrđavama, od kojih je jedna nosila ime sv. Ivana, a nedaleko od nje nalazila se druga koju je dao sagraditi barun

¹¹⁰ Andrija Lukinović, Šibenska biskupija u izvještajima *ad limina* u 17. i 18. stoljeću, u: *Sedam stoljeća šibenske biskupije*, Zbornik radova sa znanstvenog skupa Šibenska biskupija od 1298. do 1998., Šibenik, 22. do 26. rujna 1998., str. 270.

¹¹¹ Isto.

¹¹² Ivan Dominik Calligari rođen je u Veneciji 1644. godine. Šibenskim biskupom imenovan je 19. listopada 1676. godine. Umro je u listopadu 1722. godine.

¹¹³ Andrija Lukinović, Šibenska biskupija u izvještajima *ad limina* u 17. i 18. stoljeću, u: *Sedam stoljeća šibenske biskupije*, Zbornik radova sa znanstvenog skupa Šibenska biskupija od 1298. do 1998., Šibenik, 22. do 26. rujna 1998., str. 273.

Grisfelt. Najbliži osmanski grad bio je Skradin, a izvan samog grada bilo je dvanaest sela i isto toliko župa. U gradu je stanovalo 2 568 stanovnika.¹¹⁴ U gradu su postojala dva muška samostana, konventualaca i dominikanaca. Drugi izvještaj podnio je 1684. godine, ali s neznatnim razlikama u odnosu na prethodni. S druge strane, njegov treći izvještaj iz 1687. godine od velike je važnosti jer daje podatke o župama tek oslobođenim od osmanske vlasti.¹¹⁵ Biskup ističe da su ih Mlečani oslobodili, da su neka mjesta bila naseljena, a neka prazna. U gradu je u to vrijeme bilo 2 043 stanovnika.¹¹⁶ Posljednje njegove dvije relacije vezane za razdoblje 17. stoljeća su ona iz 1692. godine koja je kratka, ali je sadržajno veoma snažna i posljednja iz 1695. godine.¹¹⁷ U izvještaju iz 1692. godine govori više o općim, nego o crkvenim prilikama. Broj stanovnika u gradu, ali i okolici, bio je znatno smanjen zbog posljedica rata, ali i velike epidemije zarazne bolesti koja je nastupila. Smrtnost je bila jako velika. Izvještaju je bio priložen i zapisnik sastavljen po točkama koje imaju svoje odgovore, odnosno zaključke. Četiri glavne točke su:¹¹⁸ 1. U gradu je crkva sv. Julijana u kojoj su jednu kapelicu gradski senat i knez prepustili Grcima, a oni su ishodili od dužda potvrdu da u njoj mogu vršiti svoje obrede.; 2. U gradu su tri muška samostana, od kojih je samo opservantski pun redovnika koji puno rade, dok su ostala dva samostani gostinjaci prije nego pravi samostani jer u njima ima po dva-tri redovnika koji žive samo za sebe i od njih nema nikakve koristi.; 3. U biskupiji su tri trećoredska samostana. Oni ne znaju uopće latinski, već se bave ribarenjem, a ne studijem.; 4. U Kninu je crkva sv. Jeronima koja je bila muslimanska mošeja i okolo su mnogi raskolnici, a jako je malo katolika. Sakrament se čuva samo u Kninu i Drnišu, u drugim mjestima ne jer je postojala opasnost od osmanskih provala. U izvještaju iz 1695. godine biskup Calligari opisuje katedralu i kaptol. Opisao je i historijat crkve sv. Julijana i kapele u njoj, koju su 1602. godine dobili pravoslavci.¹¹⁹ Napominje kako je bilo malo katolika, točnije u Kninu ih je bilo samo 140, a župnika je uzdržavao vojni zapovjednik.

¹¹⁴ Andrija Lukinović, Šibenska biskupija u izvještajima *ad limina* u 17. i 18. stoljeću, u: *Sedam stoljeća šibenske biskupije*, Zbornik radova sa znanstvenog skupa Šibenska biskupija od 1298. do 1998., Šibenik, 22. do 26. rujna 1998., str. 273.

¹¹⁵ Isto.

¹¹⁶ Isto, str. 274.

¹¹⁷ Isto, str. 275.

¹¹⁸ Isto.

¹¹⁹ Isto.

3.3. Proširenje šibenske biskupije

Važan događaj u povijesti šibenske biskupije je osvajanje kninske tvrđave i grada Knina od strane Mlečana (30. rujna 1688. godine).¹²⁰ Nakon krajiškog zauzimanja područja od rijeke Zrmanje do Krke, osvojeni su Skradin, Drniš, Plavno i Zvonigrad. Mletačka vojska zauzela je Sinj 1686. godine i Knin 1688. godine.¹²¹ Ta osvajanja bila su konačna jer se njima izmijenila demografska slika sjeverne i srednje Dalmacije, ali i vjerska, nastale su džamije, a nikle i crkve. Osvajanjem Knina preuzima se i kninska biskupija, a pokušavala se dobiti i skradinska.

Crkve koje su obnovljene ili su pak građene nove otkrivaju požrtvovni, pa čak i mučni rad župnika, bratima i prokuratora pojedinih crkava koje su usmjeravali šibenski biskupi. Crkve su bile jednostavne četvrtaste građevine. Na pročeljima uz vrata znala su stajati dva prozorčića, što je bio utjecaj šibenske sakralne arhitekture, a na vrhu se dizao zvonik na preslicu. Na oltarima je u središtu visjela oltarna pala iznad koje je znala biti slika. Na glavnom oltaru nalazio se tabernakul koji je bio izrezbaren, a nekad i pozlaćen. Među najljepšim oltarnim ukrasima ističu se svijećnjaci, srebrni ili mjedeni, predočnjaci, a negdje se spominju i papirnate šarene palme u drvenim vazama.¹²² Što se tiče slika, najviše je bilo Blažene Djevice Marije, i to Gospe od Ružarija, Gospe od Zdravlja i Gospe od Karmela, koje se kao odraz pobožnosti javljaju u 17. i 18. stoljeću.

Što se tiče glazbenika iz davnih vremena, koji su postupno i mukotrpno izgrađivali glazbenu kulturu grada, onu duhovnu, ali i onu svjetovnu, ostavljeno je također mnogo podataka zahvaljujući Krsti Stošiću. Redaju se tako brojni glazbenici mahom inozemnog te rjeđe domaćeg podrijetla. Kroz 17. stoljeće to su bili:¹²³ Allegri „de, reč. Capuan“, Giovanni; fra Gabriele Cologna; fra Ivan iz Coleghiana; Petar Ivošić; fra Jere; Nicolò Lapini; fra Mauricij; Anastasio Nalini; Jakov Paić; Giovanni Pauletti; fra Šimun Popašić; fra Ventura Rinaldi.¹²⁴

¹²⁰ Josip Ante Soldo, Crkveni život na proširenom području šibenske biskupije nakon uzmaca Osmanlija, u: *Sedam stoljeća šibenske biskupije*, Zbornik radova sa znanstvenog skupa Šibenska biskupija od 1298. do 1998., Šibenik, 22. do 26. rujna 1998., str. 320.

¹²¹ Isto, str. 321.

¹²² Isto, str. 339.

¹²³ Krsto Stošić je svim inozemnim imenima navodio imena u hrvatskoj varijanti.

¹²⁴ Krsto Stošić, Muzički život u šibenskoj prošlosti, u: *Povijest grada Šibenika*, rukopis u Muzeju grada Šibenika

4. Sakralno slikarstvo 17. stoljeća u Šibeniku po crkvama

U okviru sakralnog slikarstva u Šibeniku biskupi su imali važnu ulogu jer su radili na osnaženju marijanskog kulta i podizanju duhovne obnove u maloj vjerskoj zajednici pogođenoj brojnim nedaćama. Posebno su provodili jačanje kulta Gospe od Zdravlja zbog stalnog straha od kuge. Promovirala se i tradicija ufanja i zavjeta kao temelj jačanja i obnove. To je povezano sa štovanjem srednjovjekovne slike *Gospe s Djetetom* i ikonama koje su tijekom 17. stoljeća doslovno bile kopirane u slučajevima stradavanja ili izrazite potrebe za prepoznatljivim likom u svrhu jačanja kulta.

Od biskupa se posebno istaknuo Vincenzo Arrigoni koji je odabirom slikara Angela Mancinija i Filippa Zanibertija pokazao dosljednost vlastitog likovnog ukusa. Oba slikara pripadaju istom krugu *palmeskne maniere*¹²⁵ i pokazuju izrazito klasična obilježja.¹²⁶ Karakteriziraju ih odmjereni, jasni i profinjeni izričaji koji oživljavaju formule slikara *zlatnog stoljeća* mletačkog slikarstva.

Što se crkvenih redova tiče, kroz 17. stoljeće se diljem mletačke Dalmacije svjedoči o importnom slikarstvu, i to prije svega istaknutih slikara. Riječ je o nositeljima najsuvremenijih trendova u centru Mletačke Republike, poput radionice Tintorettovih, Giovannijske Battiste Zelottija i Jacopa Palme Mlađega.¹²⁷ Posebnu ulogu u narudžbama slikarskih djela imali su dominikanci koji su bili usko povezani s uglednim bratovštinama i značajnim istaknutim patricijskim obiteljima.¹²⁸

Kao jedna od najaktivnijih naručiteljskih skupina u poslijetridentskom razdoblju ističu se bratovštine koje su bile promotori novog duha, nove liturgije, pobožnosti i ikonografije. Prva polovica 17. stoljeća protekla je u podizanju drvenih i pozlaćenih oltara i pripadajućih im pala, čiji su naručitelji uz bratovštine, biskupe i crkvene redove bili ugledni predstavnici dalmatinskog društva. Najviše se ističu članovi lokalnih plemićkih obitelji Divnić, Šižgorić, Vrančić i bogati doseljenici poput obitelji Tetta. Narudžbe obitelji Tetta predstavljaju najveći doseg onovremenih umjetničkih ostvarenja.¹²⁹

¹²⁵ Grupa majstora tradicionalno okupljenih pod nazivom *pittori di sette maniere* na čelu s Palmom Mlađim.

¹²⁶ Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 175-176.

¹²⁷ Radoslav Tomić, *Slikarstvo i skulptura u dominikanskim crkvama Dalmacije*, u: *Dominikanci u Hrvatskoj*, katalog izložbe, (ur.) Radoslav Tomić, Zagreb, 2011., str. 140.; Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 175-176.

¹²⁸ Zoraida Demori Staničić, *Slikarstvo u crkvama dominikanskog reda u Dalmaciji od 1300. do 1520. godine*, u: *Dominikanci u Hrvatskoj*, katalog izložbe, (ur.) Radoslav Tomić, Zagreb, 2011., str. 123-124.

¹²⁹ Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 105.

Početak 17. stoljeća također je pojačan import kvalitetnijih slika istaknutih mletačkih slikara, što je pridonijelo kratkom i prividnom smirivanju ratnih sukoba. To je ujedno potaklo krugove iz visokog klera, istaknute pojedince i bratovštine da se uključe u obnovu. Iako na području Šibenika nije zabilježeno ni jedno djelo poznatih europskih slikara djelatnih na lagunama od tridesetih godina *seicenta* pa nadalje, sačuvalo se ipak nekoliko slika poznatih talijanskih slikara, često i slabih likovnih dosega, koje se okvirno datiraju u 17. stoljeće.

Zanimljivo je i istaknuti da se početkom 17. stoljeća u gradu nalaze tri slike koje se temeljem stilskih karakteristika mogu povezati s radionicom Bassano¹³⁰ te se sve više vezuju uz franjevačke naručitelje. Važno je naglasiti da su franjevci šibenskog samostana sv. Frane bili naklonjeni *bassanesknoj manieri*, a o tome svjedoči i slika koja prikazuje predstavnika reda, *Sv. Franu* (slika 2) u maniri ondašnje portretistike radionice Bassano.¹³¹ Ovdje su dosta naglašene naturalističke karakteristike i osjećajnost, što će upravo kasnije postati poželjan poslijetridentski stilski izričaj koji je definirao dizajn šibenskih franjevačkih interijera, odnosno kojem su se priklanjali tijekom cijelog 17. stoljeća.

Od sredine 17. stoljeća primjećuje se drugačija praksa u odnosu na prethodno razdoblje. Zabilježeno je pojačano angažiranje lokalnih i marginalnih mletačkih slikara. Nadalje, donatori nemaju aktivnu ulogu u oblikovanju sadržaja slike, oni radije podliježu gotovim djelima.

Od slikara se ističu Giovanni Laudis i Matteo Ponzoni koji potječu iz Venecije te stilski pripadaju istoj kasnorenesansnoj mletačkoj struji početkom 17. stoljeća u sjeni Palme Mlađega, dok su podaci o šibenskom djelovanju Mihovila Parkića, Antuna Moneghina i Jerolima Mondelle¹³² izrazito značajni u kontekstu sagledavanja načina funkcioniranja bratovštinskih udruženja u manjim dalmatinskim gradovima u razdoblju poslijetridentske obnove.

4.1. Sakralno slikarstvo 17. stoljeća u katedrali sv. Jakova

Kroz 15. stoljeće razvijaju se i dobivaju sve više svoju karakterističnu fizionomiju pučki predjeli Šibenika, Gorica i Dolac. U ovim predjelima su živjeli siromašni i marljivi težaci i

¹³⁰ Obitelj talijanskih slikara od kojih je najistaknutiji Jacopo, pripadnik venecijanskog slikarskog kruga. Djelovao je u Bassanu gdje je vodio slikarsku radionicu.; Vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 171-173.

¹³¹ O slici vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 167-173., 451-452.

¹³² O autoru Mondelli vidi više: Krsto Stošić, *Galerija uglednih Šibenčana*, Šibenik, 1936.; Krsto Stošić, *Sv. Križ u šibenskom Docu*, Šibenik, 1933., str. 1-48.; Radoslav Tomić, *Barokni oltari i skulptura u Dalmaciji*, Zagreb, 1995.; Kruno Prijatelj, Arhitekt Ivan Skoko i domaći majstori šibenskog baroka, u: *Zbornik zaštite spomenika kulture III*, 1953., str. 105-120.; Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 260-263.

ribari. Veliku važnost imali su poduhvati sakralnog graditeljstva, među kojima je i gradnja šibenske katedrale.

Šibenska katedrala se razlikuje od drugih renesansnih crkava po pročelju koje je u obliku trolista. Katedrala je trebala biti građena na mjestu crkve sv. Trojstva (1428.), međutim dvije godine kasnije odlučeno je da će to ipak biti mjesto skromne crkve sv. Jakova.¹³³ Na mjestu katedrale nekoć je stajala skromna građevina romaničkog stila, crkva sv. Jakova, koja je pri osnutku 1298. godine proglašena katedralom.¹³⁴ Radilo se o jednobrodnoj crkvi s običnim krovom i drvenim kasetiranim stropom. Kamen temeljac nove katedrale položen je 9. travnja 1431. godine.¹³⁵ Prema našem povjesničaru umjetnosti Ljubi Karamanu, gradnja katedrale dijeli se u četiri razdoblja, a dvije su dominantne ličnosti, točnije dva najistaknutija graditelja, a to su Juraj Dalmatinac i Nikola Firentinac. Dva su njihova razdoblja, a prvo bi bilo predjurjevsko (Bonina da Milana). Posljednje razdoblje je trajalo od smrti Nikole Firentinca do završetka gradnje.¹³⁶

Prvo razdoblje je trajalo jedno desetljeće, točnije od 1431.-1441. godine.¹³⁷ U ovom razdoblju uglavnom rade mletački majstori, predstavnici venecijanske gotike, među kojima su Francesco di Giacomo, Antonio Busato i Lorenzo Pincino. Oni su podigli južni, zapadni i sjeverni zid, oba portala (za koje je radove izveo Bonino iz Milana) te prvu kapelu na lijevom brodu crkve. Dva mjeseca kasnije zaključuje se ugovor o gradnji s Jurjem Dalmatincem, točnije 22. lipnja.¹³⁸ Time je započela nova faza graditeljskog zahvata te je on ispravio greške svojih prethodnika. On je izgradio najljepše dijelove, među kojima su poprečni brod, apside sa svim ukrasnim elementima, organizirana i ornamentalna krstionica, sakristija, stepeničasto uzdignuto svetište, stupovi s bujno razlistalim kapitelima na kojima se nastavljaju elementi za nošenje kupole, vijenac dvorednog lišća u centralnoj lađi, baldahini s izvanredno modeliziranim kipovima svetog Petra i Pavla na pobočnom portalu.¹³⁹ Postavio je u kamenu listu uklesanu i latinskim heksametrima komponiranu spomen hvalu tadašnjem šibenskom biskupu Jurju Šižgoriću, šibenskom knezu Fantinu Pesaru i gradskom patronu Mihovilu na lijevom polupilonu. Razvijeni kameni svitak drže dva jedra anđela, renesansnog izraza, a pod njihovim nogama, na jedva vidljivom mjestu, uklesao je i Juraj svoje i očevo ime i zavičaj iz kojeg je izrastao: „Hoc opus cuvarum fecit magister Georgius Mathaei Dalmaticus“, u prijevodu: *Ovo*

¹³³ Predrag Marković, *Katedrala sv. Jakova u Šibeniku*, Zagreb, 2010., str. 25.

¹³⁴ Slavo Grubišić, *Šibenik kroz stoljeća*, Povremena izdanja Muzeja grada Šibenika, 4, Šibenik, 1974., str. 53.

¹³⁵ Isto.

¹³⁶ Ljubo Karaman, *O šibenskoj katedrali*, Zagreb, 1931., str. 6.

¹³⁷ Slavo Grubišić, *Šibenik kroz stoljeća*, Povremena izdanja Muzeja grada Šibenika, 4, Šibenik, 1974., str. 53.

¹³⁸ Isto, str. 54.

¹³⁹ Isto.

*djelo apsida izradi majstor Juraj Dalmatinac Matijin.*¹⁴⁰ Treće razdoblje gradnje katedrale obilježio je Nikola Firentinac (1475.-1536.) kojega su kasnije naslijedila dva arhitekta, Bartolomeo iz Mestra, potom njegov sin Jakov.¹⁴¹ Katedrala je dovršena 1536. godine, a posvećena 1555. godine od strane biskupa Ivana Lucija Štafilića.¹⁴²

Katedrala sv. Jakova predstavlja najznačajnije graditeljsko ostvarenje 15. i 16. stoljeća na području Šibenika, a zbog svojih iznimnih vrijednosti katedrala je 2000. godine uvrštena na UNESCO-ov popis svjetskog kulturnog nasljeđa. U katedrali se danas čuva nekoliko primjera slikarskih ostvarenja koja se datiraju u 17. stoljeće.

4.1.1. Oltarna slika sv. Sebastijana i sv. Fabijana Filippa Zanibertija

Vjerovalo se da je biskup Arrigoni od Filippa Zanibertija¹⁴³ naručio jednu potpisanu dalmatinsku sliku koja se nalazi na prvom bočnom oltaru u šibenskoj katedrali.¹⁴⁴ Međutim, novootkriveni dokument iz 29. studenoga 1635. godine svjedočio je da je pala do tog datuma već bila nabavljena za katedralu, a bilježi i donatoricu i donatora pale, Lucu i Dominika Ivetića te naručitelje braću Semonić (Ivana, Dominika, Ivana Krstitelja) koji su odabirom slike izvršili bakinu oporučnu želju.¹⁴⁵ Time je jasno da biskup Arrigoni nije naručitelj pale u katedrali kao što se vjerovalo.

U prvom planu slike (slika 3), osim sv. Sebastijana i sv. Fabijana, prikazani su sv. Luca i sv. Dominik koji se nalaze u pozadini.¹⁴⁶ Oni djeluju neproporcionalno manji u odnosu na sv. Sebastijana i sv. Fabijana. Takva kompozicija smatra se nezgrapnom te se prema svemu pretpostavlja da je tijekom vremena došlo do promjene u odnosu na prvotno zamišljen koncept slike.¹⁴⁷ Komunikacija među likovima je jako loša, a ona se inače ostvaruje mimikama, gestama i pozama. To ovdje nije ostvareno. Gledajući pozadinu, s desne strane je vidljiv monumentalni stup, dok se s lijeve strane nadzire dio brdašca s malenim stablom. S neba se spušta topla zlatna

¹⁴⁰ Slavo Grubišić, *Šibenik kroz stoljeća*, Povremena izdanja Muzeja grada Šibenika, 4, Šibenik, 1974., str. 57.

¹⁴¹ Isto.

¹⁴² <http://www.sibenska-biskupija.hr/katedrala-svetog-jakova/> (pregledano: 10.09.2021.)

¹⁴³ Talijanski slikar razdoblja kasnog manirizma.; O njemu vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 194-196.

¹⁴⁴ Radoslav Tomić, Prijedlog za Filippa Zanibertija u Šibeniku, u: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 28, Split, 1989., str. 150.

¹⁴⁵ Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 43.

¹⁴⁶ Radoslav Tomić, Prijedlog za Filippa Zanibertija u Šibeniku, u: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 28, Split, 1989., str. 148.; O slici vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 36, str. 456-458.

¹⁴⁷ Radoslav Tomić, Prijedlog za Filippa Zanibertija u Šibeniku, u: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 28, Split, 1989., str. 148.; Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 198-199.

svjetlost iz koje se spušta maleni anđeo koji u rukama drži vijenac kako bi okrunio sv. Sebastijana. Upravo je ovdje vidljiva povezanost između sv. Sebastijana i neba zahvaljujući malenom anđelu i svjetlosti. Sv. Sebastijan se torzom i glavom nagnuo u svoju lijevu stranu prema anđelu kojemu je uputio i svoj pogled. Njegove ruke se nalaze na leđima, a u donjem dijelu tijela, oko bokova omotan je u bijelu perizomu. Uz njega je prikazan i sv. Fabijan koji drži štap u lijevoj ruci, dok s desnom rukom blagoslivlja. Njegova glava je također blago zaokrenuta u lijevu stranu, ali mu je pogled upućen u promatrača. On je prikazan kao stariji muškarac krupnije građe, duge prosijede brade i individualiziranih crta lica. Karakterizira ga dugi nos i tamnije podignute obrve. Na glavi ima bijelu kapu iznad koje je prikazana golubica Duha Svetoga. U odnosu na sv. Sebastijana, on je odjeven u raskošniju odjeću, ima bijelu haljinu poviše koje je obavijen smeđim, zlatnim nitima izvezenim masivnim i teškim plaštom. Iza njegove glave nalazi se maleni anđeo koji prinosi golemu i raskošnu srebrnu pozlaćenu mitru. S njegove donje strane, uz lijevu nogu iza plašta, skriva se i maleni *putto*. On je postavljen u raskoraku tako da je lijevu nogu položio na kamen na tlu na kojem se nalazi potpis umjetnika, a on glasi: PHILIPPYS ZANIMBERTI P. U pozadini je prikazana sv. Luca koja je manjih dimenzija u odnosu na već predstavljena dva sveca. Ona je prikazana u frontalnom stavu i poluklečećem položaju. Kod nje je vidljiv samo njezin prednji dio tijela, točnije ruke u kojima drži posudicu s očima, a glavu je zbacila unatrag s pogledom upućenim prema nebu. Iza nje, također u manjim dimenzijama i u frontalnom stavu, prikazan je sv. Dominik koji je odjeven u prepoznatljiv dominikanski habit. Njegov pogled je isto upućen u nebo. Što se tiče boja, primjetno dominiraju tamniji tonovi, točnije mračna atmosfera. Jedina svjetlost koja se ističe na cijelom prikazu nalazi se u gornjem dijelu slike, točnije spušta se iz nebesa, u pozadini iznad malenog anđela.

4.1.2. Slika Gospe od Caravaggia nepoznatog slikara

Još jedna zanimljiva slika nepoznatog slikara pod nazivom *Gospa od Caravaggia* (slika 4) nalazi se u katedrali sv. Jakova.¹⁴⁸ Slika se okvirno datira u kraj 17. stoljeća. Unutar krajolika nalaze se Gospa, koja je prikazana s lijeve strane, i vidjelica Giovannetta Vecchio, koja je prikazana s desne strane.¹⁴⁹ Iza njih, u središtu pozadine, nalazi se monumentalna crkva sa

¹⁴⁸ O slici vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 82, str. 500-501.

¹⁴⁹ O kultu Gospe od Caravaggia vidi više: Ivana Prijatelj Pavičić, *Kroz Marijin ružičnjak: zapadna marijanska ikonografija u dalmatinskome slikarstvu od 14. do 18. stoljeća*, Split, 1998., str. 202-203.; Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 82, str. 500.

zvonikom, lijevo od crkve je šuma, a desno manja kućica s mlinom. Slika prikazuje Gospu u trenutku kada se obraća vidjelici prenoseći poruku obraćanja i pokore. Što se položaja likova tiče, Gospa je postavljena u kontrapostu, lice joj je prikazano u tročetvrtinskom profilu i odjevena je u crvenu haljinu preko koje je obavijena tamno-plavim plaštom, a glava joj je prekrivena bijelim velom. Crvena boja simbolizira život i smrt, dok plava boja i bijeli veo simboliziraju nebo i ulogu Bogorodice kao nebeske kraljice. Vidjelica je prikazana u položaju molitve, u tročetvrtinskom profilu, sklopljenih ruku te je odjevena u suvremenu odjeću. Do vidjelice se na tlu nalazi i svežanj sijena. Njezina haljina je u gornjem dijelu svijetlo-ružičasta sa sivim dugim rukavima, a od struka je žute boje. Ispod haljine je vidljiva i bijela košuljica te pregača koja je vezana oko struka. Ona je prikazana dosta naturalistički. Njezina kosa je podignuta, tamne boje s razdjeljkom po sredini i skupljena u punđu, omotana bijelom mrežicom. Između Gospe i vidjelice se nalazi čudotvoran izvor koji je, prema vjerovanju, potekao na mjestu gdje je Gospa nogom dotakla tlo. Slika se naziva *Gospa od Caravaggia* jer je riječ o prikazu koji se dogodio 26. svibnja 1432. godine u mjestu Caravaggio u blizini Bergama u Italiji.¹⁵⁰ Slika iz katedrale slijedi predložak koji se ustalio kroz stoljeća. Na području Šibenika sačuvane su slike iste tematike u crkvi sv. Duha i samostanu sv. Frane, ali one potječu iz 19. stoljeća.¹⁵¹

4.2. Sakralno slikarstvo 17. stoljeća u samostanu i crkvi sv. Frane

Don Krsto Stošić, veliki stručnjak za povijest grada Šibenika, najbolje opisuje samostan sv. Frane u Šibeniku. On piše da je 1221. godine ustanovljen samostan sv. Frane izvan gradskih zidina te da je taj samostan do temelja srušen 1319. godine zbog navale bana Mladena Šubića.¹⁵² Međutim, već 1321. godine započela je gradnja drugog samostana na današnjem mjestu unutar zidina grada.¹⁵³ U sklopu samostana nalazi se i crkva sv. Frane koja je posvećena 1423. godine.¹⁵⁴ Samostan i crkva ističu se brojnim povijesno-kulturnim spomenicima, od kojih je kao najvažniji baštinska knjižnica s brojnim vrijednim pergamenama, kodeksima i

¹⁵⁰ Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 82, str. 500.

¹⁵¹ Ivana Prijatelj Pavičić, *Kroz Marijin ružičnjak: zapadna marijanska ikonografija u dalmatinskoj slikarstvu od 14. do 18. stoljeća*, Split, 1998., str. 207.

¹⁵² Krsto Stošić, *Samostan i crkva sv. Frane u Šibeniku*, rukopis, Muzej grada Šibenika, 1930.; O samostanu i crkvi sv. Frane vidi više: Radoslav Tomić, *Samostan sv. Frane*, u: *Veličina malenih: povijest i kulturna baština Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevac konventualaca*, (ur.) Milan Pelc, Zagreb, 2010., str. 216-231.; Relja Seferović, *Milost susreta. Umjetnička baština Franjevačke provincije Sv. Jeronima*, u: *Anali Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku*, 52/2, 2014., str. 652-655.; Nikola Mate Roščić, *Samostan i crkva sv. Frane u Šibeniku*, Šibenik, 2015.

¹⁵³ Krsto Stošić, *Samostan i crkva sv. Frane u Šibeniku*, rukopis, Muzej grada Šibenika, 1930.

¹⁵⁴ Isto.

inkunabulama. Samostan čuva spomen na prvog hrvatskog sveca, rođenog Šibenčanina i člana samostana, sv. Nikolu Tavelića.¹⁵⁵ Crkva je od strane hrvatskih biskupa proglašena za „Prvo i glavno hrvatsko nacionalno svetište sv. Nikole Tavelića“. Danas crkva, samostan, muzej, galerija i baštinska knjižnica čine jedinstveni sklop pod zaštitom Ministarstva kulture.

Franjevačka crkva je tipična jednobrodna građevina otvorene krovne konstrukcije s pravokutnim, užim i nižim zasvođenim svetištem koje se stražnjim zidom naslanjalo na gradski bedem. Crkva je pri baroknoj obnovi nešto povišena, a pročelje crkve je sačuvalo jednostavni pravokutni portal nadvišen gotičkom šiljatolužnom lunetom.¹⁵⁶ Ukrašena je brojnim slikama, posebno njezin strop. Tijekom 17. i 18. stoljeća crkva se opremila novim oltarima, od kojih su iz 17. stoljeća sačuvana četiri ranobarokna, pozlaćena i kipovima dopunjena drvena retabla nastala oko 1640. godine.¹⁵⁷

4.2.1. Barokni oltari u crkvi s pripadajućim palama

Prema sudu vrlog znalca umjetnosti Krune Prijatelja, četiri oltara koja se nalaze u crkvi sv. Frane „spadaju u najljepše barokne oltare u Dalmaciji“. Međutim, tijekom sedam stoljeća od kada postoji crkva sv. Frane trajno su se zbivale bitne i radikalne promjene u crkvi i oko crkve, stoga je jedva moguće prikazati povijesni tijek mijena i promjena u građevinskom i arhitektonskom smislu. Kroz prvu polovicu 17. stoljeća crkva je temeljito obnovljena u skladu s tridentskim odredbama te joj je uz sjeverni zid dograđena velika kapela sv. Križa.¹⁵⁸ Danas crkva ima osam oltara, uz onaj, deveti prema puku, na kojem se svakodnevno vrši služba Božja. Kroz povijest su se događale preinake oltara, ponekad i pravo ikonoklasno rušenje. Četiri drvena barokna oltara, gotovo iste izrade, nalaze se u središnjem korpusu crkve te su postavljeni paralelno uz lijevi i desni, odnosno sjeverni i južni unutarnji zid crkve. Barokne oltare koji krasi bočne zidove crkve izvela je radionica Girolama i Issepa Ridolfija prema nacrtima Jerolima Mondelle.¹⁵⁹ Iako preslikani, oltari pokazuju sve odlike drvorezbarske umjetnosti sredinom 17. stoljeća u složenoj strukturi sa stupovima, trabeacijom i nišama za slike. Daniel Premerl u svom djelu *Ranobarokni drveni oltari u Crkvi sv. Frane u Šibeniku - podrijetlo arhitekturnog tipa i pitanje Mondellina autorstva* iz 2005. godine iznosi pretpostavku da su oltari došli u dva

¹⁵⁵ Krsto Stošić, *Samostan i crkva sv. Frane u Šibeniku*, rukopis, Muzej grada Šibenika, 1930.

¹⁵⁶ Radoslav Tomić, *Samostan sv. Frane*, u: *Veličina malenih: povijest i kulturna baština Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevac konventualaca*, (ur.) Milan Pelc, Zagreb, 2010., str. 223.

¹⁵⁷ Isto, str. 227.

¹⁵⁸ Nikola Mate Roščić, *Oltari u crkvi sv. Frane*, u: *Samostan i crkva sv. Frane u Šibeniku*, Šibenik, 2015., str. 50.

¹⁵⁹ Daniel Premerl, *Ranobarokni drveni oltari u Crkvi sv. Frane u Šibeniku - podrijetlo arhitekturnog tipa i pitanje Mondellina autorstva*, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 29, Zagreb, 2005., str. 137-156.

navrata: oltari Bezgrešnog začeća i sv. Klare 1638. godine i pripisuju se Issepu Ridolfiju, a oltari sv. Stjepana i sv. Josipa ne prije 1643. godine i pripisuju se Girolamu Ridolfiju.

Oltar sv. Klare (slika 5) izradio je Issepo Ridolfi u Veneciji 1634. godine, a podignut je u crkvi 1638. godine kada je postavljena i glavna oltarna slika koja prikazuje sv. Klaru i sv. Antu (slika 6), a djelo je slikara Mattea Ponzonea.¹⁶⁰ Problem nastaje oko toga što brojni autori ustraju da pala prikazuje sv. Klaru i sv. Antuna Padovanskog, iako ni za to nema konkretnih dokaza. Nadalje, u knjizi inventara crkve i samostana za razdoblje od 1651. do 1934. godine stoji zapis iz 1856. godine koji glasi: *La pala rappresenta S. Francesco a destra e S. Chiara a sinistra*, što bi zapravo značilo da pala predstavlja sv. Franu s desne strane i sv. Klaru s lijeve strane.¹⁶¹ Oltarna pala je piramidalne kompozicije i predstavlja sv. Antu i sv. Klaru u donjem dijelu slike te Boga Oca u gornjem dijelu iznad svetaca, okruženog oblacima i anđelima. U prvom planu i samom središtu prikaza nalaze se sveci, prikazani u profilu, okrenuti jedan prema drugome i pogledima upućenim prema nebu. Sv. Ante je prikazan kao muškarac srednjih godina s bradom i brkovima, odjeven u franjevački habit i prikazan u klečećem položaju. Svoju lijevu ruku je položio na prsa gledajući prema gore, dok desnom rukom upućuje na sv. Klaru. Sv. Klara je odjevena u bijelu haljinu, ogrnuta smeđim ogrtačem i nalazi se u klečećem položaju. U rukama drži piksidu s hostijama koju je podigla prema nebesima, a uz njezinu desnu nogu položena je crvena knjiga na pod. U pozadini se ističu dva monumentalna stupa iza kojih su prikazani oblaci koji se lagano odmiču. Oko lijevog stupa je vidljiv i omotani crveni plašt. Otac Bog je prikazan raširenih ruku kao stariji muškarac sijede brade i sijede kose i u trenutku silaska s nebesa. On je odjeven u svijetlo rozu haljinu i ogrnut zelenim plaštom koji vijori oko njega. Nekoliko malenih golih anđela prikazanih ispod njega pridržavaju ga svojim ručicama, dok se s desne strane nalazi jedan veći anđeo, odjeven u žutu haljinu. Veći anđeo je prikazan u nagnutom položaju, kao da promatra svece koji se nalaze u donjem dijelu prikaza. Iza Boga Oca se vidi nebeska zlatna svjetlost. Pala se danas nalazi na izvornom mjestu, a narudžbe oltara i pale od Mattea Ponzonea zabilježene su u dokumentima koje je prvi prenio Krsto Stošić.¹⁶²

Oltar Bezgrešnog začeća (slika 7) izrađen je u drvetu od mletačkog altarista Issepa Ridolfija 1634. godine, a podignut, pozlaćen i postavljena oltarna slika 1638. godine.¹⁶³ Majstor slike je Matteo Ponzone, a prikazuje sv. Franu i sv. Jeronima (slika 8), točnije utemeljitelje

¹⁶⁰ Nikola Mate Roščić, Oltari u crkvi sv. Frane, u: *Samostan i crkva sv. Frane u Šibeniku*, Šibenik, 2015., str. 57.; O oltarnoj slici vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 38, str. 548.

¹⁶¹ Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 38, str. 460.

¹⁶² Krsto Stošić, Oltari crkve sv. Frane u Šibeniku, u: *Novo doba*, 24, XIII, božićni broj 296, Split, 1930., str. 29-30.

¹⁶³ Nikola Mate Roščić, Oltari u crkvi sv. Frane, u: *Samostan i crkva sv. Frane u Šibeniku*, Šibenik, 2015., str. 58.

franjevačkog Reda i zaštitnike Dalmatinske provincije konventualnih franjevaca kojima pripada šibenski samostan.¹⁶⁴ Naziv oltara potječe od ikone Blažene Djevice Marije koja je umetnuta u srebrni okvir oltara.¹⁶⁵ To je klasični primjer *pale portante*, kako piše akademik Radoslav Tomić, dok Krsto Stošić smatra da slika u srebrnom okviru pripada mletačkoj školi iz 15. stoljeća.¹⁶⁶ Oltar je, osim središnje oltarne slike, ukrašen kipovima svetaca i anđela koji su postavljeni u nišama i na vrhu oltara. Likove svetaca nije lako identificirati jer nemaju tipične ikonografske atribute. U gornjem dijelu pale prikazani su anđeli koji pridržavaju sliku *Gospe* raskošnog zlatnog okvira. Sv. Jeronim prikazan je u klečećem položaju, raširenih ruku, u tročetvrtinskom profilu, a njegov dramatični pogled je upućen prema slici *Gospe*. Uz njegovu lijevu nogu prikazan je lav. On je odjeven u sivkastu albu i ljubičasto-crvenu mocetu, a lijevo od njega se nalazi dječak kovrčave kose i odjeven u žutu haljinu držeći otvorenu knjigu u rukama. Sv. Frane je prikazan u klečećem položaju, raširenih ruku i s upućenim pogledom prema nebu. U pozadini, na gustim oblacima, nalaze se dva veća anđela koja nose sliku. Cijela pozadina je tamne boje, jedini svijetli dio predstavlja središnji dio između svetaca i anđela. Glavne karakteristike slike su tenebrističko ozračje i jaki *chiaro-scuro efekti*.

Oltar sv. Stjepana, prvomučenika (slika 9) potječe iz 1642. godine, a djelo je mletačkog altarista Girolama Ridolfija.¹⁶⁷ Oltar je na izvornom mjestu u crkvi, ali je već neko vrijeme u obnovi. Upravo se iz tog razloga pripadajuća mu oltarna pala trenutno nalazi u samostanu sv. Frane i u dobrom je stanju. Oltarna pala prikazuje lik sv. Stjepana, prvomučenika i sv. Augustina, biskupa i crkvenog naručitelja (slika 10), a naslikao ju je Matteo Ponzzone.¹⁶⁸ Pala piramidalne kompozicije prikazuje sv. Augustina s lijeve strane i sv. Stjepana s desne strane. Sveci su prikazani u donjem dijelu slike, a u gornjem dijelu se nalazi Bog Otac koji je okružen anđelima i u rukama nosi sliku s prikazom *Ecce Homo*. Sv. Augustin je prikazan u frontalnom stavu s glavom zabačenom u lijevu stranu i pogledom usmjerenim prema gore. Prikazan je kao muškarac srednjih godina s bradom, ogrnut je svečanim pluvijalom, a na glavi mu je mitra bijele boje. Svoju lijevu ruku položio je na prsa, a u desnoj ruci drži štap i knjigu koju je naslonio na svoj bok. Nasuprot njega prikazan je sv. Stjepan kao mlađi muškarac duže smeđe i valovite kose, u klečećem položaju i držeći u desnoj ruci kamen koji je podigao prema nebu, a u lijevoj ruci knjigu. On je odjeven u dalmatiku žuto-crvenkastih tonova. U pozadini, između svetačkih

¹⁶⁴ O slici vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 39, str. 460-461.

¹⁶⁵ Nikola Mate Roščić, Oltari u crkvi sv. Frane, u: *Samostan i crkva sv. Frane u Šibeniku*, Šibenik, 2015., str. 59.

¹⁶⁶ Krsto Stošić, *Samostan sv. Frane*, rukopis, Muzej grada Šibenika, str. 25-26.

¹⁶⁷ Nikola Mate Roščić, Oltari u crkvi sv. Frane, u: *Samostan i crkva sv. Frane u Šibeniku*, Šibenik, 2015., str. 58.

¹⁶⁸ Isto, str. 58.; O slici vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 40, str. 461-463.

likova i gornje scene, vidljiv je krajolik s izraženim plavim nebom i bijelim oblacima koji se presijavaju u ružičaste tonove. Bog Otac je prikazan kao stariji muškarac sijede kose i brade, odjeven u svijetlo rozu haljinu i crni plašt koji vijori oko njega. On svojim rukama pridržava sliku. Slika koju pridržava je pravokutnog oblika i prikazuje Krista na zlatnoj pozadini s trnovom krunom na glavi i crvenim plaštom kojim je obavijen. Zlatna pozadina simbolizira nebesko kraljevstvo iz kojeg se spušta. Njegova slika je okružena anđelima koji zajedno s oblacima zatvaraju kompoziciju gornjeg dijela slike, a dva bočna anđela pomažu nositi sliku. I na ovoj Ponzoneovoj slici prisutni su *chiaro-scuro efekti*, ali cijela atmosfera je puno življa jer prevladavaju veselije, življe boje, među kojima se posebno ističu crvena i žuta.

Oltar sv. Josipa (slika 11) izrađen je u Veneciji od strane Girolama Ridolfija 1642./1643. godine, a prema bilješkama u samostanskoj pismohrani čini se da je oduvijek bio posvećen sv. Josipu.¹⁶⁹ Na oltaru su se slike mijenjale jer su stradavale od vlage. Sadašnja slika napravljena je za vrijeme zauzimanja provincijala Dalmatinsko-padovanske provincije P. Frane Reine, koji se 1857. godine zauzeo da slikar Natale Schiavone u Mlecima izradi novu sliku *Sv. Josipa* koja je u rujnu iste godine završena i postavljena na mjesto gdje se nalazi i danas.¹⁷⁰

Ponzone je 1655. godine izveo još jednu sliku koja se nalazila na glavnom mramornom oltaru do njegova uništenja, nakon čega je izložena na oltaru prslonjenom uz južni zid trijumfalnog luka svetišta.¹⁷¹ Slika prikazuje sv. Antuna Padovanskog, sv. Onofrija i sv. Josipa (slika 12) između kojih je u pozadini naslikan, prema predlošku, Šibenik.¹⁷² Naručitelj slike bio je šibenski plemić Franjo Lovro Tetta. Slika je posebno zanimljiva u naručiteljskom smislu jer ne nosi natpis, nego je u donjem dijelu slike prikazana veduta grada. Slika je od iznimne važnosti za Ponzonijev opus jer predstavlja njegovo najkasnije datirano djelo. Bila je preslikana, a sjaj joj je vraćen tek 1976. godine kada je izvršena restauracija.¹⁷³ Slika je nakon restauracije po prvi put publicirana od strane Krune Prijatelja.¹⁷⁴ Slika prikazuje sv. Antuna sa sv. Josipom s lijeve strane i sv. Onofrijem s desne strane. Radi se o složenoj vertikalno-piramidalnoj kompoziciji u čijem središtu dominira sv. Antun koji se ukazuje svecima u donjem dijelu slike. Iza njega se nalazi zlatna nebeska svjetlost, a okružen je oblacima i prikazan kao

¹⁶⁹ Nikola Mate Roščić, Oltari u crkvi sv. Frane, u: *Samostan i crkva sv. Frane u Šibeniku*, Šibenik, 2015., str. 59.

¹⁷⁰ Isto.

¹⁷¹ Radoslav Tomić, Samostan sv. Frane, u: *Veličina malenih: povijest i kulturna baština Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevac konventualaca*, (ur.) Milan Pelc, Zagreb, 2010., str. 228.

¹⁷² Isto, str. 228.; O slici vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 44, str. 466-467.

¹⁷³ Radoslav Tomić, Samostan sv. Frane, u: *Veličina malenih: povijest i kulturna baština Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevac konventualaca*, (ur.) Milan Pelc, Zagreb, 2010., str. 228

¹⁷⁴ Kruno Prijatelj, Još četiri skede za Pončuna, u: *Studije o umjetninama u Dalmaciji IV*, Zagreb, 1983., str. 72-77.

da stoji na njima. On je prikazan kao visoki tamniji muškarac srednjih godina, a odjeven je u franjevački habit. U desnoj ruci drži cvijet ljiljana koji simbolizira nevinost duše i čistoću, a u lijevoj ruci drži knjigu na kojoj stoji maleni Krist. Dijete prikazano na knjizi u svojoj lijevoj ruci drži globus, a desnom dodiruje sveca pridržavajući se tako za njega. Uz donji dio svečeva habita nalaze se dva anđela. Sv. Onofrije je prikazan kao stariji muškarac duge sijede kose i brade. On je odjeven u zelenkastu haljinu, prikazan u tročetvrtinskom profilu i desnom nogom podbočen o manju stijenu koja se nalazi s donje desne strane, u prvom planu slike. Zamišljenog pogleda naslonjen je na svoj štap. Nasuprot njega se nalazi sv. Josip koji je odjeven u izbljednuto ljubičastu haljinu i omotan žarko žutim plaštom. Prikazan je iz profila kao stariji proćelav muškarac i u klečećem položaju. Pokretima svoje desne ruke i s pogledom upućenim prema sv. Antunu daje naslutiti da se upravo njemu obraća. Između svetaca nalazi se veduta grada na kojoj su prikazane planine koje se gube među oblacima u dubini. Usporedno s prijašnjim Ponzoneovim slikama, i ovdje je uspio prikazati svoju paletu boja i efekt svjetlosti, ali nema toliko živosti u koloritu kao što je bilo uobičajeno na prijašnjim primjerima.

Sve tri pale (*Sv. Ante i sv. Klara, Sv. Frane i sv. Jeronim, Sv. Stjepan i sv. Augustin*) imaju srodne kompozicije s po dva sveca u donjem dijelu koji u patetičnim pozama i gestama komuniciraju s likovima iz nebeskih zona, odnosno gornjeg dijela slike.

4.2.2. Oslici velikog drvenog stropa crkve

Jedna od trijumfalnih narudžbi franjevacu za crkvu svakako su oslici velikog drvenog stropa crkve (slika 13). Njih je 1674. godine izvela radionica Giovannija Battiste Volpata (1633.-1709.).¹⁷⁵ Radi se o stropnoj dekoraciji koja je nastala pet godina nakon Kandijskog rata. U to se vrijeme posebno osjetio angažman franjevacu kao i poticanje stanovništva na aktivno sudjelovanje u protuosmanlijskim pothvatima koje je predvodio Leonardo Foscolo.¹⁷⁶ U središnjem dijelu dominira prikaz *Uznesenja Marijina* (slika 14) što je osobito štovao sv. Frane Asiški.¹⁷⁷ Prizor okružuju manje ovalne i kvadratne kasete s pojedinačnim prikazima svetaca i malenih anđela. Jedan nosi i vrpce na kojoj je zabilježena godina izvedbe. Apostoli su prikazani oko Gospe, dok su u manjim kasetama teme čuda sv. Frane, crkveni naručitelji i niz

¹⁷⁵ Vladimir Marković, *Zidno slikarstvo 17. i 18. stoljeća u Dalmaciji*, Zagreb, 1985., str. 102-115.

¹⁷⁶ Ivana Prijatelj Pavičić, *Kroz Marijin ružičnjak: zapadna marijanska ikonografija u dalmatinskome slikarstvu od 14. do 18. stoljeća*, Split, 1998., str. 186-187.

¹⁷⁷ O slici vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 57, str. 479-481.

franjevačkih svetaca.¹⁷⁸ Prema tome, može se zaključiti da naručitelji prije svega ističu ulogu Gospe te franjevačkog reda koji je oko nje okupljen, koji joj se klanja i veliča je.¹⁷⁹

Glavnu scenu *Uznesenja Marijina* okružuju sustavi manjih kasete koje prikazuju sljedeće scene: *Vrag bičuje sv. Franu, Sv. Frane pije pehar duhovne radosti, Sv. Ambrozije sa sv. Grgurom Velikim i Sv. Augustin sa sv. Jeronimom*.¹⁸⁰ U malim kvadratnim kasetama nalaze se ostali sveci, među kojima su: *sv. Akurcije, sv. Nikola Tavelić, sv. Kuzma i sv. Bernard*.¹⁸¹ Kako je već prije spomenuto, jedan od anđela nosi vrpču s natpisom: CARITAS MANU OSTENDITUR LINGUA SILENTIO PREAMITUR, ali i godinu izvedbe koja glasi: AN:D MDCVXXIV. Njega okružuju tri scene s prikazima svetoga Frane, među kojima su: *Sv. Frane podupire nagnutu crkvu, Sv. Frane s križarskom zastavom* te još jedan neidentificirani prizor sa svecem.¹⁸² Na kutovima te strane stropa nalaze se prikazi dva sveca, *sv. Petar Mučenik i sv. Adjust*.¹⁸³

Sve do danas, najbolje je ostala sačuvana središnja scena. Unutar središnje scene nalazi se Gospa koju nose dva veća anđela. Gospa i anđeli se nalaze unutar zlatnog kruga, a zlatna boja simbolizira nebesku svjetlost i kraljevstvo nebesko. Ona je okružena s dvanaest apostola u pozadini kojih se nalazi plava boja koja simbolizira nebo. Svi likovi su prikazani iz žablje perspektive, odnosno kao da se nalaze direktno iznad samog promatrača. Oni su prikazani podignutih glava i pogledima upućenim prema Gospi. Gospa je odjevena u crvenu haljinu i prikazana rukama sklopljenim za molitvu. Naglašena je iluzija prostora tako da je teško odrediti nalazi li se ona u čučjećem ili sjedećem položaju. Dosta je naglašena komunikacija među likovima, koja se postiže upravo raznim mimikama i pokretima prikazanih likova. Ovdje su svi likovi prikazani u pokretu. Posebno je naglašena specifična tipologija lica velikih kvadratnih glava s naglašenom donjom vilicom, velikim debelim, mesnatim i širokim ustima, velikim dugim i širokim nosom, krupnim okruglim očima s naglašenim podočnjacima i potamnijela, radnička put. Tijela apostola su prikazana jačima, punašnjijima, a odjeveni su u odjeću različitih boja, pri čemu prevladavaju življe boje kao što su bjelije nijanse crvene, ljubičaste, plave i smeđe.

Vladimir Marković je na temelju komparativne analize ovo djelo pripisao radionici Giovannija Battiste Volpata, točnije riječ je o slikaru iz Bassana koji na tom području

¹⁷⁸ Vladimir Marković, *Zidno slikarstvo 17. i 18. stoljeća u Dalmaciji*, Zagreb, 1985., str. 102-115.

¹⁷⁹ Ivana Prijatelj Pavičić, *Kroz Marijin ružičnjak: zapadna marijanska ikonografija u dalmatinskome slikarstvu od 14. do 18. stoljeća*, Split, 1998., str. 117.

¹⁸⁰ Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 57, str. 479.

¹⁸¹ Isto.

¹⁸² Isto.

¹⁸³ Isto.

predstavlja značajniju slikarsku ličnost druge polovice 17. stoljeća.¹⁸⁴ Do danas nije puno sačuvano od njegovih opusa.

Među istaknutim scenama stropa crkve ističe se još i *Mučeništvo sv. Nikole Tavelića* (slika 15) iz 1674. godine.¹⁸⁵ Sveti Nikola je prikazan kao muškarac srednjih godina, kraće kovrčave smeđe kose i smeđe brade i brkova. Prikazan je iz profila s pogledom okrenutim u lijevu stranu i odjeven u franjevački habit. On se nalazi prikazan u vatri i ognju, a iza glave mu se nalazi aureola i natpis „B. Nicol...Tavileo“ koji svjedoči da je doista riječ o spomenutom svecu.

4.2.3. Slika *Bičevanja Krista* nepoznatog kasnorenesansnog mletačkog slikara

U samostanu sv. Frane čuva se i slika *Bičevanja Krista* (slika 16) neidentificirane skupine autora, a okvirno se može datirati od prve polovice do sredine 17. stoljeća.¹⁸⁶ O predstavljenom djelu je prvi put pisala Ana Šitina u doktorskom radu *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji* 2020. godine. Slika pripada razdoblju kasnorenesansnog slikarstva. U središtu scene nalazi se Krist kojega bičuju. On je privezan za stup, a s njegove lijeve i desne strane nalaze se dva vojnika koja ga bičuju. Oni su prikazani u pokretima. Krist ima dugu smeđu kosu i bradu, a oči su mu krupne. Nos mu iz profila izgleda malo veći i duguljast. Prikazan je u frontalnom položaju s glavom okrenutom ulijevo i pogledom upućenim prema vojniku s njegove lijeve strane. Svoju desnu ruku je podigao u zrak, dok mu se lijeva ruka nalazi iza leđa, omotana o stup. Tijelo mu je blago izvijeno u obliku slova „S“ i prekriven mu je samo donji dio tijela bijelom, lepršavom perizomom. U prvom planu slike, ispred Kristovih nogu, nalazi se bijela, zgužvana i na pod bačena odjeća. Upravo tu dolazi do kontrasta između tamne, mračne pozadine i svjetlijeg, prednjeg dijela slike. S Kristove lijeve strane nalazi se vojnik koji je prikazan u raskoraku i odjeven u suvremenu odjeću. Košulja mu je žuto-bijele boje, hlače crvene, a na nogama nosi rimsku vojnu obuću. Prikazan je kao muškarac srednjih godina. Iz položaja promatrača ne vidi se dovoljno dobro što on radi svojim rukama, ali se pretpostavlja da je s obje ruke držao bič. S druge strane, drugi vojnik također ima bič u svojim rukama kojim je zamahnuo prema Kristu. Za razliku od prijašnjeg vojnika, ovdje je jasnije vidljiv njegov položaj tijela i zamah bičem. Lijevi vojnik nije prikazan frontalno, već u profilu

¹⁸⁴ Vladimir Marković, *Zidno slikarstvo 17. i 18. stoljeća u Dalmaciji*, Zagreb, 1985., str. 102-115.

¹⁸⁵ Nikola Mate Roščić, Oltari u crkvi sv. Frane, u: *Samostan i crkva sv. Frane u Šibeniku*, Šibenik, 2015., str. 83.

¹⁸⁶ O slici vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 43, str. 465-466.

jer je svojim tijelom okrenut prema Kristu. On je odjeven u bijelu košulju, ima svijetlo plavi prsluk i hlače žute boje, a uz desni bok, koji je vidljiv oku promatrača, visi nož u koricama. Prikazan je kao stariji bosonog muškarac. Sva tri lika su u prvom planu slike i osvjetljeni su u odnosu na pozadinu kako bi se pažnja usmjerila baš na njih. Osim tamne, mračne pozadine dominiraju i veselije boje kao što su pastelno žuta, svijetlo-plavi tonovi, bijela i crvena boja. Analizirajući sliku, Ana Šitina pretpostavlja da je riječ o kasnorenesansnom slikaru koji slika po predlošku inspiriranom popularnom slikom Sebastiana del Piomba iz crkve San Pietro in Montorio.¹⁸⁷

4.2.4. Slika Gospe u Navještenju nepoznatog slikara

U samostanu sv. Frane čuva se još jedna slika, točnije ulje na platnu, koju Ana Šitina datira u kraj 17. stoljeća, a prikazuje *Gospu u Navještenju* (slika 17).¹⁸⁸ Sliku je prvi put obradila Ana Šitina u svom doktorskom radu *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji 2020.* godine. Pozadina platna je tamna i gotovo cijela uništena. Gospa je prikazana u tročetvrtinskom profilu, do pojasa i blago je zaokrenuta u desnu stranu. Njezine ruke su sklopljene kao u trenutku molitve, a pogled zamišljen. Ona je odjevena u ružičastu haljinu i ogrnuta plavim plaštom. Glavu joj prekriva bijela marama koja je naborana na čelu i pričvršćena po sredini glave. Prikazana je kao mlađa žena, nježnog i idealiziranog lica. Njezine oči su krupne, usta crvena i zadebljana, a obrašćići rumeni. Obrve su joj podignute i pogled spušten prema dolje. Iako je platno u pozadini gotovo uništeno, točnije cijelo ispucalo, može se vidjeti da je bilo jednobojno, radi se o tamnijoj boji, a prikaz Gospe je jasno vidljiv. S obzirom na to da je naručitelj ili donator slike nepoznat, a slika u jako lošem stanju, teško je reći više detalja o njoj.

4.3. Sakralno slikarstvo 17. stoljeća u samostanu i crkvi sv. Lovre

Franjevački samostan i crkva sv. Lovre smješteni su u samom srcu stare gradske jezgre u predjelu Grad. Glavna zgrada samostana je nazvana Foscolova palača (prema generalnom providuru Lorenzu Foscolu). Neki autori smatraju da je to najljepša građevina u Šibeniku iz 15. stoljeća.¹⁸⁹ Isprva je građevina bila na dva kata, ukrašena gotičkim prozorima s renesansnim ukrasima, a kasnije joj je nadodan i treći kat i luminar na čijem je zidu umetnut gotički prikaz

¹⁸⁷ Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 43, str. 466.

¹⁸⁸ O slici vidi više: Isto, skeda 86, str. 504.

¹⁸⁹ <https://www.franjevci-split.hr/samostan-sibenik/> (pregledano: 13.09.2021.). Samostan pripada Provinciji Presvetog Otkupitelja.

Navještenja i drugi motivi. Samostanska crkva sv. Lovre izgrađena je 1655. godine kada su franjevci kupili kuću od obitelji Fondra i nakon što su dobili odgovarajuće dozvole.¹⁹⁰ S obzirom na to da je crkva bila mala, ona je proširena 1680. godine, a kamenom fasadom je obložena 1693. godine.¹⁹¹ Crkva je spojena sa samostanom povećim ukrašenim lukom. Kroz svoju dugu povijest samostan je prikupio veliki broj umjetničkih predmeta. Najveći dio inventara se sastoji od slika, skulptura i različitih metalnih predmeta (kaleža, svijećnjaka, zavjetnih darova), drvenih predmeta i namještaja. U unutrašnjosti crkve nalaze se lijepi barokni oltari, a dva od njih su djela majstora altarista, braće Pia i Vicka Dall'Acqua.¹⁹² Posebno se ističe oltar sv. Lovre na kojem se nekada nalazila vrijedna oltarna pala koja je prikazivala zaštitnika crkve i samostana, svetog Lovru. Nažalost, ona je stradala u požaru koji je izbio 1965. godine, a bila je djelo mletačkog slikara Antonija Belluccija koji je djelovao na prijelazu 17. na 18. stoljeće, a crkvi je bila donirana od strane pripadnika ugledne šibenske plemićke obitelji, Lovre Fondre.¹⁹³ U crkvi i dan danas postoji oltar sv. Blaža kao i njegova izvorna oltarna slika pod nazivom *Čudo sv. Blaža*, koja je nekada stajala na suprotnom oltaru. Autor slike je Antonio Carneo koji djeluje kroz 17. stoljeće. Nadalje, u crkvi se uz južni zid, između oltara sv. Ante Padovanskog i oltara sv. Blaža, nalazi oltar Gospe od Milosti (slika 18) unutar čijeg se središnjeg dijela danas nalazi mala slika *Gospe od Milosti*. Slika je uokvirena sitnim reljefom, a na tom se mjestu prvotno nalazila monumentalna polukružno zaključena pala nepoznatog autora s prikazom sv. Petra Alkantarskog (slika 19) kojemu je oltar prvotno bio i posvećen.¹⁹⁴

Važno je naglasiti da su tijekom cijelog 17. stoljeća franjevci u crkvi sv. Lovre njegovali pobožnost prema Gospi te se taj kult osobito učvrstio kada su sa sobom u Šibenik donijeli sliku *Gospe Visovačke*.

4.3.1. Slika Rođenja Kristovog radionice Bassano

U samostanu sv. Lovre čuva se slika *Rođenja Kristovog* (slika 20) koja se povezuje s radionicom obitelji Bassano, a datira se u početak 17. stoljeća.¹⁹⁵ Međutim, slika je mogla biti i poklonjena samostanu prilikom njegova opremanja i to od strane nekoga iz redova visokih

¹⁹⁰ <https://www.franjevci-split.hr/samostan-sibenik/> (pregledano: 13.09.2021.)

¹⁹¹ Isto. (pregledano: 13.09.2021.)

¹⁹² Isto. (pregledano: 13.09.2021.)

¹⁹³ Radoslav Tomić, *Dopune slikarstvu u Dalmaciji* (Baldassare D'Anna, Antonio Bellucci, Antonio Grapinelli, Giovanni Battista Augusti Pitteri, Giovanni Carlo Bevilacqua), u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 29, Zagreb, 2005., str. 174-176.

¹⁹⁴ Vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 224-225.

¹⁹⁵ O slici vidi više: Isto, skeda 19, str. 435-436.

mletačkih dužnosnika. Slika predstavlja noćnu scenu rođenja u pejzažu, dok je noćno svjetlo proizašlo iz *tintoretovske* tradicije. Na ovoj slici je predstavljen niz Bassanovih odlika, među kojima su prikaz noćne scene, specifična monokromna tehnika, prikaz malenog Krista na podu. U zraku su prikazani anđeli koji lebde, što je još jedna od odlika radionice Bassano. Svi likovi prikaza smješteni su u donjem desnom dijelu slike, a ostali dio prikaza većinski zauzima djelomično prikazana arhitektura kućice i noćni krajolik. S desne strane je vidljiva Gospa sklopljenih ruku, prikazana u tročetvrtinskom profilu i klečećem položaju. Ona je odjevena u bijelu haljinu. Plašt joj pada niz desnu stranu glave, a lijevo uho joj je otkriveno. Sv. Josip, koji se svojom glavom nagnuo prema malenom Kristu koji se nalazi u središtu prikaza, nalazi se s desne strane iza Gospe. On je prikazan kao stariji proćelav muškarac sijede brade i kose, naslonjen objema rukama na štap. Obavijen je crvenim plaštom koji je prebačen preko njegove desne ruke. S donje lijeve strane slike, uz Isusa, prikazan je mali anđeo koji drži vijenac u rukama kako bi ga položio na glavu Isusu. Mali Isus leži na zemlji, na bijeloj plahti, a do njega je prikazan mali anđeo koji je omotan skromnim bijelim povojem. U gornjem dijelu slike, iznad glava svetaca, lebde anđeli koji su odjeveni u haljine koje vijore za njima, a prikazani su u trenutku spuštanja s neba. U središnjem dijelu pozadine vidljivi su stup i krov kućice, dok se s lijeve strane prostire pejzaž u kojem prevladava tmurna atmosfera. Prema bojama, oblačno je. S obzirom na to da se radi o noćnom prikazu, prevladavaju tamniji tonovi boja uz djelomično svjetlije bijele tonove kao što su Gospina odjeća te prikaz anđela i malog Isusa koji unose malo svježine u sveukupnu atmosferu.

4.3.2. Oltarna slika Polaganja u grob Sante Peranda (?)

U zbirku samostana može se uvrstiti i slika *Polaganja u grob* (slika 21) neidentificirane skupine majstora koji pokazuju izrazitu stilsku pripadnost skupini *di sette maniere*.¹⁹⁶ Slika se okvirno može datirati u kraj 16. ili početak 17. stoljeća. O slici je pisao Kruno Prijatelj koji ju je pripisao Domenicu Tintoretu.¹⁹⁷ Grgo Gamulin je sliku pripisao Sante Perandi,¹⁹⁸ a njegovom prijedlogu priklonio se Radoslav Tomić. Ana Šitina uzima ovu atribuciju s rezervom jer prema njezinom mišljenju slika ne odaje u potpunosti Perandin stil. Slika prikazuje *Polaganje u grob*,

¹⁹⁶ Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 205.; O slici vidi više: Isto, skeda 14, str. 431-432.

¹⁹⁷ Kruno Prijatelj, Dvije Tintorettove slike u Šibeniku, u: *Bulletin Zavoda za likovne umjetnosti Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 10/1-2, 1962., 86-90.

¹⁹⁸ Grgo Gamulin, Tri priloga slikarskoj baštini Dalmacije. Slika Santa Perande u Šibeniku, u: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 25, 1985., 203-206.

dijagonalne je kompozicije te slikom dominira dijagonala brda koja zauzima desni dio slike. Ispred brda se nalazi mrtvi Krist kojega oplakuju likovi koji se nalaze oko njega. U središtu donjeg dijela slike nalazi se Kristovo golo tijelo koje je samo u donjem dijelu prekriveno bijelom tkaninom. Prikazan je kao muškarac sa smeđom kosom i smeđom bradom. Njegovo tijelo je beživotno, glava mu je zabačena u desnu stranu i naslonjena na ženski lik koji pridržava njegovo tijelo, ruke su mu opušteno, a noge prekrížene u donjem dijelu. Na šakama su mu vidljive krvave rane. S njegove lijeve strane nalazi se Marija Magdalena u blago savinutom položaju i pridržavajući njegovu desnu ruku. Ona je odjevena u svijetlo crvenu haljinu zavrnutih rukava iznad lakta te je prikazana duge plave kose. Nasuprot nje, s desne strane slike, nalazi se Gospa koja je prikazana iz profila i na koju je Krist naslonjen svojom glavom kao i ona na njega držeći njegovu lijevu ruku. U odnosu na Mariju Magdalenu, ona je prikazana u čučućem položaju, odjevena u svijetlo rozu haljinu i obavijena plaštom tamno plave boje koji joj pada niz glavu kao veo. Iza njih, u drugom planu slike, nalaze se četiri muške figure koje se vide malo slabije jer su naslikani u sjeni. U mračnoj pozadini s lijeve strane slike vidi se pejzaž, dok se na desnoj strani slike nalazi masivna tamna stijena. U gornjem dijelu slike, iznad prikazanih likova, nalaze se dva mala anđela koja su oblikovana poput renesansnih *putta*. Iza njih, u gornjem lijevom kutu slike, može se razaznati rasvijetljeno nebo. Lijevi anđeo prikazan je u trenutku slijetanja nogama, a desni u trenutku spuštanja glavom prema prizoru. Najviše svjetlosti može se vidjeti u donjem lijevom kutu slike kako bi se istaknulo tijelo Kristovo, ali i u gornjem lijevom kutu gdje su prikazani anđeli. Zanimljivo je da se likovi koji su prikazani u prvom planu (mrtvo tijelo Kristovo, Gospa, Marija Magdalena i dva anđela) jasno vide, dok su ostali prikazani likovi jako nejasni, u sjeni, i samim time smješteni u drugi plan prikaza. Uzevši u obzir snažne *chiaro-scuro efekte* i kolorit koji je tipični mletački, može se primijetiti da se radi o vrlo kvalitetnom radu koji obiluje *tintorettizmima*.

4.3.3. Oltarna slika Gospe sa sv. Margaretom i sv. Lovrom mučenikom kasnorenesansnog mletačkog slikara

Što se tiče djela slavnih radionica mletačkog slikarstva na prijelazu s kraja 16. na početak 17. stoljeća, ističe se slika *Gospe sa sv. Margaretom i sv. Lovrom mučenikom* (slika 22).¹⁹⁹ Radi se o donaciji generalnog providura Dalmacije i Albanije, Lorenza Delfina, dok je, prema predaji, sliku naslikao Domenico Tintoretto. O tome među prvima izvještava Ivan

¹⁹⁹ O slici vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 18, str. 434-435.

Stražemanac.²⁰⁰ Na slici je prikazana Gospa koja sjedi i pridržava dijete na djelomično vidljivom segmentu monumentalne arhitekture. Gospa je povišena iznad svetaca. Ona je odjevena u crvenu haljinu i tamno sivi plašt koji joj se omotao oko struka i preko nogu. Prikazana je u trenutku silaska niz stepenicu s Kristom koji je omotan u njezin plašt. U donjem dijelu slike nalaze se dva sveca koja svojim pokretima i gestama komuniciraju s Gospom, točnije nalaze se u Svetom razgovoru (*Sacra Conversazione*). Ono što je karakteriziralo Tintoretta bio je snažan *chiaro-scuro efekt* kao i specifično sjenčanje oko očnih duplji i nosnica. Takav način oblikovanja odavao je određenu dozu mističnosti. Na slici je prikazana piramidalna kompozicija. U donjem desnom dijelu slike prikazana je sv. Margareta koja je okrenuta leđima oku promatrača. Ona je odjevena u izbljedjelo ljubičastu haljinu i omotana crvenim plaštom koji se prilijepio uz njezin oblik tijela, u obliku slova „V“. Ona zapravo svojim tijelom predstavlja najveću dramatičnost cijelog prikaza. S obzirom na to da je okrenuta leđima, lice joj nije vidljivo, već samo leđa i ruke koje je raširila uz pogled u visinu, upućen prema Gospi i Djetetu. S lijeve strane slike je prikazan sv. Lovre u tročetvrtinskom profilu i blago okrenut prema Gospi. On je odjeven u bijelu haljinu i crvenu dekorativnu dalmatiku, što predstavlja odjeću đakona. Svoju lijevu ruku je položio na prsa, a prikazan je zamišljenog, odlutalog pogleda. Prema mišljenju Krste Stošića, predstavljena slika prikazuje naručitelja slike u liku sveca zaštitnika, a njegova supruga prikazana je kroz lik sv. Margarete.²⁰¹ Slika je tek šezdesetih godina 20. stoljeća detaljnije obrađena od strane Krune Prijateljja.²⁰²

4.3.4. Oltarna slika sv. Klare sa sv. Antunom Padovanskim i sv. Didakom Baldassarea D'Anne

U zbirci franjevačkog samostana sv. Lovre nalazi se veliki broj slika koje su franjevci donijeli sa sobom iz Bosne, a to najbolje dokazuje i slika Baldassarea D'Anne koja prikazuje *Sv. Klaru sa sv. Antunom i sv. Didakom* (slika 23).²⁰³ Iako ne postoje konkretni podaci koji svjedoče da je slika donesena iz Bosne, posve je ipak jasno da su franjevci bili naručitelji pale zahvaljujući naglašenoj franjevačkoj ikonografiji, ali i činjenici da je slikarstvo Baldassarea

²⁰⁰ Ivan Stražemanac, *Povijest franjevačke provincije Bosne Srebrene*, Zagreb, 1993., str. 373.

²⁰¹ Krsto Stošić, *Samostan i crkva sv. Lovre*, rukopis, Muzej grada Šibenika, str. 2-11.

²⁰² Krno Prijatelj, Dvije Tintorettove slike u Šibeniku, u: *Bulletin Zavoda za likovne umjetnosti Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti* 10/1-2, 1962., str. 86-90.

²⁰³ Radoslav Tomić, Dopune slikarstvu u Dalmaciji (Baldassare D'Anna, Antonio Bellucci, Antonio Grapinelli, Giovanni Battista Augusti Pitteri, Giovanni Carlo Bevilacqua), u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 29, Zagreb, 2005., str. 172.; O slici vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 37, str. 458-459.

D'Anne odgovaralo ukusu franjevačkog reda.²⁰⁴ Ova slika je jedan od najboljih primjera koji opisuje karakter slikarstva Baldassarea D'Anne. Radoslav Tomić je zaključio kako tvrda modelacija, glatka svetačka lica, statična i ukočena tijela nalikuju kamenoj i mramornoj skulpturi tog vremena.²⁰⁵ Zlatni polukrug na slici simbolizira nebesko prostranstvo, a stapa se sa svijetlo-plavim bistrim nebom po kojem se pružaju maleni horizontalni bijeli oblaci. Ružičasti mramorni stupovi definiraju rubne točke prikaza te se nalaze iza franjevačkih svetaca koji se nalaze uz središnji lik. Kompozicija je piramidalna te se u prvom planu nalazi sv. Klara koja stoji na kamenom postolju. S njezine lijeve strane nalazi se sv. Antun Padovanski, a s desne sv. Didak. Ona je odjevena u crno-sivkastu redovničku odjeću i prikazana je frontalno, blago zaokrenute glave udesno. U rukama drži piksidu s hostijama, a iznad glave joj lebde dva anđela koja je krune cvjetnim vijencem. Lijevi anđeo odjeven je u zelenu, a desni u ružičastu haljinu. Sv. Antun Padovanski je odjeven u franjevački habit i prikazan u tročetvrtinskom profilu. On u svojoj desnoj ruci drži ljiljan (simbol čistoće i nevinosti), a u lijevoj knjigu na kojoj je prikazan maleni neproporcionalni lik Djeteta Krista u sjedećem položaju. Sv. Didak je isto prikazan u franjevačkoj redovničkoj odjeći, u molitvenom stavu. Pokraj njegovih nogu, s desne strane, nalaze se maleni vrč i djelomično sačuvana hrana kojom je on hranio bolesnike. U blizini njegove noge nalazi se i potpis slikara koji glasi: BALTHASAR D'ANNA PIN, što zapravo svjedoči da je on zaista majstor slike. Kompozicija je jednostavna, a likovi su prikazani dosta ukočeno. Od boja prevladavaju sivo-smečkasti tonovi s primjesom svijetle ružičaste metalnog sjaja i dominantne gradacije svijetlo plavih i bijelih tonova.

4.3.5. Slika sv. Jeronima u pustinji nepoznatog mletačkog slikara

U zbirci samostana nalazi se još jedna slika koja se datira u početak 17. stoljeća, a djelo je nepoznatog mletačkog slikara. Radi se o slici *Sv. Jeronima u pustinji* (slika 24) koja u prvom planu prikazuje sv. Jeronima iz profila, u klečećem položaju i na komadu pećinske stijene.²⁰⁶ On je prikazan u iskoraku te je svoju lijevu ruku naslonio na kamen uz koji je prikazano maleno Raspelo, a u drugoj ruci, kojom je zamahnuo iza leđa, drži kamen. Prikazan je kao starac sijede brade i kose, što je bilo i karakteristično za pustinjačku ikonografiju. Atmosfera na slici je

²⁰⁴ Ivana Prijatelj Pavičić, *Contributo alla ricerca delle pale d'altare Baldassare D'Anna nei conventi francescani della Dalmazia, Quarnaro e Bosnia*, u: *IKON, Časopis za ikonografske studije*, 3/3, 2010., str. 327-342.

²⁰⁵ Radoslav Tomić, *Dopune slikarstvu u Dalmaciji* (Baldassare D'Anna, Antonio Bellucci, Antonio Grapinelli, Giovanni Battista Augusti Pitteri, Giovanni Carlo Bevilacqua), u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 29, Zagreb, 2005., str. 171.

²⁰⁶ O slici vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 24, str. 441-442.

mračna, a oko njega su vidljivi uobičajeni ikonografski atributi i detalji, među kojima su knjiga, mrtvačka glava, lubanja i lav. Ovo djelo predstavlja kopiju Tizianove slike iz milanske Brere koja je datirana u 1560. godinu, a potječe iz mletačke crkve Santa Maria Nuova.²⁰⁷ Slika je u originalu imala pravokutni oblik tako da joj je današnji polukružni završetak naknadno dodan.²⁰⁸ Prema mišljenju Krune Prijatelja, karakteristike djela odaju slikara neospornog znanja i umjetničkog senzibiliteta te sugerira da je autor Palma Mlađi.²⁰⁹ Gamulin dopušta mogućnost da je riječ o kvalitetnoj kopiji nepoznatog slikara iz majstorova kruga, a Ana Šitina je mišljenja da je riječ o djelu venecijanskog slikara skromnijeg dosega koji je djelovao u drugoj polovici 17. stoljeća.

4.3.6. *Slika Svete Obitelji nepoznatog slikara*

Slika *Svete Obitelji* nepoznatog slikara (slika 25) nalazi se u samostanu sv. Lovre i datira se u drugu polovicu 17. stoljeća.²¹⁰ O slici je prvi put pisala Ana Šitina u svom doktorskom radu *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji* 2020. godine. Slika prikazuje *Svetu Obitelj*, a u prvom planu slike nalaze se maleni Krist, Gospa i sv. Josip. Maleni Krist se nalazi u zagrljaju majke. On je prikazan u trenutku čitanja knjige, a oboje su u sjedećem položaju. Gospa je prikazana mladoliko, odjevena u crvenu haljinu, obavijena plavim plaštom i žućkastom maramom na glavi. Ona je prikazana u poluprofilu, glavu je blago nagnula u svoju lijevu stranu prema sv. Josipu i s pogledom usmjerenim prema njemu. Karakteriziraju je punašniji obraščići, visoke debele obrve i tamne oči. Svojom desnom rukom je obgrlila Krista, a u lijevoj ruci drži knjigu koju maleni Krist čita. Krist je prikazan kao punašnije dijete, kovrčave kose i odjeven u bijelu draperiju. On je naslonjen o majčine noge i čita knjigu koju ona pridržava svojom rukom. Sv. Josip prikazan je skroz desno kao stariji muškarac sijede kose i sijede brade, naslonjen desnom rukom na štap, dok se lijevom rukom oslonio na zidić koji je pokraj njega. Njegova odjeća je smeđe boje, a zamišljeni pogled upućen je u malenog Krista. U pozadini je vidljiva arhitektura u sjeni s dominirajućim plavkastim nebom. Od boja dominiraju zemljani tonovi, među kojima se ističu crvena, žuta i smeđa boja. Atmosfera slike

²⁰⁷ Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 24, str. 441.

²⁰⁸ Isto.

²⁰⁹ Kruno Prijatelj, *Le opere di Palma il Giovane e dei manieristi veneziani in Dalmazia*, u: *Venezie e l'Europa*, Venecija, 1956., str. 194-296.

²¹⁰ O slici vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 49, str. 471-472.

je mistična, što je bilo i popularno za poslijetridentske teme, a tome pridonose *chiaro-scuro* efekti i odabir boja.

4.3.7. Oltarna slika *Čuda sv. Blaža radionice Antonia Carnea*

U crkvi sv. Lovre nalazi se pala radionice Antonia Carnea s prikazom *Čuda sv. Blaža* (slika 26) koja je smještena na prvom bočnom južnom oltaru.²¹¹ Slika se datira između 1667. i 1676. godine, a detalji i okolnosti narudžbe nisu poznati.²¹² Slika prikazuje *Čudo sv. Blaža*, scenu u kojoj sv. Blaž molitvom i blagoslovom spašava dijete kojemu je zapela riblja kost u grlo, a prikazana je unutar arhitektonske pozadine koja se otvara prema krajoliku.²¹³ Cijelu scenu karakterizira izražena napetost koja se dodatno naglašava uplašenim, zaprepaštenim i nestrpljivim gestama ostalih prikazanih likova. S desne strane prikazan je sv. Blaž u biskupskoj odjeći i s biskupskom kapom te je okružen pukom. Prikazan je u pokretu kako svojom lijevom rukom drži glavu jednog od pučana koja je zabačena unatrag, a desnu ruku je podigao u zrak. Njegov pogled usmjeren je prema donjem lijevom kutu slike u kojem se nalazi žena u klečećem položaju koja mu je u svom naručju dovela dijete kojem se zabola kost u grlo. Ona je odjevena u plavu haljinu bez rukava. Prikazana je iz profila sa skupljenom kosom. Svoj pogled usmjerila je prema sv. Blažu. Dijete u naručju je prikazano opuštenog, beživotnog tijela i bez odjeće. Tijelo žene i djeteta su prikazani svjetliji čime se naglašava njihova prestrašenost i sama dramatičnost cijelog prikaza. Iza žene je prikazan lik tamne puti i tamne odjeće kako bi se još više istaknuo kontrast samog prikaza. S desne strane slike nalaze se ostali likovi okupljeni oko sv. Blaža. Prvi od njih je stariji muškarac, okrenut leđima oku promatrača, kojemu se obraća starica i komunicira s njim, a na to nas upućuju njezine geste rukama. Nakon njega prikazana je glava mlađeg muškarca na koju je sv. Blaž naslonio svoju ruku i na kraju stariji muškarac koji ima biskupski štap te mlađi muškarac koji ima biskupski križ. U njihovoj pozadini mogu se jasno vidjeti biskupski štap i biskupski križ kao i crveni zastor koji vijori prema van. U gornjem lijevom dijelu slike vidljiva su dva malena anđela u letu.

²¹¹ O slici vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 58, str. 481-482.

²¹² Isto, str. 215-216.

²¹³ Krsto Stošić, *Samostan i crkva sv. Lovre*, rukopis, Muzej grada Šibenika, str. 15-16.

4.3.8. *Slika Visovačke Gospe nepoznatog slikara*

Na području Šibenika posebno je zanimljivo pratiti razvoj kulta Gospe Visovačke. Slika koja je danas izložena u muzeju Visovačkog samostana nastala je 1576. godine.²¹⁴ Prema predaji, sliku su na Visovac donijeli bosanski fratri, a najvjerojatnije je izvedena od strane nekog bosanskog slikara.²¹⁵ Kasnije su, za potrebe kulta, šibenski i visovački franjevci naručivali njezine kopije. Među njima su slika iz 1670. godine koja se danas nalazi u crkvi sv. Lovre i slika iz 1679. godine koja je u crkvi Gospe od Milosti na Visovcu.²¹⁶ Najvjerojatnije je, i originalna, donesena slika nastala slijedeći neki još stariji *quattrocentistički* model, možda i franjevački čašćeni triptih kojeg je lokalni slikar doslovno kopirao u naivnoj inačici.²¹⁷ Poseban naglasak stavlja se na godinu nastanka donesene visovačke slike, 1576. godinu, odnosno godinu velike kuge koja je harala nakon Ciparskog rata. Povodom te epidemije, u Veneciji je zavjetom Senata podignuta crkva II Redentore, a na Hvaru sagrađena zavjetna crkvice Gospe od Zdravlja.²¹⁸ Sukladno godini nastanka zabilježenoj na Visovačkoj Gospi, i uzevši u obzir njezina ikonografska obilježja, moglo bi se suditi da je i ona zapravo zavjetna slika Gospe od Zdravlja koja je nastala jačanjem kulta starijeg modela, a s vremenom stvorila vlastiti kult u šibenskoj sredini u koju je donesena.²¹⁹

Tijekom cijelog 17. stoljeća franjevci su u crkvi sv. Lovre njegovali pobožnost prema Gospi te se taj kult osobito učvrstio kada su sa sobom u Šibenik donijeli sliku *Visovačke Gospe*. Nakon izgradnje crkve originalna slika zamijenjena je kopijom koja je najprije krasila oltar u crkvi, a kasnije je original odnesen na Visovac 1876. godine.²²⁰ Na kopiji *Visovačke Gospe* iz 1670. godine (slika 27), zahvaljujući natpisu, saznaje se i ime naručitelja, a Karlo Balić je prvi zaključio da je riječ o donatoru slike i to fra Marku Viciću.²²¹ On je u vrijeme nastanka kopije bio gvardijan samostana sv. Lovre. Kopija se u potpunosti oslanja na original, osim što je većih dimenzija. Slika je bila naručena od strane fra Vicića za glavni, tada drveni polikromirani oltar crkve.²²² Slika se danas nalazi na sjevernom bočnom zidu i uokvirena je u drveni pozlaćeni

²¹⁴ Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 271.

²¹⁵ Isto.

²¹⁶ Isto.

²¹⁷ Isto.

²¹⁸ Isto, str. 272.

²¹⁹ Isto.

²²⁰ Josip Ante Soldo, Samostan sv. Lovre u Šibeniku, u: *Kačić: zbornik provincije Presvetog Otkupitelja*, Split, 1967., str. 65.

²²¹ Karlo Balić, *Kroz Marijin Perivoj. Štovanje Blažene Djevice Marije u franjevačkoj Provinciji Presvetog Otkupitelja*, Šibenik, 1931., str. 30.; O slici vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 55, str. 476-477.

²²² Zoraida Demori Staničić, *Javni kultovi ikona u Dalmaciji*, Split-Zagreb, 2017., str. 63.

okvir koji je dio originalnog dizajna.²²³ U središtu kompozicije slike, na uzdignutom prijestolju na dvije stepenice, prikazana je Gospa s Djetetom. Gospa je prikazana u sjedećem položaju, smeđe kose, odjevena u crvenu haljinu i ogrnuta plaštom plave boje koji je dekoriran zlatnim zvjezdicama. Njezina glava, koju prekriva plavi plašt poput kapuljače, je blago nagnuta u njezinu desnu stranu, a ruke su joj sklopljene u molitvu. Njezin pogled je usmjeren na malenog Krista koji se nalazi u njezinom naručju. Djetešce je u majčinu krilu položeno na bijelu maramu, bez odjeće, a svojim rukama upućuje na nju držeći u desnoj ruci plod voća. S lijeve strane od Gospe prikazan je sv. Ivan Krstitelj. On je prikazan duge smeđe kose i brade, odjeven u haljinu od devine dlake i tamnoplavi plašt. U lijevoj ruci drži štap s križem i svitak na kojem piše: ECCE AGNUS DEL..., dok desnim kažiprstom pokazuje na malenog Krista. Sv. Frane prikazan je u tročetvrtinskom profilu s desne strane. On je prikazan kao proćelav muškarac i odjeven u redovnički habit. U svojoj desnoj ruci drži križ na kojem je razapeti Krist, a u lijevoj knjigu crvenih korica. Na prvoj stepenici se vidi natpis, ispisan na bijeloj pozadini, koji glasi: *Frater Marcus de Chrescevo fieri fecit*. Sam natpis svjedoči o naručitelju slike. S ovom slikom se među prvima, već 1730. godine, bavio Stražemanac kada se kratko osvrnuo na sliku glavnog oltara opisujući crkvu sv. Lovre,²²⁴ a posebnu pažnju je slici posvetila Zoraida Demori Staničić.²²⁵

4.3.9. Slika Gospe Bezgrešnog začeca Giovannija Francesca Fedrigazzija

Krajem 17. stoljeća datira se slika *Gospe Bezgrešnog začeca* (slika 28) koju je Radoslav Tomić pripisao Giovanniju Francescu Fedrigazziju.²²⁶ Slika je smještena na središnjem dijelu ograde pjevališta postavljenog na kontrafasadi crkve i time Gospa poprima ulogu zaštitnice svih vjernika tijekom obreda te se time jačaju kult i tema koje se pojačano naručuju u franjevačkim crkvama nakon što su franjevci Bezgrešnu izabrali za zaštitnicu reda 1645. godine.²²⁷ U središtu slike prikazana je Gospa u kontrapostu, postavljena na polumjesec i okružena oblacima. Ona je odjevena u crvenu haljinu i ogrnuta plaštom plave boje koji vijori iza nje. Prikazana je frontalno s glavom u tročetvrtinskom profilu, smeđe duge kose, krupnih okruglih očiju i sitnih usta.

²²³ Zoraida Demori Staničić, *Javni kultovi ikona u Dalmaciji*, Split-Zagreb, 2017., str. 63.

²²⁴ Ivan Stražemanac, *Povijest franjevačke provincije Bosne Srebrene*, Zagreb, 1993., str. 372.

²²⁵ Vidi više: Zoraida Demori Staničić, Kult Gospe Visovačke na slikama, u: *Visovački zbornik*, 1997., str. 119-131.; Zoraida Demori Staničić, *Javni kultovi ikona u Dalmaciji*, Split-Zagreb, 2017., str. 63-65.

²²⁶ O slici vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 35, str. 503-504.; O slikaru vidi više: Radoslav Tomić, Slikar Giovanni Francesco Fedrigazzi u Dalmaciji, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 37, 2013., str. 123-127.; Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 225-232.

²²⁷ Ivana Prijatelj Pavičić, *Kroz Marijin ružičnjak: zapadan marijanska ikonografija u dalmatinskoj slikarstvu od 14. do 18. stoljeća*, Split, 1998., str. 118-122.

Pogled joj je zamišljen i upućen prema dolje. Prikazana je u pokretu i rukama sklopljenim u molitvu. Aureola u obliku kruga i ukrašena zvjezdicama potvrđuje da se radi o svetoj osobi. Na ovom prikazu dominiraju zemljani tonovi uz zlatnu boju koja daje živost cijelom prikazu. Pozadina slike je jednobojna te se tako ističe Gospa koja se nalazi u prvom planu promatranja. Slika je od iznimne važnosti jer se i danas nalazi *in situ*.

4.3.10. Slika Posljednje večere nepoznatog slikara

S kraja 17. stoljeća čuva se i slika *Posljednje večere* (slika 29) nepoznatog slikara, a danas se nalazi u koru crkve sv. Lovre.²²⁸ S obzirom na to da je slika pretrpjela veća oštećenja, teško je nešto više reći o samom stilu. Međutim, pretpostavlja se da je riječ o slici koju su franjevci naručili za blagovaonicu.²²⁹ Slika je pravokutnog oblika i prikazuje *Posljednju večeru*. Pozadina slike je tamna, a kontrast se upravo ostvaruje zahvaljujući bijelom stolnjaku koji se nalazi u središnjem dijelu prikaza. U središnjem dijelu prikaza ističe se Krist, prikazan za stolom, odjeven u crvenu haljinu te okrenut prema promatraču. Prikazan je duge smeđe kose i smeđe brade. On se ističe zahvaljujući aureoli koja se nalazi iznad njegove glave. Njegov pogled upućen je prema apostolima s njegove lijeve strane. S desne strane slike, iz pogleda promatrača, nalazi se sv. Ivan koji se rukama podbočio o stol i na kojega je uperen Kristov pogled. Ostali apostoli raspoređeni su u krug oko stola te tvore ovalnu kompoziciju. U donjem desnom kutu slike nalaze se vrč za vino i posuda s voćem. Na ovom prikazu dominiraju šarene boje koje predstavljaju odjeću apostola i hranu koja se nalazi na stolu. Svi apostoli prikazani su u nekakvom pokretu, u razgovoru. Komunikacija među likovima je dobro ostvarena, a ona se najbolje postiže pokretima tijela, gestama i mimikama likova. Josip Ante Soldo navodi kako je slika restaurirana 1931. godine jer je bila u jako lošem stanju te neki dijelovi slike nisu bili uopće vidljivi.²³⁰

4.3.11. Ciklus scena iz života Josipa i braće u Egiptu nepoznatog slikara

U samostanu sv. Lovre nalazi se pet ulja na platnu gotovo jednakih dimenzija, a prikazuju pet starozavjetnih scena iz života Josipa i braće. Ciklus scena²³¹ su naručili franjevci

²²⁸ O slici vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 80, str. 498-499.

²²⁹ Josip Ante Soldo, Samostan sv. Lovre u Šibeniku, u: *Kačić: zbornik provincije Presvetog Otkupitelja*, Split, 1967., str. 85.

²³⁰ Isto.

²³¹ Zbog mišljenja Krste Stošića *Ciklus scena* se dugo smatrao ostvarenjem Mihovila Parkića.

samostana sv. Lovre za novi refektorij u nekadašnjoj palači Protti. Ana Šitina u svom doktorskom radu iz 2020. godine sugerira da je riječ o djelu nepoznatog slikara s kraja 17. stoljeća. Prva scena predstavlja temu *Josip braći prepričava svoj san* (slika 30) i ona se odvija unutar krajolika.²³² U središtu prikaza nalazi se Josip koji prepričava svoj san. S njegove lijeve i desne strane nalaze se okupljena braća koja su raspoređena u dvije grupice. Sa svake strane po jedan brat sjedi na pravokutnom komadu kamena te su oko njih okupljena i ostala braća. Atmosfera na slici je dosta vedra, a to se postiže živim pokretima i veselim bojama. Vesele boje prikazane su preko različitih boja odjeće predstavljenih likova.

Druga scena prikazuje temu *Braća prodaju Josipa* (slika 31) koja je također predstavljena u pejzažu, u kojem se ističu gusti sivkasto-plavi i žućkasto-bijeli oblaci koji su se nadvili nad njima.²³³ Opet su prikazane dvije skupine ljudi, s lijeve strane su Josipova braća, a s desne Potifarovi ljudi. Iz središnjeg dijela kompozicije, unutar koje se nalazi jedan od braće koji prebrojava novac rasut po pravokutnom kamenu ispred Potifarovih ljudi, može se prepoznati da se radi o prodaji. Potifarovi ljudi došli su u grupi na devama kako bi procijenili mladog Josipa.

Treća slika prikazuje temu *Braća javljaju ocu Josipovu smrt* (slika 32) koja se odvija u arhitektonski definiranoj scenografiji.²³⁴ Na slici je vidljiv samo jedan dio arhitekture, točnije stepenište uz dio stupa i luka. S desne strane od Jakova nalaze se tri žene, a u pozadini malena djevojčica koja je zagrlila stup vrteći se oko njega. S njegove lijeve strane nalaze se četiri sina, prikazana iz profila noseći krvavu odjeću u rukama kako bi ocu javili tužnu vijest. Jakov je prikazan kao stariji muškarac sijede brade i kose. Prikazan je u pokretu i raširenih ruku. Svi likovi su prikazani u različitoj boji odjeće, a u pozadini se može vidjeti i pejzaž koji se otvara kroz prikazane dijelove arhitekture.

Četvrta scena prikazuje *Josipa pred faraonom* (slika 33) kojemu je trebao protumačiti snove.²³⁵ Radnja se odvija s desna na lijevo te se u središtu nalaze glavni likovi. U pozadini scene je vidljiv egipatski krajolik. U prvom planu slike, s lijeve strane, prikazan je faraon iz profila. On sjedi na raskošno ukrašenom prijestolju koje je podignuto na tri stepenice ispod zelenog baldahina. S njegove lijeve i desne strane nalaze se sluge i dužnosnici. Faraon je prikazan kao stariji muškarac sijede brade i kose. Na glavi mu se nalazi zlatna kruna. On je odjeven u ružičastu haljinu i plavi štitnik za prsa, ogrnut crvenim plaštom, a na nogama ima

²³² O slici vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 70, str. 491-494.

²³³ O slici vidi više: Isto, skeda 71, str. 492.

²³⁴ O slici vidi više: Isto, skeda 72, str. 492.

²³⁵ O slici vidi više: Isto, skeda 73, str. 492-493.

plave čizme. U svojoj desnoj ruci drži žezlo, a lijevom rukom upućuje na Josipa koji se nalazi ispred njega u pratnji vojnika odjevenog u vojnu opremu s kacigom s perjanicom na glavi. Vojnik u desnoj ruci drži koplje, a u lijevoj ruci štit. Josip je prikazan kao mlađi muškarac duge smeđe i valovite kose. Prikazan je frontalno zaokrenut u trenutku stupanja pred faraona.

Peta scena, koja je ujedno posljednja sačuvana, prikazuje *Jakovljevu smrt* (slika 34).²³⁶ U samom središtu slike nalazi se krevet pod baldahinom na kojem leži Jakov na samrti. S lijeve strane i iza kreveta nalaze se Josip i uplakana braća, a s desne strane se nalazi skupina žena koja je u prvom planu slike. Na slici je dosta izražena tužna atmosfera i patnja.

Analizirajući svih pet scena zajedno, vidljivo je da se radi o djelima istog slikara. Ono što povezuje sve scene je horizontalna ili dijagonalna kompozicija te vesele boje. Likovi koji se nalaze u prvom planu slike prikazani su stvarniji, dok su likovi u pozadini više prikazani impresionistički.

U zbirci samostana sv. Lovre nalazi se još nekoliko sakralnih slika koje se datiraju u 17. stoljeće. Među navedenim slikama su *Adoracija Krista*²³⁷ (početak 17. stoljeća) te *Martirij sv. Lovre*²³⁸ i *Sv. Jeronim*²³⁹ koje se datiraju u kraj 17. stoljeća.

4.4. Sakralno slikarstvo 17. stoljeća u crkvi sv. Nediljice u Crnici

Crkva sv. Nediljice nalazi se na zapadnoj strani grada u dijelu zvanom Crnica. Srednjovjekovna crkva sagrađena je 1460. godine uz same srednjovjekovne Gradske zidine na uzvišici iznad mora.²⁴⁰ Crkva je izgrađena na ranijim temeljima neke starije crkve, a posvećena je svetačkom danu u tjednu, Svetoj nedjelji, te se iz tog razloga od početka naziva crkva svete Nediljice. Crkva je u prošlosti više puta bila rušena i obnavljana, a danas je posvećena Bezgrešnom začecu Blažene Djevice Marije. Crkva ima kor i kameni zvonik na preslicu. U crkvi se nalazi oltar koji je posvećen Bezgrešnom začecu BDM, a na njemu se nalazi oltarna slika i tabernakul sa šest kandelira ukrasnih i četiri svijećnjaka obična sa svijećama koje se pale za vrijeme službe Božje. U niši glavnog oltara nalazi se obnovljena *Gospina slika s Djetetom*

²³⁶ O slici vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 74, str. 493.

²³⁷ O slici vidi više: Isto, skeda 12, str. 429.

²³⁸ O slici vidi više: Isto, skeda 75, str. 494.

²³⁹ O slici vidi više: Isto, skeda 79, str. 498.

²⁴⁰ <https://zupa-crnica.net/2015/05/24/zupna-crkva-sv-nediljica/> (pregledano: 15.09.2021.)

koja se datira u 17. stoljeće.²⁴¹ Slika je kasnije obnovljena uz pomoć Republike Hrvatske te vojnika i župnika Župe Bezgrešnog začeca BDM u Crnici. Obnova slike trajala je dvije godine, od 2012.-2014. godine kada je slika ponovno vraćena u crkvu.²⁴²

4.4.1. *Oltarna pala Gospe od Bezgrešnog začeca Angela Mancinija*

U vizitaciji biskupa Arrigonija iz 17. svibnja 1609. godine vidljivo je da je biskup zahtijevao da se za glavni oltar spomenute crkve što prije nabavi slika Gospe.²⁴³ Slika *Gospe od Bezgrešnog začeca* (slika 35), koja se datira oko spomenute godine, i danas se nalazi na oltaru crkve.²⁴⁴ Palu je nedavno Radoslav Tomić pripisao relativno slabo istraženom mletačkom slikaru, pripadniku kruga Palminih sljedbenika, Angelu Manciniju.²⁴⁵ U središtu slike nalazi se Gospa od Bezgrešnog začeca koja je okružena vijencem cvijeća i anđelima. Ona se nalazi na pozadini zlatne boje te je postavljena na polumjesec oko kojega se obavio zeleni zmaj. Prikazana je u kontrapostu, u frontalnom stavu, odjevena u žarko crvenu haljinu i obavijena plaštom plave boje. Plavi plašt joj se spušta preko desne ruke. U svom naručju drži malenog Krista koji je bez odjeće. Glava joj je blago nagnuta u stranu prema Kristu te se ispod plavog plašta nadzire veo bijele boje. Na glavi ima krunu zlatne boje koja se stopila s pozadinom. Lice joj je stilizirano, oči tamne i krupne, a usta crvene boje i malena. Nos joj se primjećuje iz profila i malo je duži, šiljasti, a obrazi rumeni. Maleni Krist prikazan je u pokretu s plavom kosom, tamnim krupnim očima i malenim usnicama. On se lijevom rukom uhvatio za majčinu haljinu, a u desnoj ruci drži cvijet ljiljana. Ako se obrati pozornost na oblikovanje ruku, mogu se primijetiti izduženi prsti i naglašene šake, i kod Gospe, i kod Krista. Središnji dio okružuju maleni anđeli izduženih tijela koji se nalaze na plavoj pozadini. U donjem dijelu slike se ističu dva zrcalno simetrična anđela koja svojim ručicama pridržavaju rotulus koji se prostire donjim polukrugom slike. Na rotulusu se nalazi ispisan tekst iz *Pjesme nad Pjesmama* kao prefiguracija Gospinog Bezgrešnog začeca, a ona glasi: ISTA EST QVE PROGREDITVR,

²⁴¹ O slici vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 21, str. 437-438.

²⁴² <https://zupa-crnica.net/2015/05/24/zupna-crkva-sv-nediljica/> (pregledano: 15.09.2021.)

²⁴³ Krsto Stošić, *Sela šibenskog kotara*, Zagreb, 2020., str. 31.

²⁴⁴ Radoslav Tomić, Slikar Angelo Mancini, u: *Šibenik od prvog spomena, Zbornik radova s međunarodnog znanstvenog skupa 950 godina od prvog spomena Šibenika*, (Šibenik, od 26. do 28. rujna 2016.), (ur.) Iva Kurelac, Šibenik-Zagreb, 2018., str. 509-519.; O slici vidi više: Radoslav Tomić, Bilješke o slikarima u Šibeniku, Pirovcu, Kaštel Štafiliću, Poljicima, Skradinu, Biogradu i Zadru (Angelo Mancini, Mate Otoni, Giuseppe Marcatti, Franjo Gianacchi, Pietro Tantini), u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 40, 2016., str. 104.; Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 21, str. 437-438.

²⁴⁵ Radoslav Tomić, Bilješke o slikarima u Šibeniku, Pirovcu, Kaštel Štafiliću, Poljicima, Skradinu, Biogradu i Zadru (Angelo Mancini, Mate Otoni, Giuseppe Marcatti, Franjo Gianacchi, Pietro Tantini), u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 40, 2016., str. 103-116.

QVASI AURORA CONSVRGENSI PVLCHRA VT IVNA ELECTA VT SOL TERRIBILIS VT CASTRVM ACIES ORDINATA.²⁴⁶ Palu posebno karakteriziraju življi, svjetliji i vedriji tonovi boja, među kojima se posebno ističu zlatna, plava i crvena.

4.5. Sakralno slikarstvo 17. stoljeća u crkvi sv. Dominika

Na ulazu u šibenski Dolac smjestili su se samostan i crkva sv. Dominika. Prvi planovi za osnivanje dominikanskog samostana u Šibeniku potječu iz 1330. godine kada je Veliko vijeće dodijelilo zemljište za izgradnju dominikanskog samostana.²⁴⁷ S obzirom na to da je za izgradnju samostana bilo potrebno odobrenje Svete Stolice, fra Mihovil iz Šibenika je išao u Avignon papi Klementu VI. kako bi od njega dobio dozvolu. Na temelju ovlasti koje mu je udijelila Sveta Stolica, fra Dominik je u lipnju 1346. godine našao potrebitim da jedan od tri samostana u Dalmaciji predviđena za dominikance bude u Šibeniku.²⁴⁸ Gradnja samostana započela je 1346., a dovršena je 1350. godine.²⁴⁹ Uz samostan se nalazila i crkva koja je bila malih dimenzija pa je s vremenom postala premala za vjerske obrede. Zbog toga se gradila druga crkva (današnja) koja je dovršena 1500. godine.²⁵⁰ Dominikanci su bili vrsni propovjednici i misionari i uživali su veliki ugled u Šibeniku te su bili jedna od glavnih crkvenih zajednica. Samostan sv. Dominika bio je oaza vrijednih i uglednih redovnika i svećenika koji su svojom pastoralnom, društvenom i prosvjetnom djelatnošću pridonosili vjerskom i kulturnom uzdizanju Šibenika i šibenske biskupije. Dominikanski samostan koji se nalazio uz crkvu kasnije je srušen bombardiranjem 1752. godine, a u to vrijeme je stradao i zvonik crkve koji je kasnije restauriran. Crkva je do 1910. godine bila renesansna građevina, a od tada poprima gotičke stilske karakteristike. Ono što se danas posebno ističe u crkvi su grobnica šibenskog biskupa Arrigonija, vrijedni oltari te ulja na platnu poznatih mletačkih slikara 16. i 17. stoljeća. Nekoliko slika iz crkve sv. Dominika danas je izloženo u Interpretacijskom centru katedrale sv. Jakova *Civitas Sacra*.

²⁴⁶ Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 21, str. 438.

²⁴⁷ Željko Tolić, Redovništvo u šibenskoj biskupiji u srednjem vijeku, u: *Sedam stoljeća šibenske biskupije*. Zbornik radova sa znanstvenog skupa Šibenska biskupija od 1298. do 1998., Šibenik, 22. do 26. rujna 1998., str. 575.

²⁴⁸ Isto.

²⁴⁹ Isto.

²⁵⁰ Isto.

4.5.1. Oltari crkve s pripadajućim palama

Crkva sv. Dominika je u valu poslijetridentske obnove bila opremljena nizom oblikovno istih drvenih i rezbarenih oltara. O njihovom izvornom izgledu svjedoči vizitacija nadbiskupa Ottaviana Garzadorija²⁵¹ iz 1624. godine prema kojoj je zabilježeno devet oltara.²⁵² Glavni oltar nije sačuvan, dok su bočni oltari postojali u vrijeme Garzadorijevih pohoda i nosili su titulare sv. Ivana, sv. Hijacinta, Gospe od Ružarija, sv. Vincenta, sv. Roka, sv. Jeronima, sv. Petra Mučenika te Imena Isusova.²⁵³

Oltar sv. Ivana je krasila pala *Gospe od Karmela sa sv. Ivanom Evanđelistom i sv. Nikolom* (slika 36) majstora Jacopa Palme Mlađega, a danas se nalazi u Interpretacijskom centru katedrale sv. Jakova *Civitas Sacra*.²⁵⁴ Slika se sastoji od dva dijela. U gornjem dijelu slike nalazi se prikaz Gospe od Karmela okružene anđelima. Gospa je prikazana u pokretu, točnije u iskoraku, odjevena je u haljinu crvene boje i obavijena plavim plaštom koji vijori iza nje. Na glavi joj se nalazi zlatna kruna i bijeli veo koji pada niz leđa. Lijevu ruku je zabacila unatrag, a u desnoj ruci drži škapular. Njezinu podlogu tvore sivkasto plavi oblaci po kojima šeta, a sa svake strane se nalaze po dva punašnija anđela koja su također dinamična, u pokretu. Iza Gospe je prikazana zlatna pozadina u kojoj se u sjenama gube glave anđela. U donjem lijevom dijelu slike nalaze se sv. Ivan Evanđelist, koji je prikazan u poluprofilu, i sv. Nikola s desne strane, također prikazan u profilu. Sv. Ivan Evanđelist je prikazan kao mlađi muškarac, u sjedećem položaju i pogledom okrenutim prema Gospi. On je odjeven u smeđu haljinu preko koje je ogrnut plaštom crvene boje. Desnu nogu izbacio je prema van te je na bedro prislonio otvorenu knjigu koju pridržava lijevom rukom, dok u desnoj ruci drži pisaći pribor. Nasuprot njega je sv. Nikola koji je prikazan sa svojim atributima, među kojima su raskošna biskupska odjeća, bijela mitra zlatnih rubova i biskupski štap. Preko njega je prebačen bogati zlatni plašt. On je prikazan kao stariji muškarac sijede kose i brade i pogledom upućenim prema Gospi. U donjem desnom kutu ispred njega nalazi se knjiga s tri zlatne kugle. Natpis koji se nalazi na tlu između svetaca svjedoči da je majstor slike Palma Mlađi, a on glasi: PALMA F. Gledajući sliku kao cjelinu, vidljivo je da sva tri predstavljena lika, Gospa, sv. Ivan Evanđelist i sv. Nikola, tvore piramidalnu kompoziciju. Slikom se dosta bavio Radoslav Tomić 2011. godine u katalogu

²⁵¹ Ottavian Garzadori je nadbiskup rođen u plemićkoj obitelji Garzadori koja je dala više crkvenih dostojanstvenika, od kojih su neki djelovali i u našim krajevima, poput samog Ottaviana.

²⁵² Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 49.

²⁵³ Daniel Premerl, *Drveni oltari 17. stoljeća u Dalmaciji*, doktorski rad, Zagreb, 2009., str. 189.

²⁵⁴ O slici vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 30, str. 449-451.

izložbe *Dominikanci u Hrvatskoj*,²⁵⁵ a publicirana je i u katalogu *Na slavu Božju* iz 1998. godine.

Od oltara je sačuvan i oltar posvećen sv. Hijacintu kao i pripadajuća mu originalna pala Giovannija Laudisa s prikazom *Gospa sa sv. Hijacintom* (slika 37).²⁵⁶ Slika se izvorno nalazila u crkvi sv. Dominika, u bočnoj kapeli na drvenom, rezbarenom i pozlaćenom oltaru koji je danas sačuvan, ali je u rastavljenom obliku. Slika se danas nalazi u Interpretacijskom centru katedrale sv. Jakova *Civitas Sacra*. Oltar i palu donio je Hijacint Tetta.²⁵⁷ Kompozicija slike je dijagonalna, a Gospa je prikazana u gornjem lijevom kutu. Ona je postavljena u sjedeći položaj i okružena anđelima. Odjevena je u svijetlo crvenu haljinu i obavijena plavim plaštom koji joj prekriva glavu u funkciji vela. U rukama drži dijete, a glavu je nagnula blago prema dolje s pogledom upućenim prema sv. Hijacintu. Podlogu na kojoj se nalazi predstavljaju sivi oblaci koji zajedno s lebdećim anđelima zatvaraju gornji dio slike. U pozadini Gospe nalazi se zlatna svjetlost, što je dosta često u takvim prikazima jer simbolizira kraljevstvo nebesko. Anđeli koji su prikazani dinamično nose dugačak natpis na svitku koji glasi: GAUDE FILI IACINTE QUIA ORATIONES TUAE GRATE SUINT FILIO MEO ET QUICQUID AB EO PER ME PETIERIS INPETRABIS, što u prijevodu znači *Raduj se Jacinte, što su tvoje molitve ugodne mojem svitu i što će preko mene biti uslišene*.²⁵⁸ U donjem dijelu slike nalazi se sv. Hijacint koji je prikazan u poluprofilu i u klečećem položaju. On je prikazan kao stariji proćelav muškarac i odjeven u crno-bijeli habit. Svoju desnu ruku ispružio je u zanosu s pogledom usmjerenim prema Gospi, dok je lijevu ruku položio na prsa. Iza glave sv. Hijacinta nalazi se aureola koja svjedoči da je riječ o svetoj osobi. Pala je od velike važnosti zato što se tijekom 17. stoljeća proširio kult sv. Hijacinta od strane dominikanaca. S obzirom na to da su postojale nesigurnosti oko majstora ovog djela te su ga neki atribuirali Palmi Mlađem, a neki Matteu Ponzoneu, tek je Kruno Prijatelj u svom djelu *Giovani Laudis u šibenskoj dominikanskoj crkvi* iz 1965./1966. godine ispravno pročitao potpis kao IOANNES LAUDIS F. i time ukazao da je riječ o

²⁵⁵ Radoslav Tomić, Jacopo Palma Mlađi (Venecija, 1548.-1628.), *Gospa od Karmela sa sv. Ivanom Evanđelistom i sv. Nikolom, Šibenik, Crkva sv. Barbare* (iz crkve sv. Dominika), u: *Dominikanci u Hrvatskoj*, katalog izložbe, (ur.) Radoslav Tomić, Zagreb, 2011., str. 352-353.

²⁵⁶ O slici vidi više: Ana Šitina, *Gospa sa sv. Hijacintom* (Giovanni Laudis), u: *Et tibi dabo: naručitelji i donatori umjetnina u Istri, Hrvatskom primorju i sjevernoj Dalmaciji od 1300. do 1800. godine*. URL: <http://donart.uniri.hr/djela-i-narucitelji/slikarstvo/g-laudis-gospa-sa-sv-hijacintom/> (pregledano: 15.09.2021.)

²⁵⁷ Radoslav Tomić, Jacopo Palma Mlađi (Venecija, 1548.-1628.), *Gospa od Karmela sa sv. Ivanom Evanđelistom i sv. Nikolom, Šibenik, Crkva sv. Barbare* (iz crkve sv. Dominika), u: *Dominikanci u Hrvatskoj*, katalog izložbe, (ur.) Radoslav Tomić, Zagreb, 2011., str. 352.

²⁵⁸ Ana Šitina, *Gospa sa sv. Hijacintom* (Giovanni Laudis), u: *Et tibi dabo: naručitelji i donatori umjetnina u Istri, Hrvatskom primorju i sjevernoj Dalmaciji od 1300. do 1800. godine*. URL: <http://donart.uniri.hr/djela-i-narucitelji/slikarstvo/g-laudis-gospa-sa-sv-hijacintom/> (pregledano: 15.09.2021.)

dominikanskom slikaru, redovniku Giovanniju Laudisu.²⁵⁹ Nakon njega, slikom se 2011. godine bavio Radoslav Tomić u svom djelu *Crtice o slikama u Šibeniku, Murteru i Marini*.

Od oltara je sačuvan i drveni oltar sv. Vincenta s palom Filipa Zanibertija. U crkvi sv. Dominika biskup Arrigoni je pred smrt dao načiniti kamenu grobnicu (slika 38) na pokrovu koje je isklesan njegov ležeći lik.²⁶⁰ U podnožju portretnog reljefa isklesan je i biskupov grb iznad kojega se nalazi natpis koji glasi: FRI. VIN:O ARIGONO. DE. BRV:BUS BRIXEN. SACRE. THEOLO. MAGI:O ORD:S PRE.RUM EPO. SIBENICEN. F. F. F., što u prijevodu znači *Bratu Vincenciju Arigonu iz Brescije, magistru svete teologije, iz reda propovjednika, šibenskom biskupu, braća dadoše učiniti*.²⁶¹ Za vrijeme svog života biskup Arrigoni je uz kamenu grobnicu dao naručiti i drveni rezbareni i pozlaćeni oltar arhitektonskog tipa s vlastitim grbom sred zabata (slika 39),²⁶² a središnji polukružni zaključni dio zauzimala je monumentalna pala *Gospa s Djetetom i svecima* (sv. Katarinom Aleksandrijskom, sv. Katarinom Sijenskom, sv. Marijom Magdalenom i sv. Vinkom Fererskim) (slika 40) Filipa Zanibertija koja se datira u 1626. godinu.²⁶³ Pala se danas nalazi u Interpretacijskom centru katedrale sv. Jakova *Civitas Sacra*. U gornjem dijelu pale nalazi se prikaz Gospe s Djetetom. Gospa je prikazana u sjedećem položaju, a u njezinom krilu se nalazi Dijete koje se oslonilo nogicama o majku. Gospa desnom rukom pridržava desnu nogu Djeteta koje je prikazano u pokretu s ispruženom lijevom rukom. Ona je prikazana duge smeđe kose i odjevena u crveno blijedu haljinu te obavijena plaštom tamno modre boje. Dijete je prikazano bez odjeće, smeđe kovrčave kose i punašnije građe. Gospa i Dijete su položeni na tamnu pozadinu, a iza njih se pruža zlatna nebeska dubina. Iza glava Gospe i Djeteta nalaze se aureole. Gospin pogled je usmjeren prema dolje, prema svecima. U donjem dijelu slike prikazani su ostali sveci, među kojima su sv. Katarina Sijenska i sv. Katarina Aleksandrijska koje se nalaze u prvom planu donjeg dijela slike i prikazane su u klečećem položaju, okrenute leđima oku promatrača. S donje lijeve strane nalazi se sv. Katarina Aleksandrijska koja je odjevena u raskošnu odjeću mekih nabora i s krunom na glavi koja je ukrašena biserima i draguljima. Na ušima su vidljive i viseće biserne naušnice. Ona je prikazana u profilu, glavu je podigla prema Gospi i Djetetu, a desnom rukom se oslonila na kolo. Nasuprot nje, s donje desne strane slike, nalazi se sv. Katarina Sijenska koja je prikazana u odjeći

²⁵⁹ Krno Prijatelj, Giovanni Laudis u šibenskoj dominikanskoj crkvi, u: *Peristil* 8-9, 1965./1966., str. 115-117.

²⁶⁰ Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 115.

²⁶¹ Radoslav Tomić, Prijedlog za Filipa Zanibertija u Šibeniku, u: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 28, Split, 1989., str. 150.

²⁶² Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 115.

²⁶³ Radoslav Tomić, Filippo Zaniberti, Bogorodica s Djetetom, sv. Katarinom Aleksandrijskom, sv. Katarinom Sijenskom, sv. Marijom Magdalenom i sv. Vinkom Fererskim, Šibenik, Crkva sv. Dominika, u: *Dominikanci u Hrvatskoj*, katalog izložbe, (ur.) Radoslav Tomić, Zagreb, 2011., str. 353.-354.; O slici vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 27, str. 444-445.

dominikanskog reda. U odnosu na Katarinu Aleksandrijsku, ona je cijela prekrivena plaštom crne boje, tek su joj jedva vidljive ruke i lice. Lijevu ruku je podigla u zrak, a u desnoj ruci drži ljiljan. U drugom planu donjeg dijela slike nalaze se preostala dva sveca. S lijeve strane prikazan je sv. Vinko Fererski koji je odjeven u odjeću dominikanskog reda i prikazan kao mlađi muškarac smeđe kratke kose i bez brade. Prikazan je u profilu s pogledom upućenim prema Gospi. Svoju lijevu ruku je položio na prsa, dok u desnoj ruci drži plamen. Nasuprot njega nalazi se sv. Marija Magdalena koja je odjevena u haljinu blijedo crvene boje i obavijena plaštom žućkaste boje te pogledom upućenim prema Gospi. Ona je u odnosu na ostale likove najviše prikazana frontalno, a u rukama drži posudu s pomasti. Svi prikazani sveci su dominikanci. Lik sv. Vinka je u odnosu na ostale likove prikazan idealiziranih crta lica i ostvaren izrazito naturalistički, što bi moglo upućivati na činjenicu da je riječ o kriptoportretu biskupa naručitelja. Na to upućuju naglašene i zarumenjene jagodice, bore te okrugla brada. Biskup je sliku naručio upravo od Zanibertija koji mu je bio sunarodnjak u rodnoj Bresciji.²⁶⁴

Sačuvao se i cjeloviti drveni oltar Imena Isusova s palom *Obrezanja Kristova* (slika 41) koju je naslikao Giovanni Laudis, a narudžba je financirana od strane bratovštine Imena Isusova.²⁶⁵ Pala je od iznimne važnosti jer predstavlja prvu Kristovu patnju i prolijevanje krvi. Slika *Obrezanje Kristovo* nastala je 1624. godine i izvorno se nalazila na bočnom oltaru crkve sv. Dominika. Pala je bila naručena za drveni oltar posvećen Imenu Isusovom, na čijem se postamentu sačuvao natpis koji glasi: EX PIIS ELEMONTIAS (iz pobožnosti milorada).²⁶⁶ Slika se danas nalazi u Interpretacijskom centru katedrale sv. Jakova *Civitas Sacra*. Na slici je predstavljena centralna kompozicija, a likovi su dijagonalno postavljeni. U središtu prikaza nalazi se sv. Šimun koji drži Isusa i svećenik koji je okrenut leđima oku promatrača. Sv. Šimun prikazan je kao stariji muškarac duge sijede kose s krunom na glavi. Obavijen je plaštom zlatne boje, a glavu je nagnuo prema malenom Isusu. Isus je prikazan kao goli dječak s pogledom upućenim prema svećeniku koji se u klečećem položaju nalazi ispred njega. Svećenik je odjeven u bijelu haljinu preko koje ima zeleno liturgijsko ruho. Prikazan je duge smeđe kose. Blažena Djevica Marija prikazana je u kontrapostu s desne strane slike. Ona je prikazana s rukama sklopljenim u molitvu i blago nagnute glave u svoju desnu stranu. Odjevena je u izbljedjelo crvenu haljinu, obavijena plaštom tamno modre boje i bijelim velom preko glave. Zahvaljujući

²⁶⁴ Radoslav Tomić, Jacopo Palma Mlađi (Venecija, 1548.-1628.), Gospa od Karmela sa sv. Ivanom Evanđelistom i sv. Nikolom, Šibenik, Crkva sv. Barbare (iz crkve sv. Dominika), u: *Dominikanci u Hrvatskoj*, katalog izložbe, (ur.) Radoslav Tomić, Zagreb, 2011., str. 354.

²⁶⁵ O slici vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 26, str. 443-444.

²⁶⁶ Daniel Premerl, *Drveni oltari 17. stoljeća u Dalmaciji*, doktorski rad, Zagreb, 2009., str. 189.

aureoli iznad glave, može se prepoznati da se radi o svetoj osobi. Lijevo od nje nalazi se sv. Josip koji je prikazan kao stariji proćelav muškarac sijede duge brade. Odjeven je u žućkastu haljinu, a desnu ruku je stavio na prsa. U polukrugu, oko glavne scene, nalaze se ostali likovi koji promatraju cijeli događaj. Svi likovi prikazani su u pokretu i nagnuti prema Isusu. U donjem lijevom kutu slike dopojasno je prikazan sv. Dominik, odjeven u bijelu haljinu i obavijen smeđim plaštom, točnije radi se o redovničkom habitu. On je prikazan u tročetvrtinskom profilu, zamišljena pogleda i blago nagnute glave u svoju desnu stranu. U svojoj lijevoj ruci drži cvijet ljiljana, dok s desnom rukom upućuje na scenu obrezanja. Iznad glave mu je prikazana aureola po čemu se zaključuje da se radi o svetoj osobi. Pozadina slike iza središnjeg dijela je tamna kako bi se tako postigla što veća dramatičnost. U gornjem dijelu slike, unutar zlatne pozadine, istaknut je Kristov monogram okružen zlatnim nebeskim prostranstvom u kojem u koncentričnim krugovima nestaju, stupnjevito sve skicoznija, lica malenih anđela. Autorom slike smatra se Giovanni Laudis temeljem atribucije od strane Krune Prijatelja,²⁶⁷ a s tom atribucijom se kasnije, nakon četrdeset godina, složio i Radoslav Tomić kada je pisao o Laudisovim djelima u Šibeniku.²⁶⁸

Kasnije je za kapelu sv. Dominika podignut i oltar sv. Dominika posvećen od strane Suriana, a kojega se prema dokumentu iz 1645. godine obvezao izraditi Giacomo Cavalotta.²⁶⁹ Oltar je krasila slika s prikazom *Čuda u Surianu* (slika 42) koja se danas čuva u Interpretacijskom centru katedrale sv. Jakova *Civitas Sacra*.²⁷⁰ Slika prikazuje složenu kompoziciju unutar koje se nalazi Gospa. Ona je prikazana u gornjem središnjem dijelu slike, postavljena na oblake, odjevena u blijedo crvenu haljinu i obavijena plaštom plave boje. Preko glave joj pada veo bijele boje. Svojom desnom rukom drži platno, dok je lijevu ruku položila preko prsa. Njezin pogled je zamišljen i upućen prema donjem dijelu scene. Pozadina cijelog prikaza je mračna, jedino je pozadina u gornjem dijelu slike zlatne boje, unutar koje se nalaze malene skupine kerubina, čime se postiže kontrast podloge. U centralnom dijelu kompozicije nalazi se slika sa svečevim likom koju pridržavaju sv. Marija Magdalena s lijeve strane i sv. Katarina Sijenska s desne strane. Sv. Marija Magdalena je odjevena u crvenu haljinu, skupljene kose te je blago nagnuta u svoju desnu stranu s pogledom usmjerenim direktno prema promatraču. Ona s obje ruke pridržava sliku. S desne strane slike, nasuprot sv. Marije

²⁶⁷ Krno Prijatelj, Giovanni Laudis u šibenskoj dominikanskoj crkvi, u: *Peristil* 8-9, 1965./1966., str. 115-117.

²⁶⁸ Radoslav Tomić, Crtice o slikama u Šibeniku, Murteru i Marini, u: *Kvartal VIII*, 1-2, 2011., str. 70-71.

²⁶⁹ Bojan Goja, Novi podaci o djelovanju Gierolima Mondelle i Giacomina Cavalotta u Šibeniku, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 35, 2011., str. 116.

²⁷⁰ O slici vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 87, str. 505-506.

Magdalene, nalazi se sv. Katarina Sijenska koja je prikazana iz profila i odjevena u žutu haljinu preko koje ima bijeli plašt s resicama. Ona također pridrži sliku s obje ruke, a uz nju se nalazi kotač preko kojega joj pada dio njezina bijelog plašta. Kosa joj je uredna i skupljena u punđu, a na glavi joj se nalazi kruna. U donjem lijevom kutu slike nalazi se lik dominikanca koji je prikazan u klečećem položaju te pridrži donji dio slike. On je odjeven u dominikanski habit s pogledom usmjerenim prema liku sv. Dominika koji se nalazi na slici ispred njega. Lik sv. Dominika, koji se nalazi na slici, prikazan je u frontalnom stavu, odjeven je u crno-bijeli dominikanski habit i pogled je uputio direktno prema promatraču. U svojoj desnoj ruci drži crvenu knjigu, a u lijevoj ljljan. Svi likovi na slici prikazani su krhkih tijela i odjeveni u haljine življih boja. Promatrajući njihova lica, vidljive su krupne oči, veće čelo, malene brade, maleni nos i crvene napučene usnice.

4.5.2. *Slika Gospe od Ružarija* Giovannija Laudisa

Za crkvu sv. Dominika nastala je i slika *Gospe od Ružarija* (slika 43) koju je naslikao slikar, pripadnik dominikanskog reda, Giovanni Laudis.²⁷¹ On je poznat i po izvedbi većeg broja slika za dominikansku crkvu SS Giovanni e Paolo u Veneciji. Glavni problem vezan uz spomenutu sliku je činjenica da se ona oblikom i dimenzijama ne uklapa u demolirani oltar. Iz teksta Daniela Premerla *Drveni oltari 17. stoljeća u Dalmaciji* vidljivo je da on zapravo misli na sliku *Gospe sa sv. Hijacintom* koja zbog svog koncepta dosta nalikuje na sliku *Gospe od Ružarija*. Istina je da oltar potječe iz 1614. godine, međutim nije jasno odakle dolazi podatak da je glavni oltar bio posvećen Gospi od Ružarija jer taj podatak nije zabilježen u Garzadorovoj vizitaciji.²⁷² Moguće da je do pogreške došlo prilikom iščitavanja rukopisa Krste Stošića koji je dosta izbljedio i koji je nejasno koncipiran. On je u svom rukopisu iznio zatečeno stanje u crkvi i rekao: „*Danas su u crkvi tri oltara: Veliki, Imena Isusova i sv. Vincencija.*“²⁷³ On je kasnije spomenuo i još jedan oltar koji je bio rastavljen u potkrovlju. Prema njegovim zapisima, postojala su četiri oltara, od kojih su se tri nalazila u crkvi i jedan rastavljen u potkrovlju. Međutim, glavni oltar je nastao 1662. godine i to donacijom Melkiora Tette.²⁷⁴ Što se tiče slike *Gospe sa sv. Hijacintom*, ona nije bila na glavnom oltaru crkve, već se nalazila na bočnom, onom rastavljenom. Jednako tako, ni Laudisova slika *Gospe od Ružarija* nije bila na glavnom

²⁷¹ O slici vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 28, str. 445-447.

²⁷² Isto, str. 193.

²⁷³ Krsto Stošić, *Samostan i crkva sv. Dominika*, rukopis, str. 24.

²⁷⁴ Federico Antonio Galvani, *Il Re d'armi di Sebenico I*, Venecija, 1884., str. 203.

oltaru. Prema tome, ono što se može pretpostaviti je da se sačuvana slika *Gospe od Ružarija* vjerojatno nalazila na bočnom oltaru Gospe od Ružarija te da Giovanni Laudis ne može biti autor pale glavnog oltara jer je on bio mrtav u vrijeme podizanja glavnog oltara nakon smrti Lovre Tette. Ono što je do danas poznato je da nije sačuvan ni glavni oltar ni pripadajuća mu pala.

Slika *Gospe od Ružarija*, koja se nalazila na bočnom oltaru crkve sv. Dominika, danas se nalazi u Interpretacijskom centru katedrale sv. Jakova *Civitas Sacra*, a datira se prije 1628. godine. Ovo je još jedan primjer *pale portante* jer se u središnjem dijelu slike nalazi okvir kojega sa strane pridržavaju dva anđela, a u kojem se nekada nalazila slika *Gospe s Djetetom*. Gospa je, kao što je bilo i uobičajeno, odjevena u haljinu crvene boje i obavijena plavim plaštom. Bitno je naglasiti da umetnuti dio nije Laudisov rad. U donjem lijevom dijelu slike nalazi se sv. Dominik odjeven u dominikanski habit. Prikazan je u tročetvrtinskom profilu, u klečećem položaju. Glavu je nagnuo blago u svoju desnu stranu i pogled usmjerio prema promatraču. On je prikazan kao mlađi muškarac smeđe kratke kose i smeđe brade. U svojoj desnoj ruci drži krunicu, dok u lijevoj ima cvijet ljiljana. Nasuprot njega nalazi se sv. Katarina Sijenska koja je prikazana u tročetvrtinskom profilu i glavom prema gore. Ona se također nalazi u klečećem položaju, a odjevena je u dominikanski habit s trnovom krunom na glavi. Iznad glava oba lika nalaze se aureole koje potvrđuju da je riječ o svetim osobama. Malena glava anđela s donje strane pridržava okvir koji se nalazi iznad njih. U gornjem dijelu slike nalaze se dva anđela koja lebde, a iznad njih Duh Sveti (golub). Anđeli su prikazani u trenutku spuštanja s neba držeći krunu u rukama kako bi okrunili Gospu. Cijeli prizor je okružen minijturnim scenama oslikanih otajstava svete krunice unutar ovalnih medaljona koje povezuje vijenac svijetlo ružičaste boje. Što se tiče pozadine, u donjem dijelu prevladavaju tamniji tonovi, a iza svetaca je vidljiv i krajolik. U gornjem dijelu slike je zlatna pozadina koja predstavlja kraljevstvo nebesko. U literaturi se spominje i bratovština od Presvetog Ružarija koja je bila donator slike. Sliku je detaljnije opisao Radoslav Tomić 2011. godine.²⁷⁵

4.6. Sakralno slikarstvo 17. stoljeća u crkvi sv. Barbare

Crkva sv. Barbare nalazi se nedaleko od katedrale sv. Jakova i građena je u prvoj polovici 15. stoljeća. Ona se ističe po glavnom portalu na kojem se nalazi sat s dvostrukim brojevima. Na početku je bila posvećena sv. Benediktu, a kasnije sv. Nikoli. Bratovština sv.

²⁷⁵ Radoslav Tomić, Crnice o slikama u Šibeniku, Murteru i Marini, u: *Kvartal VIII*, 1-2, 2011., str. 70-71.

Barbare osnovana je 1588. godine, a crkva istog patrocinija bila je u funkciji od 1606. do 1797. godine, potom je 1806. godine desakralizirana i prenamijenjena prvo u vojno skladište, potom u izložbeni prostor Muzeja crkvene umjetnosti.²⁷⁶ Prema narudžbi bratovštine sv. Barbare, za crkvu je izrađen pozlaćeni i izrezbareni glavni oltar sv. Barbare (slika 44), rad jedne od mletačkih radionica 17. stoljeća. Navedeni oltar pripada skupini najljepših dalmatinskih oltara zbog izrazito skladnih proporcija i majstorske izvedbe. Sačuvan je i pripadajući antependij (predoltarnik) što je zaista rijedak slučaj. Na antependiju, unutar kartuša, stoje dvije konzolice koje su nekad zasigurno pridržavale dva reljefa ili skulpture manjih dimenzija. Na središnjem dijelu oltara ističu se dva kanelirana polustupa (s unutarnje strane) i dva kanelirana pilastra (s vanjske strane) s pripadajućim korintskim kapitelima. U središnjem dijelu zabata smještena je kartuša koju pridržavaju dva lava, a unutar nje nalazi se ovalni grb. Oltar je pretrpio brojna oštećenja nakon što se prestao koristiti u liturgijske svrhe. Između 2006. i 2018. godine obavljani su konzervatorsko-restauratorski radovi na retablu oltara i predoltarniku sv. Barbare u splitskoj radionici Hrvatskog restauratorskog zavoda.²⁷⁷ Na oltaru i predoltarniku postoje tri vrste pozlate: u listićima na vodenoj osnovi, u listićima na uljenoj osnovi i listićima na uljenoj podlozi i kvarcnom pijesku.²⁷⁸ Oltar je također izrađen od tri vrste drveta, među kojima su lipa (većina rezbarenih elemenata i profila), ariša (manji dio profiliranih elemenata) i smreka (manji dio profila i konstrukcija).²⁷⁹ Oltarnu palu izradio je Angelo Mancini 1610. godine.

4.6.1. Slika sv. Barbare sa sv. Nikolom i sv. Pavlom Angela Mancinija

Oko 1610. godine na području Šibenika prepoznato je još jedno djelo Angela Mancinija (datacija prema natpisu na pali).²⁸⁰ Radi se o narudžbi bratovštine bombardijera,²⁸¹ a na slici je prikazana *Sv. Barbara sa sv. Nikolom i sv. Pavlom* (slika 45) nastala za glavni oltar crkve.²⁸² Slika se trenutno nalazi u katedrali sv. Jakova s obzirom na to da je crkva sv. Barbare u lošem stanju, točnije dolazi do otpadanja dijelova stropa te joj je potrebna restauracija unutrašnjosti.²⁸³

²⁷⁶ Hrvatski restauratorski zavod, Šibenik, *Crkva sv. Barbare/Konzervatorsko–restauratorski radovi na glavnom oltaru*, Europska godina kulturne baštine 2018., str. 1-2.

URL: https://www.hrz.hr/images/stories/godina_bastine/Sibenik_sv_Barbara.pdf (pregledano: 17.09.2021.)

²⁷⁷ Isto. (pregledano: 17.09.2021.)

²⁷⁸ Isto. (pregledano: 17.09.2021.)

²⁷⁹ Isto. (pregledano: 17.09.2021.)

²⁸⁰ Radoslav Tomić, Bilješke o slikama u Šibeniku, Pirovcu, Kaštel Štafiliću, Poljicima, Skradinu, Biogradu i Zadru (Angelo Mancini, Mate otoni, Giuseppe Marcatti, Franjo Gianacchi, Pietro Tantini), u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 40, 2016., str. 103-116.

²⁸¹ Bratovština topnika (bombardijera) koja je imala sjedište u crkvi sv. Barbare.

²⁸² O slici vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 22, str. 438-440.

²⁸³ Informacija dobivena iz razgovora s don Krešimirom Matešom.

Slika je posvećena zaštitnici sv. Barbari, a to se saznaje iz iscrpnog natpisa u dnu slike koji glasi: ALTARE DELLA SCOLA DE BOMBARDIERI DI SEBENICO FATO FARE DE ESSI L ANNO 1610 E DEDICATO A S. BARBARA LORO PROTETRICE. RESTURATA LA PALA IN QUEST' ANNO 1769. ADI 19 NOVERE, što u prijevodu znači: *Oltar bratovštine bombardijera iz Šibenika, naručen od njih 1610. godine i posvećen njihovoj zaštitnici Sv. Barbari; pala obnovljena 19. studenoga 1769.*²⁸⁴

Slika je podijeljena u dva dijela. U gornjem dijelu slike prikazana je sv. Barbara koja se nalazi unutar grada. Ona je u odnosu na dva sveca, koja se nalaze u donjem dijelu slike, prikazana uzvišeno, tj. nalazi se u prvom planu slike. Ona je odjevena u crvenu haljinu, obavijena smeđim plaštom, a ispod prsa ima i zavezanu tamno plavu traku. Prikazana je kao mlađa osoba duge plave kose, okruglih tamnih očiju i maleni crvenih usnica. Glavu je nagnula blago u svoju desnu stranu. Prikazana je u kontrapostu s pogledom upućenim prema promatraču, oslonjena svojom lijevom rukom na umanjenu kulu grada pridržavajući smeđi plašt. Desnu ruku je podigla u zrak držeći u njoj palminu granu. S obzirom na to da je naslonjena na kulu, lijevu nogu je blago izbacila prema van, u blagom raskoraku. Ona jedina od prikazanih svetaca ima zlatnu aureolu iza svoje glave. U pozadini iza nje ističe se plava boja s bijelim oblacima te dva malena *putta* koja su prikazana u trenutku silaska s nebesa. Dva malena *putta* pridržavaju krunu kojom trebaju okruniti sv. Barbaru. U donjem lijevom dijelu slike prikazan je sv. Nikola u tročetvrtinskom profilu. On je prepoznatljiv po svojim atributima, među kojima je biskupski ornat, bijela haljina i masivni crveni plašt prikopčan na prsima. U lijevoj ruci drži knjigu koju je naslonio o svoj bok, a u desnoj ruci ima biskupski štap. Prikazan je kao stariji proćelav muškarac sijede brade i sijede kovrčave kose. Ima krupne tamne oči i šiljasti dugi nos. Nasuprot njega nalazi se sv. Pavao koji je prikazan kao stariji muškarac smeđe kose i smeđe brade. Prikazan je u kontrapostu, blago izvijenog tijela. Odjeven je u haljinu tamno smeđe boje i obavijen crvenim plaštom koji mu pada preko lijevog ramena. On je prikazan u blagom iskoraku tako da mu je lijeva noga zabačena prema van. Glavu je blago nagnuo prema svojoj desnoj strani s pogledom upućenim prema dolje. U lijevoj ruci drži knjigu koju je prislonio uz svoje tijelo, a u desnoj drži štap o koji se podbočio. Promatrajući sva tri lika kao cjelinu, vidljiva je piramidalna kompozicija. Sliku odlikuju karakteristike vrlo bliske *palmesknjoj manieri*,²⁸⁵ a to su dvodijelna, piramidalna kompozicija, način slikanja elegantnim potezima te kontrasti svjetla i sjene koji stvaraju suptilne efekte drame i meke teksture. Upravo na temelju

²⁸⁴ Krsto Stošić, Sv. *Barbara*, rukopis, Muzej grada Šibenika

²⁸⁵ Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 22, str. 439.

komparativne analize, Radoslav Tomić je Manciniju pripisao i sliku *Gospe od Bezgrešnog začeca* iz crkve sv. Nediljice u Crnici.

4.7. Sakralno slikarstvo 17. stoljeća u crkvi sv. Nikole

Crkva sv. Nikole sagrađena je u 17. stoljeću, a pripadala je bratovštini pomoraca i brodograditelja. Ona je smještena na obali, u blizini katedrale, na mjestu gdje se nekada nalazilo brodogradilište. Ono što se posebno ističe kod crkve je pročelje koje završava baroknim zvonikom te unutrašnjost uređena u dorskom stilu, jednostavnog i skromnog izgleda. U crkvi je posebno interesantan oslikani kasetirani strop s trideset i jednom scenom rađenih u tehnici ulja na platnu s figurama svetaca i portretima donatora. Njihova imena otkrivaju grbovi i natpisi. Unutar crkve se nalazi i grobnica šibenskog graditelja i klesara Antuna Nogulovića koju je sam izgradio i u kojoj je pokopan. Također, u crkvi se ističe i nekoliko primjera slikarstva koji se datiraju u 17. stoljeće, a djela su nepoznatih slikara.

4.7.1. Slika Gospe s Djetetom, sv. Nikolom i Lovrom nepoznatog mletačkog slikara

Godine 1671. šibenski plemić Melkior Tetta (nećak Lovre Tette) naručio je palu za oltar crkve s temom *Gospe s Djetetom, sv. Nikolom i Lovrom* (slika 46), o čemu je svjedočio i natpis na slici u monokromnoj kartuši.²⁸⁶ Slika se nalazi na glavnom oltaru, a natpis koji se nalazi na njoj svjedoči da je riječ o zavjetnoj slici. Natpis na latinskom jeziku pridržavaju dva *putta* u dnu slike. Oltar je od strane Melkiora Tette posvećen stricu Lovri Tetti.

Gospa s Djetetom nalazi se u gornjem lijevom dijelu slike, u sjedećem položaju. Prikazana je u tročetvrtinskom profilu, odjevena u crvenu haljinu, obavijena plaštom plave boje, a preko prsa joj pada veo žute boje. Njezina glava je okrenuta u stranu, a prikazana je tužnog izraza lica upućenog prema sv. Lovri koji se nalazi ispod nje. Kosa joj je smeđe boje i skupljena je iza leđa, a svojim rukama pridržava Dijete koje je živahno, prikazano u pokretu. U pozadini, s lijeve strane iza Gospe nalazi se zastor, dok je s desne strane vidljivo oblačno nebo. Dijete koje joj se nalazi u naručju okrenuto je prema sv. Nikoli koji se nalazi s gornje desne strane slike. Sv. Nikola je prikazan kao stariji muškarac duže sijede brade. Odjeven je u bijelu haljinu i ogrnut bogato dekoriranim smeđim plaštom. On nosi bijele rukavice, a prikazan je u trenutku u kojem malenom Kristu pruža na zlatnom pladnju tri zlatne kugle. Iza njegove glave nalaze se

²⁸⁶ O slici vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 56, str. 478-479.

tri anđela koja su prikazana punašnjijima i u trenutku vješanja o zastor. U donjem lijevom kutu slike nalazi se sv. Lovre koji je prikazan u vjerskom zanosu, a simbol mučeništva mu nosi mali anđeo koji se nalazi desno od njega. Sv. Lovre je odjeven u bijelu haljinu i crvenu dalmatiku koja je ukrašena zlatnim vezivom. Prikazan je kao mlađi muškarac smeđe kratke kose i s pogledom upućenim prema gore, kao da komunicira s Gospom. Obasjano tijelo sv. Lovre predstavlja najsvjetliji dio slike. Od boja se najviše ističu bijela, crvena i plava, a pozadina je mračna kako bi se postigao što bolji kontrast cjelokupnog prikaza.

4.7.2. Oslíkani drveni strop crkve

Čitav drveni strop crkve (slika 47) oslikan je trideset i jednom scenom, a svaka predstavlja pojedinu donaciju šibenskih plemića, pučana, zanatlija i članova crkvenih redova koji su na području Šibenika djelovali s kraja 17. stoljeća na početak 18. stoljeća.²⁸⁷ Posebno se ističe kaseta s prikazom *Svete Obitelji* koja nije dio kolektivne narudžbe ostvarene u rečenom vremenskom periodu na prijelazu stoljeća. Svakom scenom dominira oslikani prizor pojedinog sveca ili scene iz njegova života, a u donjem lijevom ili desnom kutu se nalazi portret osobe koja je to financirala.²⁸⁸ Svaka kaseta oslikana je prema istoj shemi, iako je za svaku scenu donator bio drugačiji. Svaki portret najčešće prati i grb te se u donjem dijelu prikaza nalazi i potpis koji navodi ime i prezime naručitelja.

Gledajući od sjevera prema jugu, s lijeva na desno, prva scena prikazuje donaciju Ivana Krstitelja Paulutija²⁸⁹ (slika 48).²⁹⁰ Ona je dosta oštećena, a u središtu se nalazi monumentalni lik sv. Ivana Krstitelja koji je omotan u tamno crveni plašt i stoji uz stablo. U donjem desnom dijelu scene prikazan je donator, a uz maleni grb, koji je također oštećen, djelomično je sačuvan natpis koji glasi: GIO. BATT. PA. (nečitko) VTI, a otkriva ime donatora.

Na drugoj kaseti (slika 49) prikazan je portret donatora koji se nalazi u lijevom kutu, a prikazuje uglađenog muškarca odjevenog u suvremenu odjeću i duže bujne kose.²⁹¹ On u desnoj ruci drži knjižicu ispod koje su vidljivi tragovi grba. Središnji dio scene, ispred mračne tenebrističke pozadine, zauzima prikaz sv. Ante s Djetetom. Prikaz sv. Ante predstavlja sveca

²⁸⁷ O oslikanom drvenom stropu vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 88, str. 506-512.

²⁸⁸ Isto.

²⁸⁹ Ivan Krstitelj Paulutij bio je sin ljekarnika Ciprijana koji je 1669. godine stanovao u predjelu crkve sv. Frane.

²⁹⁰ Vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 88, str. 506-509.

²⁹¹ Vidi više: Isto, skeda 88, str. 508.

zaštitnika naručitelja. Iza glava prikazanih likova vidljiva je aureola koja svjedoči da je riječ o svetim osobama. Na ovoj kaseti natpis nije sačuvan te je donatora nemoguće identificirati.

Treću kasetu (slika 50) donirao je Petar Roncoli, a o tome svjedoči i natpis u donjem desnom uglu te je ona danas dobro sačuvana.²⁹² O obitelji Roncoli nema puno podataka, osim da su bili podrijetlom iz Venecije i da je u Šibeniku 1680-ih i 1690-ih godina živio i djelovao trgovac Benedetto Roncoli koji je radio kao voditelj dućana Šimuna Dračevića.²⁹³ Prema tvrdnji V. Markovića, u središnjem dijelu kasete prikazan je lik sv. Augustina.²⁹⁴

Četvrta kasetu (slika 51) je dosta oštećena te se teško na njoj raspoznaje prikazani svetac.²⁹⁵ Krsto Stošić je uspio pročitati natpis prema kojemu se pretpostavlja da je scenu donio netko iz obitelji Bianchi, a on glasi: PIETRO BIANCO F. F.²⁹⁶

Kovač Nikola Pavković je naručio petu kasetu (slika 52) na kojoj se s desne strane nalazi prikaz sv. Luke, a ispred njega, iz profila prikazan je lik donatora Pavkovića koji kleči.²⁹⁷ U lijevom donjem kutu pozadine naslikan je i monumentalni grb obitelji, a natpis otkriva naručitelja i glasi: NICOLO PAVCOVICH F. F. Donator scene je prikazan mladoliko, u tročetvrtinskom profilu, plave kratke kose podijeljene po sredini i s rukama sklopljenim u molitvu. Sv. Luka je prikazan u trenutku pisanja evanđelja kao starac sijede kose i duge sijede brade.

Šesta scena (slika 53) naručena je od istog naručitelja, a o tome svjedoči i natpis koji glasi: NICOLO PAVLOVIC F. F.²⁹⁸ U središnjem dijelu prikazan je lik sv. Nikole na prijestolju. Već poznati svečevi atributi, među kojima su biskupska odjeća, biskupska kapa i biskupski štap, potvrđuju da je doista riječ o prikazu sv. Nikole. U donjem lijevom kutu scene prikazan je mali buc masti anđeo koji drži svečev štap. U desnom kutu nalazi se maleni grb donatora koji je dosta oštećen i iz tog razloga nije raspoznatljiv.

Natpis na sedmoj kaseti (slika 54) koji glasi: DON MARCO STRISEO CALL^{CO}: F. CAPELL: F. F. iz 1702. svjedoči da ju je donirao kanonik don Marko Striseo (Strižojević).²⁹⁹

²⁹² Vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 88, str. 507.

²⁹³ Kristijan Juran, *Stari i novi stanovnici Šibenika i njegovih predgrađa u drugoj polovici 17. i početkom 18. stoljeća*, Šibenik, 2016., str. 150.

²⁹⁴ Vladimir Marković, *Zidno slikarstvo 17. i 18. stoljeća u Dalmaciji*, Zagreb, 1985., str. 155.

²⁹⁵ Vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 88, str. 507.

²⁹⁶ Krsto Stošić, *Crkva Sv. Nikole*, rukopis, Muzej grada Šibenika, str. 3-4.

²⁹⁷ Vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 88, str. 507.

²⁹⁸ Krsto Stošić, *Crkva Sv. Nikole*, rukopis, Muzej grada Šibenika, str. 3-4.; Vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 88, str. 507-508.

²⁹⁹ Vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 88, str. 508.

On se u dokumentima iz 1699. godine navodi među biračima rektora crkve sv. Lovre.³⁰⁰ Prema Krsti Stošiću, on je bio kapelan crkve sv. Nikole.³⁰¹ Kasete je dosta oštećena, a na njoj je prikazan sv. Marko u molitvi.

Osma kasete (slika 55) je dosta oštećena te je teško detaljnije predstaviti. Ono što se razabire je lik starca sa štapom.³⁰² On je pokleknuo na jedno koljeno i ispružio je ruku u trenutku ukazanja nebeskih vrata.³⁰³

Devetu kasetu (slika 56) je donirao Alviž Mistura, a njegov portret je naslikan u donjem desnom kutu scene i dobro je sačuvan.³⁰⁴ U oblacima iznad njegove glave prikazan je sv. Ante s Djetetom Isusom. U donjem lijevom kutu scene naslikane su duše u ognju koje gestama svojih ruku ukazuju na sveca. Na kaseti se ne nalazi grb, a natpis: ALVISE MISTURA F. F. svjedoči o naručitelju.

Na desetoj kaseti (slika 57) u lijevom donjem kutu scene prikazan je svetac s knjigom i grbom, ali je identifikacija naručitelja nemoguća.³⁰⁵

Jedanaestu kasetu (slika 58) donirao je trgovac Augustin Gandoni, o čemu svjedoči natpis koji se nalazi u donjem desnom kutu, a glasi: AUGUSTIN GANDONI F. F.³⁰⁶ Radi se o obitelji mletačkog podrijetla.³⁰⁷ Godine 1699. Augustin je zabilježen među biračima rektora crkve sv. Lovre.³⁰⁸ Na kaseti je naslikan sv. Augustin i Gospa s Djetetom u činu blagoslivljanja donatora, njegove žene i njihovih šestero sinova.³⁰⁹

Donator dvanaeste scene (slika 59) bio je Santo Girardi, a o tome svjedoči natpis koji glasi: SANTO GIRARDI F. F.³¹⁰ U kaseti je među oblacima prikazan njegov svetac zaštitnik, sv. Ante s Djetetom Isusom u naručju.³¹¹ Na desnoj strani nalazi se anđeo koji svecu privodi lik mladića u klečećem položaju i sklopljenih ruku u molitvu. Donator je prikazan s plavom

³⁰⁰ Kristijan Juran, *Stari i novi stanovnici Šibenika i njegovih predgrađa u drugoj polovici 17. i početkom 18. stoljeća*, Šibenik, 2016., str. 161.

³⁰¹ Krsto Stošić, *Crkva Sv. Nikole*, rukopis, Muzej grada Šibenika, str. 3-4.

³⁰² Vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 88, str. 508.

³⁰³ Vladimir Marković, *Zidno slikarstvo 17. i 18. stoljeća u Dalmaciji*, Zagreb, 1985., str. 155.

³⁰⁴ Vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 88, str. 508.

³⁰⁵ Vidi više: Isto.

³⁰⁶ Vidi više: Isto.

³⁰⁷ Ante Šupuk, Šibenski onomastikon nakon kuge 1649. godine, u: *Arhivski vjesnik*, 21-22, 1978./1979., str. 150.

³⁰⁸ Kristijan Juran, *Stari i novi stanovnici Šibenika i njegovih predgrađa u drugoj polovici 17. i početkom 18. stoljeća*, Šibenik, 2016., str. 93.

³⁰⁹ Krsto Stošić, *Crkva Sv. Nikole*, rukopis, Muzej grada Šibenika, str. 3-4.

³¹⁰ Vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 88, str. 508.

³¹¹ Isto.

valovitom kosom i bucmastim obrazima.³¹² U donjem lijevom kutu je prikazan monumentalni grb, ali je nerazpoznatljiv.

Trinaesta scena (slika 60) prikazuje *Krštenje Kristovo*, ali nije moguća identifikacija naručitelja.³¹³

Četrnaesta scena (slika 61) predstavlja Gospu s Djetetom pred kojom kleči redovnik.³¹⁴ Prema arhivskim podacima, pretpostavlja se da je naručitelj don Jakov Carista temeljem prezimena u natpisu koji glasi: CARISTO F. F.³¹⁵ U sceni se nalazi portret naručitelja, a on se poistovjećuje sa svecem zaštitnikom. Iz iste obitelji potječe još jedan donator, za dvadeset i treću scenu (slika 62).³¹⁶ Dobro očuvani natpis svjedoči da je riječ o Jurju Caristu, a on glasi: ZORZI CARISTO. Na kaseti je prikazan svetac zaštitnik, sv. Juraj na monumentalnom konju i to u trenutku probadanja zmaja kopljem.³¹⁷

Donator petnaeste scene (slika 63) je Tommaso Zavoreo, a to potvrđuje natpis: GOV. TOMMASO ZAVOREO F. F.³¹⁸ Kasetu je jako dobro očuvana. U središtu je prikazan sv. Toma koji je bio zaštitnik naručitelja.³¹⁹ On je odjeven u tamno smeđu haljinu i tamni plašt. Prikazan je proćelav, a glavu je zabacio u svoju lijevu stranu. Njegov pogled usmjeren je prema svjetlosti koja dolazi iz neba. Desnu ruku podigao je u vis, a iz lijeve ruke mu klizi otvorena knjiga iz koje se razaznaje natpis. S lijeve strane je prikazan raskošni grb, a u donjem desnom kutu živopisan portret. Ovo je zapravo jedan od ponajbolje sačuvanih portreta donatora u tročetvrtinskom profilu na stropu.

Identifikacija donatora na šesnaestoj kaseti (slika 64) nije moguća zbog većih oštećenja.³²⁰ Jedino što je moguće vidjeti promatrajući kasetu je činjenica da je na njoj prikazano više likova.

³¹² Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 88, str. 509.

³¹³ Vidi više: Isto.

³¹⁴ Vidi više: Isto.

³¹⁵ Kristijan Juran, *Stari i novi stanovnici Šibenika i njegovih predgrađa u drugoj polovici 17. i početkom 18. stoljeća*, Šibenik, 2016., str. 173.

³¹⁶ Vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 88, str. 510-511.

³¹⁷ Isto, skeda 88, str. 509.

³¹⁸ Vidi više: Isto.

³¹⁹ Isto.

³²⁰ Vidi više: Isto.

Donatorom sedamnaeste kasete (slika 65) navodi se kirurg Jakov Pini prema natpisu: GIAE^{mo} PINELLI.³²¹ On je dokumentiran 1698. i 1699. godine.³²² Ono što je zanimljivo je činjenica da na sceni nije prikazan zaštitnik donatorovog imena, već stigmatizacija sv. Frane.³²³

Slikar stropa crkve sv. Nikole možda je donirao osamnaestu scenu (slika 66) koja prikazuje sv. Antu s Gospom u naručju na oblacima.³²⁴ Raskošni grb obitelji Pachich naslikan je u donjem desnom kutu scene, dok se ispod nalazi natpis koji glasi: DEVOTA PICTORIS OBLATIO, što u prijevodu znači *Pobožan dar slikara*. Prema tome, Krsto Stošić smatra da se radi o donaciji slikara koji je izveo većinu stropnog oslika.³²⁵

Devetnaestu scenu (slika 67) donirao je pripadnik mletačkih postrojbi u razdoblju od 1702. do 1797. godine, Antonio Calafatti.³²⁶ U središtu se nalazi prikaz Gospe s Djetetom, sv. Antunom i sv. Jakovom.³²⁷ Gospa je odjevena u blijedo crvenu haljinu i obavijena plavim plaštom. Prikazana je duge smeđe raspuštene kose i u sjedećem položaju. Sveci koji se nalaze sa svake strane odjeveni su u tamnu odjeću. Kasete je dobro očuvana. U donjem desnom uglu nalazi se portret naručitelja ispod kojeg se nalazi natpis: ANTONIO GIACOBBO CALAFATTI F. F. ANNO 1702. U donjem lijevom kutu dobro je sačuvan i grb obitelji.

Franjevac Lorenzo Mišić, koji se u šibenskim dokumentima spominje od 1689. do 1708. godine,³²⁸ donirao je dvadesetu kasetu (slika 68).³²⁹ Na kaseti je prikazan njegov zaštitnik, sv. Lovro koji se nalazi ispred Gospe s Djetetom.³³⁰ U donjem desnom kutu nalazi se portret donatora odjevenog u tamnu redovničku odjeću. U donjem lijevom kutu scene sačuvan je grb, a u donjem desnom kutu se nalazi natpis: DON LORENZO MISSICH F. F. Upravo odjeća i dodatak „don“ daju naslutiti da je riječ o naručitelju iz franjevačkog reda.

Naručitelj dvadeset i prve kasete (slika 69) je Dominik Tolić, šibenski brodograditelj koji je obavljao funkciju zapušivača drvenih oplata brodova.³³¹ On je u dokumentima zabilježen

³²¹ Vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 88, str. 509.

³²² Kristijan Juran, *Stari i novi stanovnici Šibenika i njegovih predgrađa u drugoj polovici 17. i početkom 18. stoljeća*, Šibenik, 2016., str. 143.

³²³ Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 88, str. 509.

³²⁴ Vidi više: Isto.

³²⁵ Krsto Stošić, *Crkva Sv. Nikole*, rukopis, Muzej grada Šibenika, str. 3-4.

³²⁶ Isto.

³²⁷ Vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 88, str. 509-510.

³²⁸ Kristijan Juran, *Stari i novi stanovnici Šibenika i njegovih predgrađa u drugoj polovici 17. i početkom 18. stoljeća*, Šibenik, 2016., str. 128.

³²⁹ Vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 88, str. 510.

³³⁰ Isto, skeda 88, str. 509.

³³¹ Vidi više: Isto, skeda 88, str. 510.

1704. godine.³³² Na kaseti je prikazana Gospa s Djetetom ispred koje se moli njegov zaštitnik, sv. Dominik. Gospa je odjevena u crvenkastu haljinu, obavijena plavim plaštom i nagnuta prema sv. Dominiku pružajući mu lijevom rukom krunicu, dok desnom rukom pridržava malenog Krista koji je prikazan debeljuškast. Sv. Dominik je odjeven u tamnu haljinu i u lijevoj ruci drži cvijet ljiljana koji je bio njegov prepoznatljivi atribut. Sačuvan je i natpis koji je posebno zanimljiv jer je Dominik jedini dao istaknuti svoje zanimanje i mjesto podrijetla: DOMENICO TOLICH CALAFATTO DI SEB. F. F.

Sestra Nikole Divnića, Magdalena Divnić, donirala je jednu od kaseti naslikanih na stropu krajem 17. stoljeća. Unutar dvadeset i druge scene (slika 70), u naglašenoj dijagonalnoj kompoziciji, prikazana je grupa svetaca s njezinim likom.³³³ Likovi svetaca koji se nalaze u gornjem lijevom kutu nisu baš prepoznatljivi zbog oštećenja prikaza. Međutim, puno se bolje može raspoznati dopojasni lik donatorice, rumenih obraza i sklopljenih ruku u molitvu, a nalazi se u donjem lijevom kutu scene. Prikazana je raspuštene kose i blago zaokrenute glave u desnu stranu. Grb obitelji Divnić sačuvan je u donjem lijevom kutu scene, a ispod se nalazi natpis koji glasi: MADDALENA DIFNICHA F.F. Iz natpisa se može zaključiti da se doista radi o obitelji Divnić.

Dvadeset i četvrta scena (slika 71) prikazuje sv. Mihovila s mačem s lijeve strane i sv. Stjepana s desne strane.³³⁴ Ispod se nalazi natpis koji ističe naručitelja, a glasi: PAR^{on} STEFANO BRAZZ^{ti} F. F.

Dvadeset i peta kaset (slika 72) donirana je od strane supruge Vicenca Troie, Nicolette Dorseo *detto Troia*.³³⁵ Ona se u dokumentima spominje između 1681. i 1707. godine.³³⁶ Radi se o prikazu sv. Nikole ispred kojeg, u donjem desnom kutu, stoji naručiteljica koja mu pruža na blagoslov i na zaštitu djeteta.³³⁷ Sačuvani natpis u dnu svjedoči da se doista radi o njoj, a glasi: COMARE NICOLETTA DORISEA F. F.

Pretpostavlja se da dvadeset i šesta scena (slika 73) prikazuje sv. Nikolu s redovnikom.³³⁸ Na temelju biskupske odjeće, biskupske kape i biskupova štapa koji drži u desnoj ruci pretpostavlja se da se radi o sv. Nikoli. U donjem lijevom kutu nalazi se grb obitelji.

³³² Kristijan Juran, *Stari i novi stanovnici Šibenika i njegovih predgrađa u drugoj polovici 17. i početkom 18. stoljeća*, Šibenik, 2016., str. 165.

³³³ Vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 88, str. 510-511.

³³⁴ Vidi više: Isto, skeda 88, str. 511.

³³⁵ Vidi više: Isto.

³³⁶ Kristijan Juran, *Stari i novi stanovnici Šibenika i njegovih predgrađa u drugoj polovici 17. i početkom 18. stoljeća*, Šibenik, 2016., str. 168-169.

³³⁷ Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 88, str. 511.

³³⁸ Vidi više: Isto.

Dvadeset i sedma kaset prikazuje *Svetu Obitelj i sv. Mariju Magdalenu*³³⁹ te je riječ o novijem radu koji je nastao nakon 18. stoljeća.

Giovanni Battista Vidi donirao je dvadeset i osmu kasetu (slika 74) s prikazom scene *Krštenja Kristova*, ali se ne zna tko je on točno bio.³⁴⁰ Kaset je oštećena, točnije daščana podloga odvojila se u dijelove, ali su slikana struktura i natpis dobro vidljivi. Natpis glasi: (nečitko) O BATTISTA VIDI F. F.

Šibenski ljekarnik, koji je u dokumentima zabilježen od 1692. do 1698. godine,³⁴¹ donirao je dvadeset i devetu scenu (slika 75).³⁴² Kaset prikazuje njegova sveca zaštitnika, sv. Andriju razapetog o križ i sv. Nikolu koji blagoslivlja tri osobe u bijelom i jednu u crvenom.³⁴³ Ispod se nalazi natpis koji svjedoči o naručitelju, a on glasi: ANDREA VIDI F. F.

V. Marković ističe da je od dvadeset i sedme do dvadeset i devete kasete riječ o kvalitetno slabijim i kasnije izvedenim scenama. Analizom predstavljenih kaset može se utvrditi da je većina nastala krajem 17. stoljeća, ali je rad na osliku stropa trajao sve do početka 18. stoljeća. Jedino se ističe kaset s prikazom *Svete Obitelji*, koja je kasnije dodana. Osim nje, ostale kasete su rad istog slikara.

4.7.3. Slika Gospe s Djetetom i sv. Antom nepoznatog slikara

U crkvi sv. Nikole nalazi se i slika koja prikazuje *Gospu s Djetetom i sv. Antom* (slika 76) nepoznatog slikara, a datira se u kraj 17. stoljeća.³⁴⁴ Slika je pravokutnog oblika i podijeljena u dva dijela. U gornjem lijevom kutu slike prikazana je Gospa iz profila, u sjedećem položaju i postavljena na oblak. Odjevena je u haljinu crvene boje, obavijena plaštom plave boje i puštene kose. Ona je prikazana u trenutku spuštanja malenog Krista prema sv. Anti koji je prikazan kao proćelav muškarac (tonzura na glavi) srednjih godina. Odjeven je u redovnički habit i prikazan u klečećem položaju. Svetac s obje ruke drži malenog Krista, pogledom upućenim prema njemu. Maleni Krist je obavijen bijelom plahtom i svoju desnu ruku je pružio prema svecu. Oni su prikazani u komunikaciji. Oko njega se nalaze dva malena anđela koja nose veo i oko kojih se nalaze cvjetovi ljiljana, što je zapravo jedan od atributa sv. Ante. U

³³⁹ Krsto Stošić, *Crkva Sv. Nikole*, rukopis, Muzej grada Šibenika, str. 3-4.

³⁴⁰ Vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 88, str. 511.

³⁴¹ Kristijan Juran, *Stari i novi stanovnici Šibenika i njegovih predgrađa u drugoj polovici 17. i početkom 18. stoljeća*, Šibenik, 2016., str. 170.

³⁴² Vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 88, str. 511.

³⁴³ Isto.

³⁴⁴ O slici vidi više: Isto, skeda 89, str. 512.

gornjem desnom dijelu slike vidljiva su tri kerubina na zlatnoj pozadini koja se nalazi iza Gospe. Lica likova su jajolikog oblika, a od boja se posebno ističu zlatna (kraljevstvo nebesko) i žarka crvena Gospina haljina.

4.8. Sakralno slikarstvo 17. stoljeća u crkvi sv. Duha

Crkva sv. Duha nalazi se u staroj jezgri grada Šibenika na mjestu starije romaničke crkve koja je stradala u požaru. Sadašnja crkva izgrađena je krajem 16. i početkom 17. stoljeća. Na crkvi je radio poznati graditelj i kipar Antun Nogulović. Izgrađena je u baroknom stilu, ali ima i obilježja renesanse. Promatrajući vanjštinu crkve, posebno se ističe kameno pročelje koje je bogato s prekrasnom rozetom i polukružnim zabatom koji imaju dekorativnu ulogu. Uz crkvu se nalazi i stubište gotičkog stila preko kojeg se dolazi u bratimsku dvoranu i pjevalište. U istoimenoj crkvi osnovana je i bratovština Duha Svetoga vjerojatno još prije 1220. godine.³⁴⁵

4.8.1. Oltarna pala Silaska sv. Duha Jurja Božičevića

Bratovština sv. Duha je 1614. godine izdvojila 160 dukata za palu koja se, iako je pretrpjela nekoliko loših restauracija, sačuvala *in situ*.³⁴⁶ Slika je prikazivala silazak sv. Duha (slika 77) te je bila namijenjena za glavni oltar istoimene crkve.³⁴⁷ Djelo se pripisuje Jurju Božičeviću,³⁴⁸ o kojem je pisao i Kruno Prijatelj prenoseći Stošičeve zapise i kontekstualizirajući ga u odnosu na druge dalmatinske majstore 17. stoljeća.³⁴⁹ Njegovo slikarstvo na temelju tipologije likova nekih elemenata kompozicijskog rješenja, kolorita i postavljanja likova u prostoru upućuje na slikarevu pripadnost manieri Palme Mlađega.

Pala predstavlja složenu kompoziciju interijera koji završava polukružnom nišom. Na slici se prikazuje silazak Duha Svetoga. U središtu prikaza nalazi se lik Gospe iznad koje je i prikazan lik Duha Svetoga. Gospa je odjevena u crvenu haljinu, obavijena plaštom plave boje i ruku sklopljenih u molitvu. Njezin pogled je upućen prema gore, gleda u nebo, a na glavi joj se nalazi zlatna kruna. Oko Gospe su prikazani apostoli koji su odjeveni u haljine različitih boja,

³⁴⁵ Slavka Petrić, Bratovštine u Šibeniku, u: *Croatica Christiana Periodica*, 21, 1997., str. 98.

³⁴⁶ Krsto Stošić, Crkvice i bratovština Sv. Duha u Šibeniku, u: *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku*, L/1928.-1929., 1932., str. 400-414.

³⁴⁷ O slici vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 23, str. 440-441.

³⁴⁸ Slikar. Na temelju spisa iz arhiva bratovštine Sv. Duha u Šibeniku zna se da je živio u Veneciji.; O slikaru vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 301., 305.

³⁴⁹ Kruno Prijatelj, Radmila Matejčić, Anđela Horvat, *Barok u Hrvatskoj*, Zagreb, 1982., str. 827.

čime se postiže živost cijelog prikaza. Svaki apostol je teatralno ogrnut plaštom. U donjem dijelu slike nalaze se dva apostola koja su okrenuta leđima oku promatrača. Njihov pogled je upućen prema središnjem dijelu slike, točnije prema svjetlosti i plamenima koji se spuštaju iz Duha Svetoga, što je prikazano u gornjem dijelu polukružno zaključene niše. U gornjem dijelu slike snažna svjetlost daje dojam veće prostornosti i ima funkciju u centralizaciji kompozicije.³⁵⁰ Na slici je naglašen kolorit i svi likovi su prikazani u pokretu. S obzirom na to da je slika pretrpjela lošije restauracije, teško je reći više detalja o njoj.

4.9. Sakralno slikarstvo 17. stoljeća Nove crkve

Nova Crkva u Šibeniku posljednji je projekt Nikole Firentinca (1502.) te se definira često i kao posljednje djelo dalmatinske graditeljske škole po montažnoj metodi kamene konstrukcije, a prvo klasično renesansno po stilu.³⁵¹ Crkva se u literaturi često spominje, i to najčešće zbog jednog nedovršenog reljefa, a potom i zbog zidnog i stropnog slikarstva. Međutim, crkva kao građevina nikada nije bila sustavno obrađena. Crkva koju Šibenčani nazivaju Nova crkva, zapravo je bratimska crkva bratovštine sv. Marije Milosrdnice, što je svoj status uskladila s bratovštinom Madonna della Misericordia u Veneciji.³⁵² Kako je već spomenuto, crkva se najčešće spominje upravo zbog nedovršenog reljefa Nikole Firentinca koji prikazuje *Polaganje Krista u grob* i koji je uzidan u dvorište te nedavno atribuiran Jurju Dalmatincu. Što se tiče spomenutog reljefa te interpretacije zidnog i stropnog slikarstva, to je jedino dosad dovršeno poglavlje vezano za crkvu, a obrađeno od strane V. Markovića koji je prvi i objavio arhitektonske snimke crkve.³⁵³ Crkva predstavlja monumentalnu građevinu po proporcijama koja je dostojanstvena po primjeni kvalitetne kamene građe savršeno klesane izvana i iznutra. Radi se o jednobrodnoj građevini koja završava pravokutnim svetištem s polukružnom apsidom.³⁵⁴ U presjeku crkve vidljivo je da je svetište podignuto od broda za četiri stube, a oltar za još jednu. Unutarnji zidovi crkve građeni su glatkim pomno klesanim kvadratima koji su nejednakih dužina. Iako Nova crkva predstavlja nedovršen projekt Nikole Firentinca, promatrajući je u cjelini, možemo zaključiti da ona svojom montažnom metodom

³⁵⁰ Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 23, str. 440.

³⁵¹ Radovan Ivančević, *Nova crkva u Šibeniku (1502.)*. Posljednje djelo Nikole Firentinca, u: *Peristil: zbornik radova za povijest umjetnosti*, 40, 1997., str. 67-79.

³⁵² Isto, str. 67-79.

³⁵³ Vladimir Marković, *Zidno slikarstvo 17. i 18. stoljeća u Dalmaciji*, Zagreb, 1985., str. 78-89.

³⁵⁴ Radovan Ivančević, *Nova crkva u Šibeniku (1502.)*. Posljednje djelo Nikole Firentinca, u: *Peristil: zbornik radova za povijest umjetnosti*, 40, 1997., str. 67-79.

konstrukcije, svojim klasično renesansnim proporcijama, skladom i jednostavnošću oblikovanja dostojno zaključuje djelatnost srednjodalmatinske arhitektonske škole *quattrocenta*.³⁵⁵

Biskup Arrigoni istaknuo se podizanjem niza crkava u Šibeniku, među kojima se ističe posvećenje Nove crkve koja je dovršena 1619. godine.³⁵⁶ O posvećenju crkve svjedoči i natpis koji je uklesan na ogradi kora, a glasi: REGVM REGIS IESU CHRISTI ANNO MDCXIX XXIII APRILIS VICENTIVS ARRIGONVS SIBEN. EPISCOPI TEMPLVM HOC ET ALTARE MAIVS AD HONOREM DEI AC B.V.M. INCLUVSIS IN EODEM ALTARE RELIQVIIS SS. IOANNIS BAPTISTAE THOMAE APOSTOLI ET BARBARE VIRGINIS ET MARTIRIS CONSECRAVIT CVRANTE PAVIO CAPI SVPERIORE, što u prijevodu znači *Dvadeset i trećeg travnja godine kralja kraljeva Isusa Krista 1619. Vicencije Arrigonus, šibenski biskup, posveti ovaj hram i veći (glavni?) oltar na čast Bogu i Blaženoj Djevici Mariji, uključivši u isti oltar ostatke svetih Ivana Krstitelja, Tome Apostola i Barbare, djevice i mučenice, uz skrb Pavija Capija, voditelja*.³⁵⁷ Taj natpis isklesan je od strane Giacoma Taiapietre iz Venecije, za što je 19. veljače 1620. godine primio 24 lire.³⁵⁸ Za vrijeme stolovanja biskupa Arrigonija crkva je naručivala crkvenu opremu, a lokalni majstori započeli su je ukrašavati fresko oslikom na zidovima i stropnim kasetama. Biskup je 1624. godine od Jerolima Mondelle naručio propovjedaonicu i ormare za sakristiju šibenske katedrale, a on je također iste godine oslikao i anđele na stropu Nove crkve.³⁵⁹ Jerolim Mondella bio je podrijetlom iz Verone, a Krsto Stošić ga dovodi u rodbinsku vezu s Ivanom Tomkom Mrnavićem, iako za tu informaciju nije naveo izvore tvrdnje. Da je biskup Arrigoni bio naručiteljski angažiran oko opreme u Novoj crkvi, svjedoči i podatak da su prema njegovoj naredbi u spomenutoj crkvi postavljeni manji oltari koje je izradio Martino Brunelli iz Bologne 24. travnja 1630. godine.³⁶⁰

³⁵⁵ Radovan Ivančević, Nova crkva u Šibeniku (1502.). Posljednje djelo Nikole Firentinca, u: *Peristil: zbornik radova za povijest umjetnosti*, 40, 1997., str. 67-79.

³⁵⁶ Josip Čuzela, Dvorana bratovštine Santa Maria Valverde i Nova crkva u Šibeniku, u: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 36/1, 1996., str. 101.

³⁵⁷ Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 40.

³⁵⁸ Josip Čuzela, Dvorana bratovštine Santa Maria Valverde i Nova crkva u Šibeniku, u: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 36/1, 1996., str. 101.

³⁵⁹ Daniel Premerl, Ranobarokni drveni oltari u Crkvi sv. Frane u Šibeniku – podrijetlo arhitekturnog tipa i pitanje Mondellina autorstva, u: *Radovi Instituta povijesti umjetnosti* 29, 2005., str. 154.

³⁶⁰ Krsto Stošić, *Nova Crkva*, rukopis, Muzej grada Šibenika, str. 8.

4.9.1. Slika *Krunidbe Gospe* nepoznatog kasnorenesansnog slikara

U periodu od 1622. do 1628. godine Jerolim Mondella je zajedno s nepoznatim slikarom središnje scene oslikao strop crkve (slika 78).³⁶¹ Na stropu je prikazana scena *Krunidbe Gospe* (slika 79) u monumentalnoj ovalnoj središnjoj kaseti koju u malim kvadratnim kasetama okružuje niz anđela naslikanih s Gospinim simbolima.³⁶² U središnjoj sceni naglašava se trijumf ikonografskog koncepta. On se nadovezuje na scene iz Gospina života prikazane na zidnim freskama koje poput biblije *pauperum*³⁶³ imaju didaktičku funkciju tumačeći Gospin značaj.³⁶⁴

Oslikani strop sastoji se od trideset i četiri kasete koje su jednakih dimenzija. U središnjem dijelu prikazana je *Krunidba Gospe*, a autor je nepoznat. U središtu prikaza nalazi se Gospa pognute glave i s rukama prekrštenim na prsima. S lijeve strane slike prikazan je Krist koji zajedno s Bogom Ocem, koji se nalazi s desne strane, prikazuje trenutak krunjenja držeći zlatnu krunu iznad Gospine glave koja je ogrnuta plavim plaštom.³⁶⁵ Svi likovi su prikazani na oblacima, okružuju cijeli prikaz i zajedno s anđelima tvore ovalnu kompoziciju oko središnjeg lika Gospe. Bog Otac je prikazan kao stariji muškarac duge sijede brade i kose. Odjeven je u crvenu haljinu i ogrnut plaštom tamne boje. Svojom desnom rukom drži krunu iznad glave Gospe, dok lijevom rukom pridržava zemaljsku kuglu koju je oslonio o svoj lijevi bok. Nasuprot njega nalazi se Krist koji je prikazan kao mlađi muškarac plave kose i brade. On je ogrnut u crveni plašt, svojom desnom rukom pridržava krunu, a lijevom stranom tijela oslonjen je o masivni drveni križ koji je vidljiv u njegovoj pozadini. Njegove rane vidljive su na otkrivenom dijelu tijela. Iz oblaka, koji zatvaraju cijeli prizor, izvire glave malih anđela, a u oba kuta, lijevo i desno, nalaze se po dva veća anđela svirača s instrumentima. Svjetlijom bojom pozadine postignuta je iluzija dubine prostora, posebno naglašena u samom središtu prikaza. U manjim odsječcima stropa prikazani su anđeli kao nositelji Gospinih vrлина. Promatrajući strop kao cjelinu, vidljivo je da se radi o kasetiranom stropu koji predstavlja primjer stropa raščlanjenog kasetama i oslikanog drvenog stropa, što je bilo karakteristično za sakralno slikarstvo Dalmacije preuzeto od mletačkih uzora.

³⁶¹ Krsto Stošić, *Nova Crkva*, rukopis, Muzej grada Šibenika, str. 8.; O oslikanom stropu vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 29, str. 447-449.

³⁶² O slici vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 29, str. 447-449.

³⁶³ *Biblia pauperum* je naziv za ilustrirane priručnike srednjovjekovnih propovjednika. Vidi više: <https://proleksis.lzmk.hr/11012/> (pregledano: 20.10.2021.)

³⁶⁴ Ivana Prijatelj Pavičić, *Kroz Marijin ružičnjak: zapadna marijanska ikonografija u dalmatinskome slikarstvu od 14. do 18. stoljeća*, Split, 1998., str. 45.

³⁶⁵ Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 29, str. 448.

4.9.2. *Scene iz života Gospe Mihovila Parkića i Antuna Moneghina*

Najveće sačuvano djelo Mihovila Parkića su freske na zidovima crkve koje predstavljaju *Scene iz života Gospe* (slike 80, 81, i 82).³⁶⁶ Krsto Stošić pretpostavlja da je navedeni slikar radio i drugdje za šibenske naručitelje.³⁶⁷ Za oslik oltara sv. Jurja isplaćeno mu je 15 lira dana 4. rujna 1612. godine, dok je 8. lipnja 1617. godine primio neku svotu za oslik zastave i za neke slike za Veliki petak.³⁶⁸ Nakon što je Parkić prekinuo rad na freskama, oko 1628. godine, nastavio je raditi druge poslove za crkvu, a njega je naslijedio drugi lokalni slikar, Antun Moneghin.³⁶⁹ Freske su prikazivale prizore iz života Gospe, a danas su u jako lošem stanju. Kod oslikavanja zidova, V. Marković je jako naglasio postupak koji polazi od arhitekture, odnosno njezinih optičkih i prostornih svojstava.³⁷⁰ Na trijumfalnom luku crkve najbolje je očuvan lik Gospe i anđela iz scene *Navještenja*, dok se na južnom bočnom zidu nalaze sljedeće scene: *Susret Joakima i Ane*, *Rođenje Bogorodičino* i *Prikazanje Marijino u hramu*.³⁷¹ Između tih kvadratnih scena raspoznaju se likovi monumentalnih robusnih proroka Salomona, Izaije i Malahije.³⁷² Oni su prikazani naglašenih oštih verističkih crta lica i odjeveni u monumentalnu draperiju koja pada u širokim naborima. Likovi na prikazu *Rođenja Bogorodičinog* vide se samo u fragmentima. Lik svećenika, u poniznom poluklečećem stavu, bolje se vidi na sceni *Marije u hramu*. Na sceni koja prikazuje sv. Matiju nalazi se i maleni anđeo plave razbarušene kose. Lik sveca svojom monumentalnošću zauzima veći dio scene u dijagonalnoj kompoziciji, a vrlo se slabo nadzire kao i ostatak prizora. Ostatak scene na južnom zidu je posve nečitak. O lokalnim majstorima Mihovilu Parkiću i Antunu Moneghinu ne može se iznijeti više detalja s obzirom na to da ne postoji više informacija o njihovom životu.

³⁶⁶ O slikama vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 34, str. 454-455.

³⁶⁷ Krsto Stošić, *Nova crkva*, rukopis, Muzej grada Šibenika, str. 5.

³⁶⁸ Isto.

³⁶⁹ Vladimir Marković, *Zidno slikarstvo 17. i 18. stoljeća u Dalmaciji*, Zagreb, 1985., str. 87.

³⁷⁰ Isto, str. 88-89.

³⁷¹ Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 34, str. 454.

³⁷² Isto.

5. Ostali objekti u kojima se čuvaju djela sakralnog slikarstva 17. stoljeća

Od ostalih objekata u kojima se čuvaju djela sakralnog slikarstva koja se datiraju u 17. stoljeće na području Šibenika ističu se samostan sv. Luce koji je smješten u starom dijelu grada i osnovan u čast sv. Luciji i Muzej grada Šibenika koji je smješten u bivšoj Kneževoj palači u blizini katedrale sv. Jakova.

5.1. Samostan sv. Luce

Benediktinski samostan sv. Luce osnovali su Nikola Ručić i Nikola Buronja 1639. godine, a on je ženski samostan.³⁷³ Arhitektura samostana sadrži elemente romanike koji se najbolje mogu vidjeti u atriju, knjižnici, središnjoj dvorani i oslikanim gredama. Unutar samostana danas se nalazi zbirka brojnih predmeta sakralne tematike kao što su kipovi, slike i rukopisi koji se datiraju u 17. stoljeće. Danas je samostan poznat i kao muzej sv. Luce.

5.1.1. Slika sv. Marije Magdalene nepoznatog slikara

U samostanu sv. Luce nalazi se slika *Sv. Marije Magdalene* (slika 83) koja predstavlja naivnu interpretaciju po predlošku slike Jacopa Tintoretta iz Pinacotece Capitolini u Rimu.³⁷⁴ Ovu sliku je po prvi put obradila Ana Šitina u doktorskom radu *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji* 2020. godine. Ana Šitina pretpostavlja da je riječ o lokalnom slikaru vrlo skromnih dosega. Ona sliku datira u drugu polovicu 17. stoljeća. Slika prikazuje sv. Mariju Magdalenu u klečećem stavu ispred stola. Ona je prikazana do pojasa, u tročetvrtinskom profilu i sklopljenih ruku u molitvu koje je podbočila o stol. Odjevena je u smeđi ogrtač i prikazana duge crne kose. Na stolu ispred nje nalazi se nekoliko predmeta, od kojih se ističu otvorena knjiga, dvije zatvorene knjige, lubanja, križ te alabastrena posudica. Njezino tijelo je djelomično prikazano nago te je prikazana u pokajničkom trenutku s glavom usmjerenom prema nebu. Cijela pozadina slike je tamna, a jedini kontrast dolazi iz gornjeg lijevog kuta slike

³⁷³ <https://benediktinke-zadar.com/benediktinski-red/hrvatska/benediktinke-sv.-luce-sibenik> (pregledano: 24.09.2021.)

³⁷⁴ O slici vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 53, str. 475.

odakle dopire svjetlost koja obasjava stol i njezino tijelo. Na slici su vidljive tenebrističke naznake, iako je ona dosta oštećena.

5.1.2. Slika Gospe u Navještenju nepoznatog lokalnog slikara

Samostan sv. Luce čuva i sliku nepoznatog lokalnog slikara i nepoznatog donatora koja se datira u 17. stoljeće, a prikazuje *Gospu u Navještenju* (slika 84).³⁷⁵ Sliku je po prvi put obradila Ana Šitina u svom doktorskom radu *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji* 2020. godine. Gospa je, kao i na prethodnom primjeru, prikazana dopojasno, zamišljenog i spuštenog pogleda prema otvorenoj knjizi koju drži u svojim rukama. Ona je odjevena u crvenu haljinu i obavijena tamno plavim plaštom koji joj prekriva glavu. Prikazana je duge spuštene kose, krupnih bademastih očiju, tankog i duguljastog nosa te malenih usta i brade. Njezino lice je prikazano nježno, ovalnog oblika. Najveći izvor svjetlosti vidljiv je kod prikaza njezinog lica koje najviše dolazi do izraza u odnosu na mračnu pozadinu. S obzirom na to da ne postoji više informacija o predstavljenj slici, teško je reći više detalja o njoj.

5.1.3. Slika Gospe od Ružarija nepoznatog slikara

U sklopu muzejske zbirke samostana sv. Luce nalazi se i slika *Gospe od Ružarija* (slika 85) nepoznatog slikara i donatora, a datira se u 17. stoljeće.³⁷⁶ Sliku je po prvi put obradila Ana Šitina u svom doktorskom radu *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji* 2020. godine. Na slici je prikazana horizontalna kompozicija unutar koje se nalazi Gospa s Djetetom, sv. Dominikom s donatorom s lijeve strane i sv. Katarinom Sijenskom s donatoricom s desne strane.³⁷⁷ Slika se nalazi unutar drvenog okvira sa srebrnim okovom. Gospa je odjevena u crvenu haljinu, a dominikanski sveci koji se nalaze pokraj nje odjeveni su u crno-bijele habite. Pozadina slike je zlatne boje, a likovi su izvedeni naivno i pučki te se, kako piše Ana Šitina, promatrajući sliku može naići na „niz nespretnosti u definiciji naivnog volumena i u cijeloj obradi slike općenito.“³⁷⁸ Prema tome, Ana Šitina pretpostavlja da se radi o djelu nekog lokalnog slikara. S obzirom na to da je slika smještena u dekorativni okvir koji se tematski nadovezuje uz ikonografiju, ona pretpostavlja da je slika bila namijenjena za privatnu

³⁷⁵ O slici vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 52, str. 474.

³⁷⁶ O slici vidi više: Isto, skeda 69, str. 490-491.

³⁷⁷ Isto.

³⁷⁸ Isto.

pobožnost.³⁷⁹ Nadalje, mišljenja je da bi u tom slučaju naručitelj slike mogao biti netko od članova bratovštine Gospe od Ružarija ili autor član bratovštine koji je obavljao više zadataka, od onih slikarskih do zlatarskih, pri čemu je ipak slikarstvo bilo u prvom planu.

5.1.4. Slika sv. Skolastike i sv. Benedikta nepoznatog slikara

Unutar benediktinskog samostana sv. Luce čuva se još jedna slika nepoznatog slikara, a datira se u 17. stoljeće. Slika prikazuje sv. Benedikta s lijeve strane i sv. Skolastiku s desne strane (slika 86). Točnije, prikazani su brat i sestra blizanci. Oba lika u svojoj desnoj ruci drže štap, dok sv. Benedikt u lijevoj ruci drži i kalež iz kojeg izlazi zmija. On je prikazan kao stariji muškarac sijede kose i sijede brade, dok je sv. Skolastika prikazana kao mlađa žena, nagnute glave u svoju desnu stranu i pogleda upućenog prema dolje. Ona u svojoj lijevoj ruci drži cvijet ljiljana. U gornjem središnjem dijelu slike nalazi se manji prikaz Gospe s Djetetom. Gospa je odjevena u crvenu haljinu i obavijena plaštom plave boje, a Dijete je ogrnuto bijelom plahtom oko bokova. Pozadina iza svetaca prikazanih u donjem dijelu slike je tamna, a iza Gospe s Djetetom je zlatna. Slika je trenutno u jako lošem stanju, maknuta je sa zida i trenutno se nalazi na podu, oslonjena o zid, jer bi trebala ići na restauraciju. Prema tome, teško je reći više detalja o njoj.³⁸⁰

5.2. Muzej grada Šibenika

Muzej grada Šibenika utemeljen je 20. prosinca 1925. godine povodom obilježavanja obljetnice hrvatskog kraljevstva.³⁸¹ Muzej je ostvario brojne rezultate u istraživačkoj, izložbenoj i izdavačkoj djelatnosti. U sklopu muzeja organizirano je oko 300 izložbi popraćene izložbenim katalogima, na temelju istraženih lokaliteta u okolici Šibenika i šibenskog akvatorija. Objekt je kompleksnog tipa te se sastoji od sljedećih odjela: arheološki odjel (obuhvaća prapovijest, antiku, srednji vijek), etnografski odjel, kulturno-povijesni odjel (odjel obuhvaća prikupljanje, obradu i čuvanje muzejske građe, te njezinu izložbenu prezentaciju), odjel novije povijesti (pokriva razdoblje od pada Venecije 1797. pa do današnjih dana, što uključuje život i razvoj grada za vrijeme vladavine austrijske, francuske i talijanske uprave; vrijeme Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, Prvi i Drugi svjetski rat, poslijeratno razdoblje i

³⁷⁹ Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 69, str. 491.

³⁸⁰ Sve navedene informacije o slici dobivene su iz razgovora sa sestrom Fortunatom (glavna sestra samostana sv. Luce).

³⁸¹ http://www.muzej-sibenik.hr/hrv/o_muzeju.asp (pregledano: 25.09.2021.)

noviju prošlost te razdoblje Domovinskog rata.), konzervatorsko-restauratorski odjel i odjel dokumentacije.³⁸² Obuhvaća oko 150 000 muzealija. Njegov glavni zadatak je očuvanje brojnih predmeta muzejske vrijednosti koji su značajni za proučavanje šibenske prošlosti od najstarijih vremena sve do danas. Kroz posljednjih nekoliko godina objekt je renoviran i prilagođen suvremenom muzejskom prostoru velikom zbirkom predstavljenih umjetnina. Danas se u muzeju čuvaju četiri djela sakralne tematike koja se datiraju u 17. stoljeće.

5.2.1. *Slika Gospe Zaštitnice Antuna Moneghina (?)*

U Muzeju grada Šibenika danas se čuva slika *Gospe Zaštitnice* (slika 87) koja se izvorno nalazila u Novoj crkvi, a datira se u tridesete godine 17. stoljeća.³⁸³ Prikaz Gospe naslikan je na drvenoj podlozi bez okvira te je prikazana s tri bratima.³⁸⁴ Prikazom dominira frontalna kompozicija. U središnjem dijelu je prikazana monumentalna Gospa koja je odjevena u crvenu haljinu i obavijena plavim plaštom. Na glavi joj se nalazi bijeli veo ispod kojega se vidi smeđa duga kosa. Prikazana je u kontrapostu i zamišljenog pogleda koji je upućen u daljinu, a glava joj je blago nagnuta u lijevu stranu. Ona je svojim rukama razgrnula svoj plašt ispred kojega se nalaze tri bratima u klečećem položaju. Dva bratima prikazana su iz profila i nalaze se u prvom planu prikaza te su okrenuti jedan prema drugome s pogledima upućenim prema gore. Njihove ruke su sklopljene u molitvu, a razlikuju se u veličini, pri čemu je lijevi prikazan kao stariji i veći, dok je desni prikazan kao manji i mlađi. Obojica su odjeveni u bijele bratovštinske haljine. Skroz desno nalazi se treći bratim koji je prikazan kao stariji muškarac tamne kratke kose i brade. On je prikazan u frontalnom molitvenom stavu s rukama prekrštenim preko prsa i pogledom upućenim prema nebu. Svakako je vidljiva razlika u dimenzijama kod prikaza likova, pri čemu je Gospa predimenzionirana u odnosu na ostale likove i samim time predstavljena kao njihova zaštitnica. Ana Šitina je pretpostavila da je riječ o portretima vodećih članova Gospe od Milosti koji su možda i naručitelji ove kompozicije. Don Krsto Stošić spominje da je Antun Moneghin 1630. godine naslikao procesijsku sliku Gospe. Možda je riječ upravo o ovoj slici.

³⁸² http://www.muzej-sibenik.hr/hrv/o_muzeju.asp (pregledano: 25.09.2021.)

³⁸³ Krsto Stošić, *Nova Crkva*, rukopis, str. 5-6.; Juraj Batelja, Petra Batelja, *Bogorodica Zaštitnica u Hrvata*, Teološki i povijesnoumjetnički pristup, Zagreb, 2013., str. 103-104.

³⁸⁴ O slici vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 35, str. 455-456.

5.2.2. *Slika Imago pietatis nepoznatog mletačkog slikara*

Slika s temom *Imago pietatis* (slika 88) neidentificiranog mletačkog slikara čuva se u Muzeju grada Šibenika.³⁸⁵ Sliku je prvi put obradila Ana Šitina u doktorskom radu 2020. godine. Niz karakteristika upućuje na slikara mletačkog podrijetla, poput načina slikanja vidljivim potezima kista, nanošenja bijele boje, dominantno smečkasto-zlatni tonovi, tipologija likova i anđeli s karakterističnim pokretima i omotani plaštovima u formi linije slova „S“. Slika se okvirno datira u sredinu ili drugu polovicu 17. stoljeća te je pravokutnog oblika. Radi se o vertikalnoj kompoziciji te je slika podijeljena u dva dijela. U donjem dijelu prikaza nalazi se Krist u grobu. Iza njega je prikazana tamna i mračna pozadina koja upućuje na simboliku špilje, dok se na lijevoj strani ističe prizor krajolika u sutonu. Krist je prikazan frontalno, u trenutku izlaska iz kamene grobnice, blago savijenih koljena i blago nagnute glave u svoju lijevu stranu. Prikazan je kao muškarac srednjih godina, duge smeđe kose i brade. Prikazan je nagog tijela, jedino mu se uz bokove obavio sivo-bijeli samrtni pokrov koji je zabačen preko lijeve strane groba. Ruke su mu sklopljene preko prsa u obliku križa i u lijevoj ruci drži štap. Na glavi mu se nalazi trnova kruna, a u pozadini zlatna aureola koja upućuje da je riječ o svetoj osobi. S gornje strane slike, iznad Krista, nalaze se anđeli koji pridržavaju monumentalni kalež oslanjajući se na guste sive oblake koji ih okružuju. Oni su prikazani dosta dinamično i svojim pokretima sugeriraju dramatičnost cijelog prikaza. Prikazani su kao anđeli punašnijih tijela, a pogledi su im upućeni na kalež. Sa strane se nalaze dva anđela koja su prikazana u trenutku oslanjanja nogama od oblake. Središnji anđeo prikazan je u frontalnom stavu, u trenutku izlaska iz oblaka, a svojim rukama s donje strane pridržava kalež. Oko njih su obavijeni plaštovi u obliku linije „S“ koji vijore za njima s obzirom na to da su prikazani u pokretu. Sva tri anđela imaju smeđu kosu. Na cijelom prikazu dominiraju jaki *chiaro-scuro efekti* te je u gornjem dijelu slike naglašena snaga i upornost koju pokazuju anđeli pridržavajući kalež.

5.2.3. *Slika Gospe s Djetetom nepoznatog lokalnog slikara*

Sliku *Gospe s Djetetom* (slika 89) koja se datira u sredinu ili drugu polovicu 17. stoljeća Ana Šitina, pod znakom upitnika, pripisuje lokalnom slikaru Dominiku Divniću³⁸⁶ (Šibenik, oko 1620.-? nakon 1674.) na temelju stilskih karakteristika slike.³⁸⁷ Međutim, s obzirom na to

³⁸⁵ O slici vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 46, str. 469-470.

³⁸⁶ O slikaru Dominiku Divniću vidi više: Isto, str. 251-252.

³⁸⁷ O slici vidi više: Isto, skeda 47, str. 470-471.

da nije sačuvano puno njegovih djela i da se malo o njemu zna, o toj pretpostavci se može još raspravljati. Pozadina slike je tamno smeđe boje i polukružnog završetka, u čijim kutevima dominira po jedan crveni cvijet, dok se u središtu nalazi prikaz Gospe s Djetetom u naručju. Gospa je odjevena u crvenu haljinu koja je dekorirana vegetabilnim plavim motivom te obavijena plaštom koji joj prekriva i glavu. Haljina joj je potpasana bijelim trakama. Gospa je prikazana dopojasno, blago nagnute glave u svoju desnu stranu i pogledom upućenim prema promatraču. Svojom lijevom rukom dodiruje Kristovu nogu, dok ga desnom rukom pridržava. Krist je prikazan gol, jedino je oko struka omotan sivim velom. On je prikazan punašnije građe sa smeđom kosom, u sjedećem položaju u majčinom naručju i u trenutku pridržavanja grozda s obje ruke. Oba lika imaju bademasto oblikovane oči i malene brade. Dubljom analizom slike vidljiv je niz nepravilnosti kao što je nespretno oblikovanje lijeve Gospine ruke. Prema tome, smatra se da je riječ o manje vještom lokalnom slikaru.

5.2.4. Slika Svete Obitelji nepoznatog slikara

Slika koja prikazuje *Svetu Obitelj* (slika 90) nepoznatog slikara datira se u kraj 17. stoljeća te se čuva u Muzeju grada Šibenika.³⁸⁸ Slika se nekada nalazila u privatnoj zbirci obitelji Macci.³⁸⁹ O ovoj slici je prva pisala kustosica Muzeja grada Šibenika, Marina Lambaša. U prvom planu slike nalazi se prikaz *Svete Obitelji* koji zauzima najveći dio površine slike. Nasred stepeništa postavljena je Gospa u sjedećem položaju, koja pridržava Dijete postavljeno na noge. S lijeve strane slike prikazan je sv. Josip. U pozadini slike, točnije s lijeve strane, vidljiv je dio hrama, a s desne strane prostiru se sivkasti oblaci. Gospa je odjevena u crvenu haljinu kratkih rukava ispod koje se vide dugi rukavi žute košulje i obavijena je plaštom plave boje. Prikazana je kao mlađa osoba, duge smeđe kose koja je ravnomjerno podijeljena po sredini i prekrivena velom žućkaste boje. Ona je posjednuta na zlatni jastuk s resicama, a njezin položaj tijela odaje *seicentističke* uzore. Pogled je uputila prema dolje, a glavu je nagnula u svoju desnu stranu prema sv. Josipu. Svojim prsima okrenuta je prema malenom Kristu kojeg pridržava svojim rukama. Krist je prikazan golog tijela, u iskoraku. Svoju desnu nogu podigao je na jastučić na kojem sjedi Gospa, a desnu ruku je podigao u zrak i njome blagoslivlja. Sv. Josip prikazan je kao stariji muškarac sijede brade i sijede kose s crvenom kapom na glavi. Prikazan je dopojasno i odjeven u svijetlo ljubičasti kaput sa žućkastim obrubom oko vrata i na rukavima.

³⁸⁸ O slici vidi više: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 60, str. 483-484.; Marina Lambaša, *Interijeri Šibenika: izbor iz fundusa*, Šibenik, 2009., str. 34.

³⁸⁹ Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 60, str. 483.

On je prikazan iz profila, pri čemu se ističu njegovi rumeni obrašci i dugi šiljasti nos. Promatrajući ga iz profila, izgleda kao da se svojim tijelom naslonio na stepenice na kojima sjede Gospa i Isus. U prednjem dijelu slike naglašen je kolorit, a posebno se ističu plava i crvena boja i time se stvara snažan kontrast u odnosu na tamnu građevinu, svjetlije Kristovo tijelo i svjetliju odjeću sv. Josipa.

6. Ikonografske teme i motivi u 17. stoljeću

Na sakralnu umjetnost uvelike su utjecali misionari i teolozi, koji su povremeno boravili u Dalmaciji, šireći nove pobožnosti i osnivajući bratovštine.³⁹⁰ U poslijetridentskom valu sve popularnije postaju teme iz ciklusa Kristova života i dolazi do jačanja kulta Gospe i pojedinih svetaca. Uz različite teme marijanskog kulta jačaju i kultovi pojedinih svetaca zaštitnika kao i popularnih franjevačkih i dominikanskih svetaca.³⁹¹

Tijekom 17. stoljeća, u vrijeme protureformacije, dolazi do osnaženja uloge Gospe kao zaštitnice, što je bilo posebno izraženo u vrijeme osmanske opasnosti i u vrijeme kužnih epidemija. Upravo u vrijeme kužnih epidemija, kao zahvala ili s ciljem da se spriječe nove nevolje, naručivale su se slike *Gospe od Zdravlja* i *Gospe Zaštitnice*. Te dvije slike su ujedno predstavljale i omiljene teme crkvenih redova i bratovština.³⁹² Na području Šibenika razvio se i kult Gospe Visovačke čija je kopija izrađena 1670. godine i danas se čuva u crkvi sv. Lovre. Jednako tako, u Muzeju grada Šibenika nalazi se slika *Gospe s Djetetom* (slika 89) za koju Krsto Stošić pretpostavlja da je riječ o *Gospi od Zdravlja*. Slika *Gospe od Zdravlja* je vjerojatno bila popularna inačica jer se njezina shema ponovno kopirala, baš kao što je bio i slučaj s Gospom Visovačkom. Prema tome, može se zaključiti da je do jačanja kulta Gospe od Zdravlja došlo nakon što je Šibenik i okolicu zadesila razorna kuga 1649. godine te u samo dva mjeseca odnijela oko 6 000 života.³⁹³

Nadalje, osim prikaza scena iz Kristova života, veoma je oštećen i ciklus s temama iz Gospina života koji je sačuvan na freskama Nove crkve, a predstavlja reprezentativan primjer pučke pobožnosti jer je riječ o bratovštinskoj narudžbi.³⁹⁴ Predstavljene su teme: *Susret*

³⁹⁰ Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 269.

³⁹¹ Ivana Prijatelj Pavičić, Prilog poznavanju sakralnog slikarstva u mletačkoj Dalmaciji i Boki na prijelazu iz XVII. u XVIII. stoljeće, u: *Croatia Christiana periodica*, 25, 2001., str. 92.

³⁹² Krsto Stošić, *Štovanje Gospe od Zdravlja u Šibeniku*, Šibenik, 1928., str. 2-8.

³⁹³ Isto, str. 2-8.

³⁹⁴ Vladimir Marković, *Zidno slikarstvo 17. i 18. stoljeća u Dalmaciji*, Zagreb, 1985., str. 87.

*Joakima i Ane, Rođenje Bogorodičino i Prikazanje Marijino u hramu.*³⁹⁵ U istoj crkvi je, u središnjoj sceni na drvenom stropu, prikazana još jedna od popularnih marijanskih tema, a to je *Krunidba Gospe*, dovršena 1628. godine.³⁹⁶ U crkvi sv. Frane se kao glavna tema stropa ističe *Gospino Uznesenje*, datirana u 1674. godinu. U središnjem dijelu scene nalazi se prikaz Gospe u oblaku od anđela kako se uspinje u nebo iznad groba oko kojega se nalaze apostoli, među kojima i prvaci franjevačkog reda.³⁹⁷ Tako se veliča uloga franjevačkog reda, franjevačkog misionarstva i kršćanske žrtve za vjeru, osobito redovnika križara. Tako je u jednoj kaseti stropa naslikan anđeo koji nosi svitak s porukom „Caritas manu ostenditur lingua silentio preamitur“, kojom se naglašava zaziv vjernika na odaziv u obrani kršćanstva u svrhu vlastita spasenja.³⁹⁸ Scene na stropu sv. Frane upravo su reprezentativan i značajan primjer ciklusa nastalih nakon Kandijskog rata. Kod ikonografske obrade uočeno je da su franjevački sveci prikazani u prepoznatljivom franjevačkom habitu i s cvijetom ljljana u ruci, što simbolizira njihovu čistoću i nevinost duše.

Još jedna tema se širila kroz 17. stoljeće od strane apostolskih vizitatora i biskupa u okviru protureformacijske djelatnosti, a to je tema Gospe od Ružarija. Jedna pala s tom temom sačuvana je u Šibeniku, naslikana za crkvu sv. Dominika od strane Giovannija Laudisa, a danas se čuva u Interpretacijskom centru katedrale sv. Jakova *Civitas Sacra*. Laudisova pala pripada ikonografskom tipu Gospe od Ružarija koji se javlja između 1620-ih i Kandijskog rata, točnije u vrijeme sukoba Venecije i Austrije. Na slici nisu prikazani likovi „lepantskih saveznika“.³⁹⁹

U poslijetridentskom razdoblju javlja se još jedna tema koja naglasak stavlja na Gospinu čistoću, a to je tema Bezgrešnog začeca. Jedan od najreprezentativnijih primjera u Šibeniku nalazi se u crkvi sv. Nediljice u Crnici, a nedavno je od strane Radoslava Tomića slika pripisana Angelu Manciniju. Radi se o prikazu Gospe kao pobjednice u suncu i polumjesecom pod nogama te uklještenom zmijom. Posebno jačanje spomenute teme na području Dalmacije dogodilo se nakon 1645. godine kada su franjevci izabrali Bezgrešnu za zaštitnicu reda.⁴⁰⁰ Slika

³⁹⁵ Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 34, str. 454-455.

³⁹⁶ Isto, skeda 29, str. 447-449. Sliku *Krunidbe Gospe* V. Marković i A. Šitina pripisuju nepoznatom mletačkom slikaru. Strop je izrađen i oslikan od 1622. do 1628. godine.

³⁹⁷ Ivana Prijatelj Pavičić, Prilog poznavanju sakralnog slikarstva u mletačkoj Dalmaciji i Boki na prijelazu iz XVII. u XVIII. stoljeće, u: *Croatica Christiana periodica*, 25, 2001., str. 92.

³⁹⁸ Ivana Prijatelj Pavičić, *Kroz Marijin ružičnjak: zapadna marijanska ikonografija u dalmatinskome slikarstvu od 14. do 18. stoljeća*, Split, 1998., str. 117.; Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., skeda 57, str. 479-481.

³⁹⁹ Ivana Prijatelj Pavičić, Prilog poznavanju zastupljenosti i rasprostranjenosti ikonografski srodnih oltarnih slika s prikazom Gospe od Ružarija s likovima savezničkih vladara na području istočnog Jadrana, južne Italije i Provanse, u: *Ars Adriatica*, 8, Split, 2018., str. 105-128.

⁴⁰⁰ Ivana Prijatelj Pavičić, *Kroz Marijin ružičnjak: zapadna marijanska ikonografija u dalmatinskome slikarstvu od 14. do 18. stoljeća*, Split, 1998., str. 118-122.

Bezgrešnog začeca danas se nalazi *in situ* na ogradi pjevališta crkve sv. Lovre, a Radoslav Tomić ju je pripisao Giovanniju Francescu Fedrigazziju.⁴⁰¹ Općenito, kod ikonografske obrade Gospe uočeno je da je ona najčešće prikazana s djetetom u rukama, puštene duge smeđe kose i odjevena u crvenu haljinu koja simbolizira život i smrt. Obavijena je plaštom plave boje i s bijelim velom na glavi, što simbolizira nebo i ulogu Bogorodice kao nebeske kraljice.

U franjevačkoj ikonografiji se od ostalih ikonografskih tema najčešće javljaju prikazi sv. Frane i sv. Antuna s Gospom. U dominantnoj dominikanskoj ikonografiji marijanskog kulta Gospa se također javlja u prikazima s dominikanskim i franjevačkim svecima u klasičnoj ikonografiji Gospe sa svecima, često zaštitnika naručitelja slike. Prikaz sv. Dominika svakako prevladava u ikonografiji tog tipa. U 17. stoljeću dominikanci su proširili i kult sv. Hijacinta nakon kanonizacije sveca 1594. godine.⁴⁰² Danas se u Interpretacijskom centru katedrale sv. Jakova *Civitas Sacra* čuva Laudisova slika *Gospe sa sv. Hijacintom* (nekoć se nalazila u crkvi sv. Dominika). Još jedan primjer s dominikanskim svecima je pala Filippa Zanibertija koja prikazuje *Gospu s Djetetom i svecima* (sv. Katarinom Aleksandrijskom, sv. Katarinom Sijenskom, sv. Marijom Magdalenom i sv. Vinkom Fererskim) i koja je također izrađena za dominikansku crkvu, a danas se nalazi u Interpretacijskom centru katedrale sv. Jakova *Civitas Sacra*. Sv. Dominik se prikazuje kao predstavnik reda, što je vidljivo i na Laudisovoj slici *Obrezanja Kristova* iz crkve sv. Dominika koja se danas čuva u Interpretacijskom centru katedrale sv. Jakova *Civitas Sacra*. Osim kao predstavnik reda, sv. Dominik se javlja i u ulozi promotora molitve krunice (ružarija). Najbolji primjer toga je Laudisova slika *Gospe od Ružarija* iz crkve sv. Dominika. Prema predaji, svetac je krunicu primio od Gospe te je nakon toga ostavio u nasljeđe cijeloj crkvi.⁴⁰³ Od omiljenih dominikanskih tema 17. stoljeća u Šibeniku se sačuvala i slika *Čuda u Surianu* koja se danas nalazi u Interpretacijskom centru katedrale sv. Jakova *Civitas Sacra*.

Da je u poslijetridentskom razdoblju u Šibeniku bio izrazito jak kult franjevačkih svetaca, najbolje svjedoče oltari u crkvi sv. Frane na kojima se nalaze Ponzonijeve pale franjevačkih svetaca. Dolazi do vidljivih promjena jer se svetac više ne prikazuje samo u srednjovjekovnoj inačici primanja stigmi, već kao zagovornik novog duha. U crkvi sv. Frane ističe se još jedna pala koja se danas nalazi na južnom bočnom oltaru trijumfalnog luka, a

⁴⁰¹ Radoslav Tomić, Slikar Giovanni Francesco Fedrigazzi u Dalmaciji, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 37, 2013., str. 123-127.

⁴⁰² Ivana Prijatelj Pavičić, *Kroz Marijin ružičnjak: zapadna marijanska ikonografija u dalmatinskome slikarstvu od 14. do 18. stoljeća*, Split, 1998., str. 213.

⁴⁰³ Sanja Cvetnić, Dominikanci u hrvatskim krajevima i ikonografija nakon Tridentskog sabora (1545.-1563.), u: *Croatia Christiana Periodica*, 34/66, Zagreb, 2010., str. 10.

prikazuje dominantni lik sv. Ante u pratnji sv. Josipa i sv. Onofrija. Prikaz sv. Ante može se vidjeti i na Ponzonijevoj pali s prikazom sv. Klare, sv. Ante i sv. Didaka. Lik sv. Ante prikazan je u franjevačkom habitu kako u desnoj ruci drži ljiljan, dok u lijevoj ruci drži neproporcionalno sitan lik Djeteta Krista koji poput igračke sjedi na knjizi koju svetac drži u ruci.

Još jedna vrlo raširena tema u poslijetridentskom razdoblju na području Šibenika bila je tema Svete Obitelji, a najbolji primjeri *seicentističke* interpretacije nalaze se u Muzeju grada Šibenika i u samostanu sv. Lovre.

7. Zaključak

U prvoj polovici 17. stoljeća šibenske crkve opremale su se vrlo kvalitetnim drvenim oltarima. Pretpostavlja se da su svi izrađeni u venecijanskim radionicama, a potom morskim putem dopremljeni u Šibenik. Sačuvano je čak devet oltara datiranih u to razdoblje. Nepovoljna ekonomska i politička situacija 17. stoljeća u Dalmaciji usporila je sva veća ulaganja, nužna da bi se slijedili trendovi u opremanju crkava i zamjenjivanju dotrajalih oltara.

Najbrojniji i najkvalitetniji korpus slikarskih ostvarenja u Šibeniku može se datirati u prvu polovicu 17. stoljeća. Važno je naglasiti da su na sakralnu umjetnost uvelike utjecali i misionari, koji su povremeno boravili u Dalmaciji, šireći nove pobožnosti i osnivajući bratovštine. Početkom 17. stoljeća povećavanju narudžbi pridonijela je povoljnija situaciju u gradu Šibeniku, točnije privremeno i prividno smirivanje sukoba. To je ujedno omogućilo biskupima, crkvenim redovima, bratovštinama i istaknutim članovima zajednice da narudžbama doprinesu procesu Tridentske obnove koji je uslijedio.

Posebno se promatra poslijetridentsko razdoblje u kojem dolazi do naručivanja slika od strane nasljednika slavni mletačkih radionica. Upravo u tom kontekstu ističu se tri slike koje se nalaze na području Šibenika, a povezuju se s radionicom Bassano. Dvije slike nalaze se u franjevačkom samostanu sv. Lovre, a treća u samostanu sv. Frane. Potrebno je naglasiti da je u sva tri primjera vjerojatno riječ o narudžbama franjevačkog reda koji je bio priklonjen *bassaneskoj manieri*.

Povećanje importa iz Venecije primjećuje se kroz prvo desetljeće 17. stoljeća kao i djela istaknutog slikara Palme Mlađega i sljedbenika njegove maniere. Nažalost, sačuvano je samo jedno njegovo djelo 17. stoljeća u Šibeniku koje je nastalo za crkvu sv. Dominika, a naručeno je isključivo za sjedište biskupije. Jednako tako, na području Šibenika je sačuvano jedno djelo Baldassarea D'Anne koje danas krase bočni zid crkve sv. Lovre.

Brojnije narudžbe bile su od slikara Giovannija Laudisa koji je izveo tri pale za crkvu sv. Dominika. S druge strane, dvije slike Filippa Zanibertija bile su naručene za Šibenik, dok je Matteo Ponzone za crkvu sv. Frane izveo četiri slike. U kategoriju slikara *di sette maniere* svrstava se i Angelo Mancini koji je za biskupa Arrigonija i bratovštinu bombardijera izveo dvije slike.

Iako je kroz 17. stoljeće prevladavalo importno slikarstvo, postoji i nekoliko ostvarenja lokalnih umjetnika i radionica. Sva ta ostvarenja održavaju razinu razvijenosti kulture sredine, ukus lokalnih naručitelja, crkvenih redova, članova bratovština, plemićkih obitelji i sl. Na području Šibenika posebno se ističu dva lokalna majstora, Mihovil Parkić i Antun Moneghin.

Oni su unatoč teškim vremenima i siromaštvu, prateći poslijetridentske formule, vjerojatno putem grafičkih predložaka, uspjeli pokazati tragove vitalnosti domaće likovne scene. Međutim, stilski su ipak ostali zarobljeni u provincijskoj interpretaciji koja uzore crpi iz *quattrocentističkih* fresko oslika. Još jedan lokalni slikar, neko vrijeme djelatnik i u Veneciji, je Juraj Božičević koji je izradio sliku glavnog oltara crkve sv. Duha s prikazom *Silaska sv. Duha*. Iako je njegova pala pretrpjela brojna oštećenja, njegovo kompozicijsko rješenje pokazuje prisutnost karakteristika Palme Mlađega te ugledanje na konkretne primjere njegovih slika.

Detaljnijom analizom predstavljenih djela u ovom radu vidljivo je da se većinom radi o djelima nepoznatih slikara, često pripadnika kasnorenesansnog mletačkog razdoblja. Drastičan pad kvalitete i narudžbi slikarskih djela na šibenskom području zabilježen je u razdoblju Kandijskog rata pa sve do kraja 17. stoljeća. Usprkos tome, u razdoblju poslijeratne obnove oslobođenih prostora stvorili su se plodni uvjeti za realizaciju novih tendencija putem narudžbi i donacija istaknutih obrazovnih pojedinaca. Značajnu ulogu u tome je imao šibenski biskup mletačkog podrijetla Ivan Dominik Calligari (1676.-1722.) koji je mahom naručivao liturgijsku opremu, ruho i slike iz Venecije i tako u šibensku kulturnu sredinu unio dašak novih strujanja i pobjedničkih tema koje su i tada prevođene kroz popularnu marijansku ikonografiju.

8. Literatura

Balić, Karlo. *Kroz Marijin Perivoj. Štovanje Blažene Djevice Marije u franjevačkoj Provinciji Presvetog Otkupitelja*. Šibenik, 1931.

Batelja, Juraj; Batelja, Petra. *Bogorodica Zaštitnica u Hrvata*, Teološki i povijesnoumjetnički pristup. Zagreb: Denona, 2013.

Cvetnić, Sanja. „Dominikanci u hrvatskim krajevima i ikonografija nakon Tridentskog sabora (1545.-1563.)“. *Croatica Christiana periodica* 34, 66 (2010): 1-30.

Čoralić, Lovorka. *Venecija. Kraljica mora s lagunarnih sprudova*. Samobor: Meridijani, 2004.

Ćuzela, Josip. „Dvorana bratovštine Santa Maria Valverde i Nova crkva u Šibeniku“. *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji* 36, 1 (1996): 87-105.

Demori Staničić, Zoraida. „Kult Gospe Visovačke na slikama“. *Visovački zbornik*, (1997): 119-131.

Demori Staničić, Zoraida. „Slikarstvo u crkvama dominikanskog reda u Dalmaciji od 1300. do 1520. godine“. U: *Dominikanci u Hrvatskoj*, katalog izložbe (Galerija Klovićevi dvori, 20. prosinca 2007.-30. ožujka 2008.), ur. Radoslav Tomić, str. 119-128. Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2011.

Demori Staničić, Zoraida. *Javni kultovi ikona u Dalmaciji*. Split-Zagreb, 2017.

Galvani, Antonio Federico. *Il Re d'armi di Sebenico I*. Venecija: Prem. Stabil. Tip. di Pietro Naratovich, 1884.

Gamulin, Grgo. „Tri priloga slikarskoj baštini Dalmacije. Slika Santa Perande u Šibeniku“. *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 25 (1985): 199-206.

Goja, Bojan. „Novi podaci o djelovanju Gierolima Mondelle i Giacoma Cavalotta u Šibeniku“. *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 35 (2011): 115-124.

Grubišić, Slavo. *Šibenik kroz stoljeća*. Šibenik: Povremena izdanja Muzeja grada Šibenika, Svezak 4, 1974.

Ivančević, Radovan. „Nova crkva u Šibeniku (1502.). Posljednje djelo Nikole Firentinca“. *Peristil: zbornik radova za povijest umjetnosti* 40, 1 (1997): 67-79.

Juran, Kristijan. *Stari i novi stanovnici Šibenika i njegovih predgrađa u drugoj polovici 17. i početkom 18. stoljeća*. Šibenik: Državni arhiv, 2016.

Karaman, Ljubo. *O šibenskoj katedrali*. Zagreb: Tisak Zaklade Tiskare Narodnih novina, 1931.

Karaman, Ljubo. *Pregled umjetnosti u Dalmaciji*. Zagreb: Matica hrvatska, 1952.

Karaman, Ljubo; Prijatelj, Kruno. „O mjesnim grupama dalmatinske slikarske škole u XV. stoljeću“. *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji* 9, 1 (1955): 170-180.

Lambaša, Marina. *Interijeri Šibenika: izbor iz fundusa*. Šibenik: Muzej grada Šibenika, 2009.

Lukinović, Andrija. „Šibenska biskupija u izvještajima *ad limina* u 17. i 18. stoljeću“. U: *Sedam stoljeća šibenske biskupije*, Zbornik radova sa znanstvenog skupa Šibenska biskupija od 1298. do 1998., Šibenik, 22. do 26. rujna 1998., ur. Josip Čuzela...et al., str: 251-294. Šibenik: Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, 2001.

Marković, Predrag. *Katedrala sv. Jakova u Šibeniku*. Zagreb: Naklada Ljevak, 2010.

Marković, Vladimir. *Zidno slikarstvo 17. i 18. stoljeća u Dalmaciji*. Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti, 1985.

Meštrović, Ljubomir. „Zadarska revija, 2-3“. *Zadarska smotra: Časopis za kulturu, znanost i umjetnost*, 1-2 (1967): 223-234.

Novak, Grga. *Jadransko more u sukobima i borbama kroz stoljeća, I-II*. Split: Marjan tisak, 2004.

Perić, Jelka. *Šibenik u kugi za Kandijškog rata godine 1649*. Zagreb: Tiskara Vidović i drug, bez datuma tiskanja

Perić, Jelka. „Šibenik u mletačko-turskim ratovima do razgraničenja od 30. 10. 1671.“. *Magazin sjeverne Dalmacije* 2, (1935): 58-70.

Perić, Jelka. „Povijest šibenskih solana“. *Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena* 2, 30 (1936): 27-42.

Petrić, Slavka. „Bratovštine u Šibeniku“. *Croatica Christiana Periodica* 21, 39 (1997): 97-136.

Polonijo, Bernardin. *Kroz Šibenik grad i okolicu stopama blaženog Nikole Tavilića Šibenčanina*. Šibenik: Tiskara Kačić, 1939.

Premerl, Daniel. „Ranobarokni drveni oltari u Crkvi sv. Frane u Šibeniku - podrijetlo arhitekturnog tipa i pitanje Mondellina autorstva“. *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 29 (2005): 137-156.

Premerl, Daniel. *Drveni oltari 17. stoljeća u Dalmaciji*. Doktorski rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, 2009.

Prijatelj, Kruno. „Arhitekt Ivan Skoko i domaći majstori šibenskog baroka“. *Zbornik zaštite spomenika kulture* III, 1 (1953): 105-120.

Prijatelj, Kruno. „Le opere di Palma il Giovane e dei manieristi veneziani in Dalmazia“. *Venezie e l'Europa*, (1956): 294-296.

Prijatelj, Kruno. „Dvije Tintorettove slike u Šibeniku“. *Bulletin Zavoda za likovne umjetnosti Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti* 10, 1-2 (1962): 86-90.

Prijatelj, Kruno. *Juraj Ćulinović*. Zagreb: Odjel za likovne umjetnosti Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1962.

Prijatelj, Kruno. „Giovani Laudis u šibenskoj dominikanskoj crkvi“. *Peristil* 8-9, (1965/1966): 115-117.

Prijatelj, Kruno; Matejčić, Radmila; Horvat Anđela. *Barok u Hrvatskoj*. Zagreb: Sveučilišna naklada Liber, 1982.

Prijatelj, Kruno. „Još četiri skede za Pončuna“. *Studije o umjetninama u Dalmaciji* IV, (1983): 72-77.

Prijatelj Pavičić, Ivana. *Kroz Marijin ružičnjak: zapadna marijanska ikonografija u dalmatinskome slikarstvu od 14. do 18. stoljeća*. Split: Književni krug, 1998.

Prijatelj Pavičić, Ivana. „Prilog poznavanju sakralnog slikarstva u mletačkoj Dalmaciji i Boki na prijelazu iz XVII. u XVIII. stoljeće“. *Croatica Christiana periodica* 25, 47 (2001): 91-101.

Prijatelj Pavičić, Ivana. „Contributo alla ricerca delle pale d'altare Baldassare D'Anna nei conventi francescani della Dalmazia, Quarnaro e Bosnia“. *IKON, Časopis za ikonografske studije* 3, (2010): 327-342.

Prijatelj Pavičić, Ivana. „Prilog poznavanju zastupljenosti i rasprostranjenosti ikonografski srodnih oltarnih slika s prikazom Gospe od Ružarija s likovima savezničkih vladara na području istočnog Jadrana, južne Italije i Provanse“. *Ars Adriatica*, 8 (2018): 105-128.

Roščić, Nikola Mate. *Samostan i crkva sv. Frane u Šibeniku*. Šibenik: Samostan sv. Frane, 2015.

Seferović, Relja. „Milost susreta. Umjetnička baština Franjevačke provincije Sv. Jeronima“. *Anali Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku*, 52/2 (2014): 652-655.

Soldo, Josip Ante. „Samostan sv. Lovre u Šibeniku“. *Kačić: zbornik Provincije Presvetog Otkupitelja*, (1967): 5-94.

Soldo, Josip Ante. „Crkveni život na proširenom području šibenske biskupije nakon uzmaca Osmanlija“. U: *Sedam stoljeća šibenske biskupije*, Zbornik radova sa znanstvenog skupa Šibenska biskupija od 1298. do 1998., Šibenik, 22. do 26. rujna 1998., ur. Josip Čuzela...et al., str: 319-350. Šibenik: Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, 2001.

Sopta, Josip. Šibenski biskupi na Tridentskom saboru. U: *Sedam stoljeća šibenske biskupije*, Zbornik radova sa znanstvenog skupa Šibenska biskupija od 1298. do 1998., Šibenik, 22. do 26. rujna 1998., ur. Josip Čuzela...et al., str: 237-250. Šibenik: Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, 2001.

Stojković, Marijan. „Rimska papinska protivreformacija u južnoslovenskim zemljama“. *Nastavni vjesnik XXII*, (1913): 186-187.

Stošić, Krsto. *Štovanje Gospe od Zdravlja u Šibeniku*. Šibenik, 1928.

Stošić, Krsto. „Oltari crkve sv. Frane u Šibeniku“. *Novo doba* 24, XIII, božićni broj 296 (1930): 29-30.

Stošić, Krsto. „Crkvice i bratovština Sv. Duha u Šibeniku“. *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku*, L/1928.-1929, (1932): 400-414.

Stošić, Krsto. *Sv. Križ u šibenskom Docu*. Šibenik, 1933.

Stošić, Krsto. *Galerija uglednih Šibenčana*. Šibenik: Tiskara Kačić, 1936.

Stošić, Krsto. *Sela šibenskog kotara*. Zagreb: Naklada Nediljko Dominović, 2020.

Stražemanac, Ivan. *Povijest franjevačke provincije Bosne Srebrene*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1993.

Šitina, Ana. *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*. Doktorski rad. Zadar: Sveučilište u Zadru, 2020.

Šupuk, Ante. „Šibenski onomastikon nakon kuge od 1649. godine“. *Arhivski vjesnik* 21-22, 1 (1979): 123-179.

Tolić, Željko. „Redovništvo u šibenskoj biskupiji u srednjem vijeku“. U: *Sedam stoljeća šibenske biskupije*, Zbornik radova sa znanstvenog skupa Šibenska biskupija od 1298. do 1998., Šibenik, 22. do 26. rujna 1998., ur. Josip Čuzela...et al., str: 251-294. Šibenik: Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, 2001.

Tomić, Radoslav. „Prijedlog za Filippa Zanibertija u Šibeniku“. *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji* 28, 1 (1989): 143-151.

Tomić, Radoslav. *Barokni oltari i skulptura u Dalmaciji*. Zagreb: Matica hrvatska, 1995.

Tomić, Radoslav. „Dopune slikarstvu u Dalmaciji (Baldassare D'Anna, Antonio Bellucci, Antonio Grapinelli, Giovanni Battista Augusti Pitteri, Giovanni Carlo Bevilacqua)“. *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 29 (2005): 171-186.

Tomić, Radoslav. „Samostan sv. Frane“. U: *Veličina malenih: povijest i kulturna baština Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevac konventualaca*, ur. Milan Pelc, str. 216-232. Zagreb: Hrvatska provincija sv. Jeronima franjevac konventualaca, 2010.

Tomić, Radoslav. „Crtice o slikama u Šibeniku, Murteru i Marini“. *Kvartal VIII*, 1-2 (2011): 70-75.

Tomić, Radoslav. „Filippo Zaniberti (Brescia 1585. – Venecija, 1636.), Bogorodica s Djetetom, sv. Katarinom Aleksandrijskom, sv. Katarinom Sijenskom, sv. Marijom Magdalenom i sv. Vinkom Fererskim, Šibenik, Crkva sv. Dominika“. U: *Dominikanci u Hrvatskoj*, katalog izložbe (Galerija Klovićevi dvori, 20. prosinca 2007.-30. ožujka 2008.), ur. Radoslav Tomić, str. 353-354. Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2011.

Tomić, Radoslav. „Jacopo Palma Mlađi (Venecija, 1548.-1628.), Gospa od Karmela sa sv. Ivanom Evanđelistom i sv. Nikolom, Šibenik, Crkva sv. Barbare (iz crkve sv. Dominika)“. U: *Dominikanci u Hrvatskoj*, katalog izložbe (Galerija Klovićevi dvori, 20. prosinca 2007.-30. ožujka 2008.), ur. Radoslav Tomić, str. 352-353. Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2011.

Tomić, Radoslav. „Slikarstvo i skulptura u dominikanskim crkvama Dalmacije“. U: *Dominikanci u Hrvatskoj*, katalog izložbe (Galerija Klovićevi dvori, 20. prosinca 2007.-30. ožujka 2008.), ur. Radoslav Tomić, str. 129-160. Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2011.

Tomić, Radoslav. „Slikar Giovanni Francesco Fedrigazzi u Dalmaciji“. *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 37 (2013): 113-128.

Tomić, Radoslav. „Bilješke o slikarima u Šibeniku, Pirovcu, Kaštel Štafiliću, Poljicima, Skradinu, Biogradu i Zadru (Angelo Mancini, Mate Otoni, Giuseppe Marcatti, Franjo Gianacchi, Pietro Tantini)“. *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 40 (2016): 103-116.

Tomić, Radoslav. „Slikar Angelo Mancini“. U: *Šibenik od prvog spomena, Zbornik radova s međunarodnog znanstvenog skupa 950 godina od prvog spomena Šibenika*, (Šibenik, od 26. do 28. rujna 2016.), ur. Iva Kurelac, str. 509-519. Šibenik-Zagreb, 2018.

Rukopisi:

Stošić, Krsto. *Crkva Sv. Nikole*. Muzej grada Šibenika

Stošić, Krsto. „Muzički život u šibenskoj prošlosti“. *Povijest grada Šibenika*. Muzej grada Šibenika

Stošić, Krsto. *Nova Crkva*. Muzej grada Šibenika

Stošić, Krsto. *Samostan i crkva sv. Dominika*. Muzej grada Šibenika

Stošić, Krsto. *Samostan i crkva sv. Frane u Šibeniku*. Muzej grada Šibenika, 1930.

Stošić, Krsto. *Samostan i crkva sv. Lovre*. Muzej grada Šibenika

Stošić, Krsto. *Sv. Barbara*. Muzej grada Šibenika

Stošić, Krsto. *Šibenik i Turci u XVII. stoljeću*. Muzej grada Šibenika

Internetski izvori:

Benediktinke sv. Luce – Šibenik.

<https://benediktinke-zadar.com/benediktinski-red/hrvatska/benediktinke-sv.-luce-sibenik>

(pregledano: 24.09.2021.)

Franjevačka provincija Presvetog Otkupitelja – Split, *Samostan svetog Lovre u Šibeniku*. <https://www.franjevci-split.hr/samostan-sibenik/> (pregledano: 13.09.2021.)

Hrvatski restauratorski zavod, Šibenik. *Crkva sv. Barbare/Konzervatorsko – restauratorski radovi na glavnom oltaru*. Europska godina kulturne baštine 2018.
https://www.hrz.hr/images/stories/godina_bastine/Sibenik_sv_Barbara.pdf
(pregledano: 17.09.2021)

Muzej grada Šibenika.
http://www.muzej-sibenik.hr/hrv/o_muzeju.asp (pregledano: 25.09.2021.)

Proleksis enciklopedija, *Biblia pauperum*.
<https://proleksis.lzmk.hr/11012/> (pregledano: 20.10.2021.)

Šibenska biskupija, *Katedrala sv. Jakova*.
<http://www.sibenska-biskupija.hr/katedrala-svetog-jakova/> (pregledano: 10.09.2021.)

Šitina, Ana. „Giovanni Laudis, Gospa sa sv. Hijacintom“. *Et tibi dabo: naručitelji i donatori umjetnina u Istri, Hrvatskom primorju i sjevernoj Dalmaciji od 1300. do 1800. godine*.
<http://donart.uniri.hr/djela-i-narucitelji/slikarstvo/g-laudis-gospa-sa-sv-hijacintom/>
(pregledano: 15.09.2021.)

Župa Bezgrešnog začeća BDM, *Župna crkva sv. Nediljice*.
<https://zupa-crnica.net/2015/05/24/zupna-crkva-sv-nediljica/> (pregledano: 15.09.2021.)

Sažetak

Brojni ratovi i epidemije kuge obilježili su grad Šibenik kroz 17. stoljeće, što je prouzročilo lošu sliku grada koja je utjecala na domenu likovnosti kao i na nabavu slika i slikarsku produkciju. Slikarska baština 17. stoljeća bila je raznovrsna, a najviše primjera sakralne tematike pripada importnom slikarstvu.

Veliku ulogu u narudžbama slikarskih djela imali su biskupi, crkveni redovi, bratovštine i ugledni predstavnici dalmatinskog društva. Početak 17. stoljeća obilježen je i podizanjem pozlaćenih i drvenih oltara, od kojih su i danas brojni sačuvani.

Iako je sačuvano nekoliko djela lokalnih majstora, najviše se ističu djela kasnorenesansnog slikarstva i nastavak tradicije tzv. *zlatnog stoljeća* mletačkog slikarstva. Posebno se ističu slike Palme Mlađega kao i sljedbenika njegove maniere. Od velike važnosti su i slike Mattea Ponzonea, vještog venecijanskog baroknog slikara, koje se danas čuvaju u crkvi sv. Frane. U gradu se ističu i tri slike koje se temeljem stilskih karakteristika povezuju s radionicom Bassano koja pripada venecijanskom slikarskom krugu. Detaljnijom analizom vidljivo je da je kroz 17. stoljeće bio dominantan utjecaj mletačkih predložaka.

O lokalnim majstorima poput Mihovila Parkića i Antuna Moneghina nema puno podataka, ali izrazito su značajni u kontekstu sagledavanja načina funkcioniranja bratovštinskih udruženja u manjim dalmatinskim gradovima u razdoblju poslijetridentske obnove.

Ključne riječi: Šibenik, crkve, 17. stoljeće, sakralno slikarstvo, Venecija.

SACRAL PAINTING OF THE 17TH CENTURY IN ŠIBENIK

Abstract

Numerous wars and plague epidemics have marked the city of Šibenik through the 17th century, which caused a bad image of the city, which affected the field of art as well as the acquisition of paintings and painting production. The painting heritage of the 17th century was diverse, and most examples of sacral themes belong to imported painting.

Bishops, church orders, fraternities and prominent representatives of Dalmatian society played a major role in the orders of paintings. The beginning of the 17th century was also marked by lifting of gilded and wooden altars, many of which are still preserved today.

Although several works by local masters have been preserved, the works of late Renaissance painting and the continuation of the tradition of the so-called the golden age of Venetian painting stand out the most. The paintings of Palma Junior as well as the followers of his manner stand out in particular. Of great importance are also the paintings of Matteo Ponzzone, a skilfully Venetian Baroque painter, which are kept today in the church of St. Francis. Three paintings stand out in the city, which are based on stylistic characteristics and are connected with the Bassano workshop, which belongs to the Venetian painting circle. A more detailed analysis shows that throughout the 17th century the influence of Venetian templates was dominant.

There is not much information about local masters such as Mihovil Parkić and Antun Moneghin, but they are extremely important in the context of understanding the functioning of fraternal associations in smaller Dalmatian towns in the period of post-Tridentine reconstruction.

Keywords: Šibenik, churches, 17th century, sacral painting, Venice.

Popis slikovnih priloga

1. Zidine iz druge polovine 15. stoljeća na poluotoku Oštrici, južno od Šibenika
2. Radionica Bassano, *Sv. Frane*, predstavnik reda, tridesete godine 17. stoljeća, samostan sv. Frane
3. Filippo Zaniberti, *Sv. Sebastijan i sv. Fabijan*, do 1635. godine, katedrala sv. Jakova
4. Nepoznati slikar, *Gospa od Caravaggia*, kraj 17. stoljeća, katedrala sv. Jakova
5. Issepo Ridolfi, Oltar sv. Klare, 1638. godine, crkva sv. Frane
6. Matteo Ponzzone, *Pala s prikazom sv. Antuna i sv. Klare*, 1638. godine, crkva sv. Frane
7. Issepo Ridolfi, Oltar Bezgrešnog začeca, 1638. godine, crkva sv. Frane
8. Matteo Ponzzone, *Pala s prikazom sv. Jeronima i sv. Frane*, 1638. godine, crkva sv. Frane
9. Girolamo Ridolfi, Oltar sv. Stjepana, 1643. godine, crkva sv. Frane
10. Matteo Ponzzone, *Pala s prikazom sv. Augustina i sv. Stjepana*, tridesetih godina 17. stoljeća, crkva sv. Frane
11. Girolamo Ridolfi, Oltar sv. Josipa, 1643. godine, crkva sv. Frane
12. Matteo Ponzzone, *Pala sv. Antuna sa sv. Josipom i sv. Onofrijem*, 1655. godine, crkva sv. Frane
13. Radionica Giovannija Battiste Volpata (1633.-1706.), *Oslici velikog drvenog stropa*, 1674. godine, crkva sv. Frane
14. Radionica Giovannija Battiste Volpata, *Uznesenje Marijino*, stropna slika, 1674. godine, crkva sv. Frane
15. Radionica Giovannija Battiste Volpata, *Mučeništvo sv. Nikole Tavelića*, strop crkve, 1674. godine, crkva sv. Frane
16. Nepoznati kasnorenesansni mletački slikar, *Bičevanje Krista*, sredina 17. stoljeća, samostan sv. Frane
17. Nepoznati slikar, *Gospa u Navještenju*, kraj 17. stoljeća, samostan sv. Frane
18. Nepoznati altaris, Oltar Gospe od Milosti (nekadašnji oltar sv. Petra Alkantarskog), 1704. godine, crkva sv. Lovre
19. Nepoznati slikar, *Pala sv. Petra Alkantarskog*, crkva sv. Lovre
20. Djelo radionice Bassano, *Rođenje Kristovo*, početak 17. stoljeća, samostan sv. Lovre
21. Sante Peranda (?), *Polaganje u grob*, kraj 16./početak 17. stoljeća, samostan sv. Lovre
22. Kasnorenesansni mletački slikar, *Gospa sa sv. Margaretom i sv. Lovrom mučenikom*, početak 17. stoljeća, samostan sv. Lovre

23. Baldassare D'Anna, *Pala sv. Klara sa sv. Antunom Padovanskim i sv. Didakom*, prva polovica 17. stoljeća, samostan sv. Lovre
24. Nepoznati mletački slikar, *Slika sv. Jeronima u pustinji*, početak 17. stoljeća, samostan sv. Lovre
25. Nepoznati slikar, *Sveta Obitelj*, druga polovica 17. stoljeća, samostan sv. Lovre
26. Radionica Antonia Carnea, *Čudo sv. Blaža*, između 1667. i 1676. godine, crkva sv. Lovre
27. Nepoznati slikar, *Visovačka Gospa*, 1670. godine, crkva sv. Lovre
28. Giovanni Francesco Fedrigazzi, *Gospa Bezgrešnog začeca*, kraj 17. stoljeća, crkva sv. Lovre
29. Nepoznati slikar, *Posljednja večera*, kraj 17. stoljeća, kor crkve sv. Lovre
30. Nepoznati slikar, *Josip braći prepričava svoj san*, kraj 17. stoljeća, samostan sv. Lovre
31. Nepoznati slikar, *Braća prodaju Josipa*, kraj 17. stoljeća, samostan sv. Lovre
32. Nepoznati slikar, *Braća javljaju ocu Josipovu smrt*, kraj 17. stoljeća, samostan sv. Lovre
33. Nepoznati slikar, *Josip pred faraonom*, kraj 17. stoljeća, samostan sv. Lovre
34. Nepoznati slikar, *Jakovljeva smrt*, kraj 17. stoljeća, samostan sv. Lovre
35. Angelo Mancini, *Gospa od Bezgrešnog začeca*, 1609. godine, crkva sv. Nediljice u Crnici
36. Jacopo Palma Mlađi, *Gospa od Karmela sa sv. Ivanom Evanđelistom i sv. Nikolom*, prva polovica trećeg desetljeća 17. stoljeća, Interpretacijski centar katedrale sv. Jakova *Civitas Sacra* (nekad na bočnom oltaru u crkvi sv. Dominika)
37. Giovanni Laudis, *Pala Gospe sa sv. Hijacintom*, početak 17. stoljeća, Interpretacijski centar katedrale sv. Jakova *Civitas Sacra* (izvorno na bočnom oltaru crkve sv. Dominika)
38. Kamena grobnica biskupa Arrigonija, crkva sv. Dominika
39. Pozlaćeni oltar s grbom sred zabata i pripadajućom palom, crkva sv. Dominika
40. Filippo Zaniberti, *Gospa s Djetetom i svecima*, kratko prije 1626. godine, Interpretacijski centar katedrale sv. Jakova *Civitas Sacra* (izvorno u crkvi sv. Dominika)
41. Giovanni Laudis, *Obrezanje Kristovo*, 1624. godine, Interpretacijski centar katedrale sv. Jakova *Civitas Sacra* (izvorno na bočnom oltaru crkve sv. Dominika)
42. Nepoznati slikar, *Čudo u Surianu*, kraj 17. stoljeća, Interpretacijski centar katedrale sv. Jakova *Civitas Sacra* (nekad na oltaru sv. Dominika u crkvi sv. Dominika)
43. Giovanni Laudis, *Gospa od Ružarija*, oko 1628. godine, Interpretacijski centar katedrale sv. Jakova *Civitas Sacra* (izvorno na bočnom oltaru crkve sv. Dominika)
44. Oltar sv. Barbare, 17. stoljeće, Hrvatski restauratorski zavod u Splitu (izvorno u crkvi sv. Barbare)

45. Angelo Mancini, *Sv. Barbara sa sv. Nikolom i sv. Pavlom*, 1610. godine, katedrala sv. Jakova (izvorno u crkvi sv. Barbare)
46. Nepoznati mletački slikar, *Gospa s Djetetom, sv. Nikolom i Lovrom*, 1671. godine, crkva sv. Nikole
47. Oslikani drveni strop s prikazima donatora, total, prijelaz s kraja 17. na početak 18. stoljeća, crkva sv. Nikole
48. Nepoznati slikar, *Prikaz sv. Ivana Krstitelja*, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole
49. Nepoznati slikar, *Prikaz sv. Ante s Djetetom*, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole
50. Nepoznati slikar, *Prikaz sv. Augustina*, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole
51. Nepoznati slikar, *Četvrta scena*, identifikacija prikaza nemoguća, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole
52. Nepoznati slikar, *Prikaz sv. Luke*, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole
53. Nepoznati slikar, *Prikaz sv. Nikole*, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole
54. Nepoznati slikar, *Prikaz sv. Marka u molitvi*, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole
55. Nepoznati slikar, *Prikaz starca sa štapom*, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole
56. Nepoznati slikar, *Prikaz sv. Ante s Djetetom Isusom*, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole
57. Nepoznati slikar, *Prikaz sveca s knjigom i grbom*, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole
58. Nepoznati slikar, *Prikaz sv. Augustina i Gospe s Djetetom*, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole
59. Nepoznati slikar, *Prikaz sv. Ante s Djetetom Isusom*, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole
60. Nepoznati slikar, *Prikaz Kristova krštenja*, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole
61. Nepoznati slikar, *Prikaz Gospe s Djetetom i redovnikom*, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole
62. Nepoznati slikar, *Prikaz sv. Jurja na monumentalnom konju*, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole
63. Nepoznati slikar, *Prikaz sv. Tome*, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole
64. Nepoznati slikar, *Prikaz više likova*, identifikacija likova nemoguća, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole
65. Nepoznati slikar, *Prikaz stigmatizacije sv. Frane*, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole
66. Nepoznati slikar, *Prikaz sv. Ante s Gospom u naručju*, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole
67. Nepoznati slikar, *Prikaz Gospe s Djetetom, sv. Antunom i sv. Jakovom*, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole

68. Nepoznati slikar, *Prikaz Gospe s Djetetom i sv. Lovrom*, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole
69. Nepoznati slikar, *Prikaz Gospe s Djetetom i sv. Dominikom*, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole
70. Nepoznati slikar, *Prikaz grupe svetaca s likom Magdalene Divnić*, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole
71. Nepoznati slikar, *Prikaz sv. Mihovila i sv. Stjepana*, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole
72. Nepoznati slikar, *Prikaz sv. Nikole*, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole
73. Nepoznati slikar, *Prikaz sv. Nikole s redovnikom*, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole
74. Nepoznati slikar, *Prikaz Kristova krštenja*, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole
75. Nepoznati slikar, *Prikaz sv. Andrije i sv. Nikole*, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole
76. Nepoznati slikar, *Gospa s Djetetom i sv. Antom*, kraj 17. stoljeća, crkva sv. Nikole
77. Juraj Božičević, *Silazak sv. Duha*, 1614. godine, crkva sv. Duha
78. Kasetirani strop Nove crkve, total, 1622.-1628. godine
79. Nepoznati kasnorenesansni slikar, *Krunidba Gospe*, prva polovica 17. stoljeća, središnja scena oslikanog stropa Nove crkve
80. Mihovil Parkić i Antun Moneghin, *Bogorodica*, detalj scene *Navještenja*, freska, dvadesete i tridesete godine 17. stoljeća, Nova crkva
81. Mihovil Parkić i Antun Moneghin, *Anđeo*, detalj scene *Navještenja*, freska, dvadesete i tridesete godine 17. stoljeća, Nova crkva
82. Mihovil Parkić i Antun Moneghin, *Prorok Izaija*, freska, dvadesete i tridesete godine 17. stoljeća, Nova crkva
83. Nepoznati slikar, *Sv. Marija Magdalena*, druga polovica 17. stoljeća, samostan sv. Luce
84. Nepoznati lokalni slikar, *Gospa u Navještenju*, 17. stoljeće, samostan sv. Luce
85. Nepoznati slikar, *Gospa od Ružarija*, 17. stoljeće, samostan sv. Luce
86. Nepoznati slikar, *Sv. Skolastika i sv. Benedikt*, 17. stoljeće, samostan sv. Luce
87. Antun Moneghin, *Gospa Zaštitnica*, tridesete godine 17. stoljeća, Muzej grada Šibenika
88. Nepoznati mletački slikar, *Imago pietatis*, sredina/druga polovica 17. stoljeća, Muzej grada Šibenika
89. Nepoznati lokalni slikar, *Gospa s Djetetom*, sredina/druga polovica 17. stoljeća, Muzej grada Šibenika
90. Nepoznati slikar, *Sveta Obitelj*, kraj 17. stoljeća, Muzej grada Šibenika

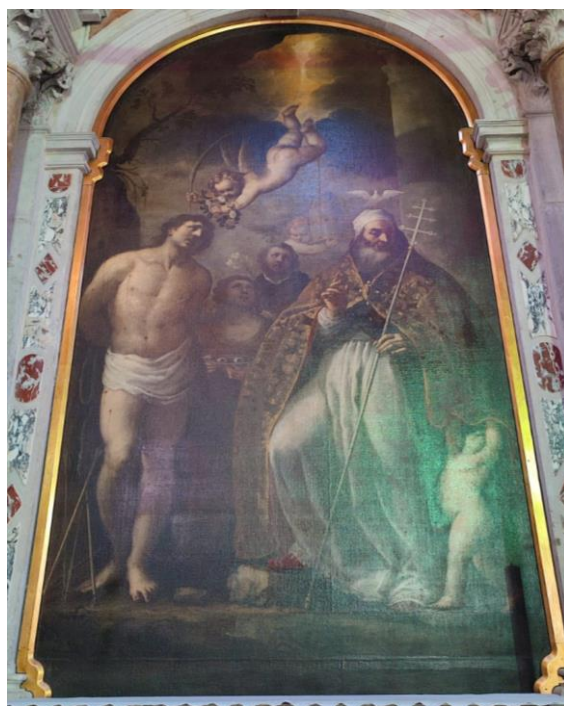
Prilozi

Slika 1. Zidine iz druge polovine 15. stoljeća na poluotoku Oštrici, južno od Šibenika. Preuzeto iz: Slavo Grubišić, *Šibenik kroz stoljeća*, Povremena izdanja Muzeja grada Šibenika, Svezak 4, Šibenik, 1974., str. 46.

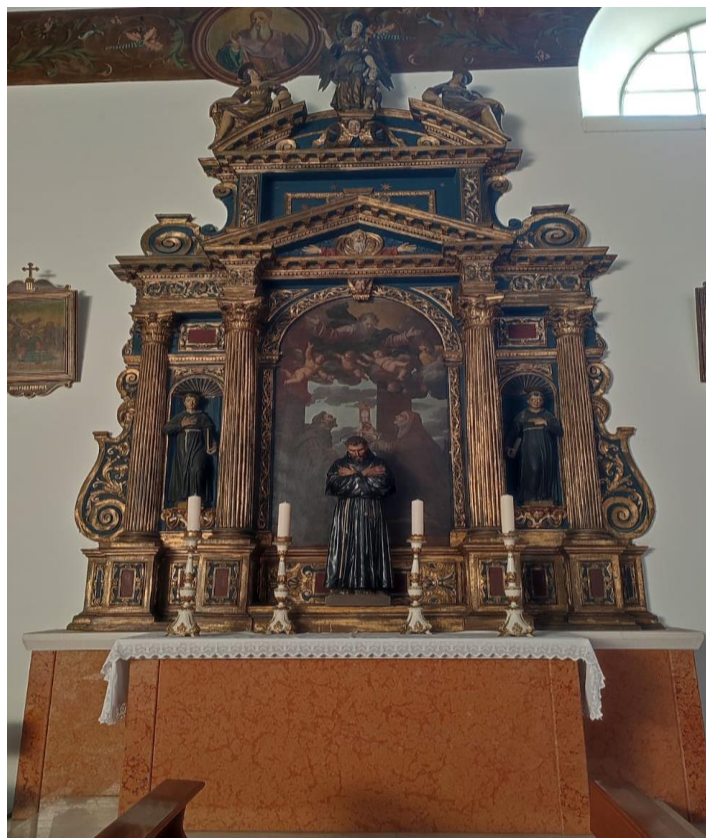
Slika 2. Radionica Bassano, Sv. Frane, predstavnik reda, tridesete godine 17. stoljeća, samostan sv. Frane. Foto: Nikolina Gucek.

Slika 3. Filippo Zaniberti, Sv. Sebastijan i sv. Fabijan, do 1635. godine, katedrala sv. Jakova. Foto: Nikolina Gucek.

Slika 4. Nepoznati slikar, Gospa od Caravaggia, kraj 17. stoljeća, katedrala sv. Jakova. Foto: Nikolina Gucek.

Slika 5. Issepo Ridolfi, Oltar sv. Klare, 1638. godine, crkva sv. Frane. Foto: Nikolina Gucek.

Slika 6. Matteo Ponzzone, Pala s prikazom sv. Antuna i sv. Klare, 1638. godine, crkva sv. Frane. Preuzeto iz: Nikola Mate Roščić, Oltari u crkvi sv. Frane, u: *Samostan i crkva sv. Frane u Šibeniku*, Šibenik, 2015., str. 57.

Slika 7. Issepo Ridolfi, Oltar Bezgrešnog začeca, 1638. godine, crkva sv. Frane. Foto: Nikolina Gucek.

Slika 8. Matteo Ponzzone, Pala s prikazom sv. Jeronima i sv. Frane, 1638. godine, crkva sv. Frane. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 460.

Slika 9. Girolamo Ridolfi, Oltar sv. Stjepana, 1643. godine, crkva sv. Frane. Foto: Nikolina Gucek.

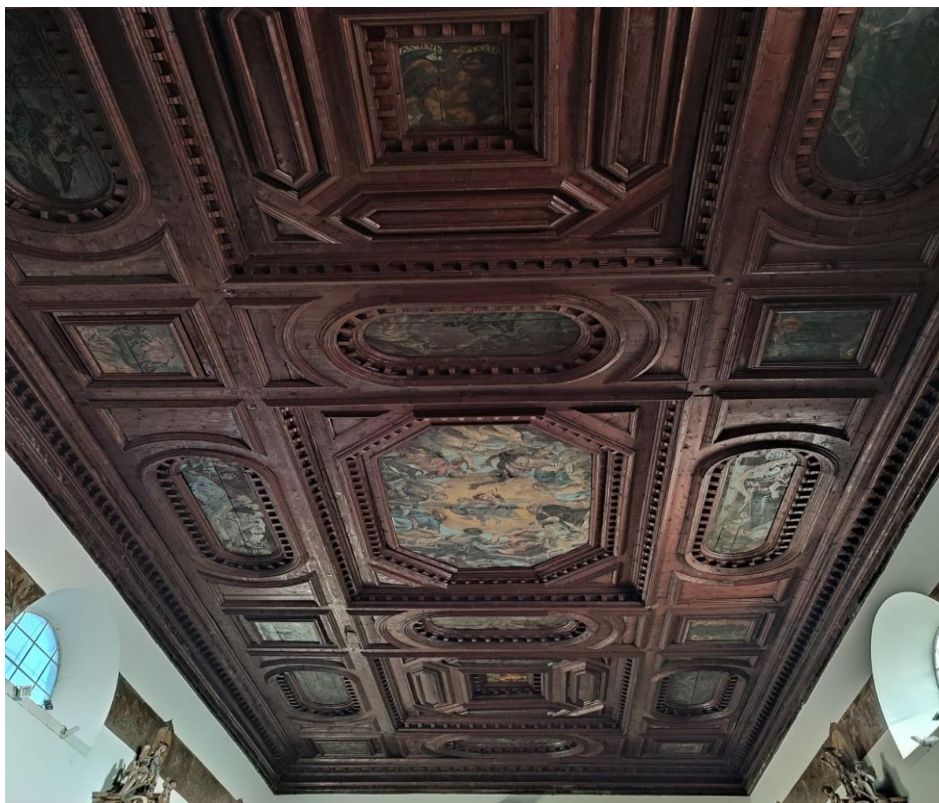
Slika 10. Matteo Ponzone, Pala s prikazom sv. Augustina i sv. Stjepana, tridesetih godina 17. stoljeća, crkva sv. Frane. Foto: Nikolina Gucek.

Slika 11. Girolamo Ridolfi, Oltar sv. Josipa, 1643. godine, crkva sv. Frane. Foto: Nikolina Gucek.

Slika 12. Matteo Ponzone, Pala sv. Antuna sa sv. Josipom i sv. Onofrijem, 1655. godine, crkva sv. Frane. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 556.

Slika 13. Radionica Giovannija Battiste Volpata (1633.-1706.), Oslici velikog drvenog stropa, crkva sv. Frane. Foto: Nikolina Gucek.

Slika 14. Radionica Giovannija Battiste Volpata, Uznesenje Marijino, stropna slika, 1674. godine, crkva sv. Frane. Foto: Nikolina Gucek.

Slika 15. Radionica Giovannija Battiste Volpata, Mučeništvo sv. Nikole Tavelića, strop crkve, 1674. godine, crkva sv. Frane. Foto: Nikolina Gucek.

Slika 16. Nepoznati kasnorenesanski mletački slikar, Bičevanje Krista, sredina 17. stoljeća, samostan sv. Frane. Foto: Nikolina Gucek.

Slika 17. Nepoznati slikar, Gospa u Navještenju, kraj 17. stoljeća, samostan sv. Frane. Foto: Nikolina Gucek.

Slika 18. Nepoznati altarist, Oltar Gospe od Milosti (nekadašnji oltar sv. Petra Alkantarskog), 1704. godine, crkva sv. Lovre. Foto: Nikolina Gucek.

Slika 19. Nepoznati slikar, Pala sv. Petra Alkantarskog, crkva sv. Lovre. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 119.

Slika 20. Djelo radionice Bassano, Rođenje Kristovo, početak 17. stoljeća, samostan sv. Lovre. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 525.

Slika 21. Sante Peranda (?), Polaganje u grob, kraj 16./početak 17. stoljeća, samostan sv. Lovre. Preuzeto iz: Ana Šitina, Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 522.

Slika 22. Kasnorenesansni mletački slikar, Gospa sa sv. Margaretom i sv. Lovrom mučenikom, početak 17. stoljeća, samostan sv. Lovre. Preuzeto iz: Ana Šitina, Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 524.

Slika 23. Baldassare D'Anna, Pala sv. Klara sa sv. Antunom Padovanskim i sv. Didakom, prva polovica 17. stoljeća, samostan sv. Lovre. Preuzeto iz: Radoslav Tomić, *Dopune slikarstvu u Dalmaciji* (Baldassare D'Anna, Antonio Bellucci, Antonio Grapinelli, Giovanni Battista Augusti Pitteri, Giovanni Carlo Bevilacqua), u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 29, Zagreb, 2005., str. 172.

Slika 24. Nepoznati mletački slikar, Slika sv. Jeronima u pustinji, početak 17. stoljeća, samostan sv. Lovre. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 530.

Slika 25. Nepoznati slikar, Sveta Obitelj, druga polovica 17. stoljeća, samostan sv. Lovre. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 563.

Slika 26. Radionica Antonia Carnea, Čudo sv. Blaža, između 1667. i 1676. godine, crkva sv. Lovre. Foto: Nikolina Gucek.

Slika 27. Nepoznati slikar, Visovačka Gospa, 1670. godine, crkva sv. Lovre. Foto: Nikolina Gucek.

Slika 28. Giovanni Francesco Fedrigazzi, Gospa Bezgrešnog začeća, kraj 17. stoljeća, crkva sv. Lovre. Preuzeto iz: Radoslav Tomić, Slikar Giovanni Francesco Fedrigazzi u Dalmaciji, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 37, 2013., str. 123.

Slika 29. Nepoznati slikar, Posljednja večera, kraj 17. stoljeća, kor crkve sv. Lovre. Foto: Nikolina Gucek.

Slika 30. Nepoznati slikar, Josip braći prepričava svoj san, kraj 17. stoljeća, samostan sv. Lovre. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 588.

Slika 31. Nepoznati slikar, Braća prodaju Josipa, kraj 17. stoljeća, samostan sv. Lovre. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 588.

Slika 32. Nepoznati slikar, Braća javljaju ocu Josipovu smrt, kraj 17. stoljeća, samostan sv. Lovre. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 589.

Slika 33. Nepoznati slikar, Josip pred faraonom, kraj 17. stoljeća, samostan sv. Lovre. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 589.

Slika 34. Nepoznati slikar, Jakovljeva smrt, kraj 17. stoljeća, samostan sv. Lovre. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 590.

Slika 35. Angelo Mancini, Gospa od Bezgrešnog začeća, 1609. godine, crkva sv. Nediljice u Crnici. Preuzeto iz: Radoslav Tomić, Bilješke o slikarima u Šibeniku, Pirovcu, Kaštel Štafiliću, Poljicima, Skradinu, Biogradu i Zadru (Angelo Mancini, Mate Otoni, Giuseppe Marcatti, Franjo Gianacchi, Pietro Tantini), u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 40, 2016., str. 104.

Slika 36. Jacopo Palma Mladi, Gospa od Karmela sa sv. Ivanom Evanđelistom i sv. Nikolom, prva polovica trećeg desetljeća 17. stoljeća, Interpretacijski centar katedrale sv. Jakova *Civitas Sacra* (nekad na bočnom oltaru u crkvi sv. Dominika). Foto: Nikolina Gucek.

Slika 37. Giovanni Laudi, Pala Gospe sa sv. Hijacintom, početak 17. stoljeća, Interpretacijski centar katedrale sv. Jakova *Civitas Sacra* (izvorno na bočnom oltaru crkve sv. Dominika). Preuzeto iz: <http://donart.uniri.hr/djela-inarucitelji/slikarstvo/g-laudis-gospa-sa-sv-hijacintom/> (15.09.2021.)

Slika 38. Kamena grobnica biskupa Arrigonija, crkva sv. Dominika. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 115.

Slika 39. Pozlaćeni oltar s grbom sred zabata i pripadajućom palom, crkva sv. Dominika. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 115.

Slika 40. Filippo Zaniberti, Gospa s Djetetom i svecima, kratko prije 1626. godine, Interpretacijski centar katedrale sv. Jakova *Civitas Sacra* (izvorno u crkvi sv. Dominika). Foto: Nikolina Gucek.

Slika 41. Giovanni Laudi, Obrezanje Kristovo, 1624. godine, Interpretacijski centar katedrale sv. Jakova *Civitas Sacra* (izvorno na bočnom oltaru crkve sv. Dominika). Foto: Nikolina Gucek.

Slika 42. Nepoznati slikar, Čudo u Surianu, kraj 17. stoljeća, Interpretacijski centar katedrale sv. Jakova *Civitas Sacra* (nekad na oltaru sv. Dominika u crkvi sv. Dominika). Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 600.

Slika 43. Giovanni Laudi, Gospa od Ružarija, oko 1628. godine, Interpretacijski centar katedrale sv. Jakova *Civitas Sacra* (izvorno na bočnom oltaru crkve sv. Dominika). Foto: Nikolina Gucek.

Slika 44. Oltar sv. Barbare, 17. stoljeće, Hrvatski restauratorski zavod u Splitu (izvorno u crkvi sv. Barbare). Preuzeto iz: https://www.hrz.hr/images/stories/godina_bastine/Sibenik_sv_Barbara.pdf (17.09.2021.)

Slika 45. Angelo Mancini, Sv. Barbara sa sv. Nikolom i sv. Pavlom, 1610. godine, katedrala sv. Jakova (izvorno u crkvi sv. Barbare). Foto: Nikolina Gucek.

Slika 46. Nepoznati mletački slikar, Gospa s Djetetom, sv. Nikolom i Lovrom, 1671. godine, crkva sv. Nikole. Foto: Nikolina Gucek.

Slika 47. Oslikani drveni strop s prikazima donatora, total, prijelaz s kraja 17. na početak 18. stoljeća, crkva sv. Nikole. Foto: Nikolina Gucek.

*Slika 48. Nepoznati slikar, Prikaz sv. Ivana Krstitelja, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 602.*

*Slika 49. Nepoznati slikar, Prikaz sv. Ante s Djetetom, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 602.*

Slika 50. Nepoznati slikar, Prikaz sv. Augustina, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 603.

Slika 51. Nepoznati slikar, Četvrta scena, identifikacija prikaza nemoguća, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 603.

Slika 52. Nepoznati slikar, Prikaz sv. Luke, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 604.

Slika 53. Nepoznati slikar, Prikaz sv. Nikole, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 604.

Slika 54. Nepoznati slikar, Prikaz sv. Marka u molitvi, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 605.

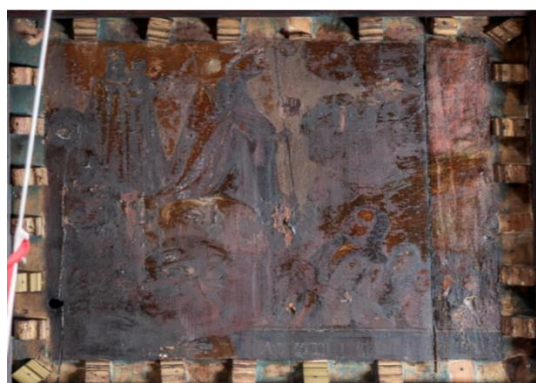
Slika 55. Nepoznati slikar, Prikaz starca sa štapom, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 605.

Slika 56. Nepoznati slikar, Prikaz sv. Ante s Djetetom Isusom, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole. Preuzeto iz: Ana Šitina, Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 606.

Slika 57. Nepoznati slikar, Prikaz sveca s knjigom i grbom, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole. Preuzeto iz: Ana Šitina, Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 606.

Slika 58. Nepoznati slikar, Prikaz sv. Augustina i Gospe s Djetetom, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole. Preuzeto iz: Ana Šitina, Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 607.

Slika 59. Nepoznati slikar, Prikaz sv. Ante s Djetetom Isusom, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 607.

Slika 60. Nepoznati slikar, Prikaz Kristova krštenja, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 608.

Slika 61. Nepoznati slikar, Prikaz Gospe s Djetetom i redovnikom, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 608.

Slika 62. Nepoznati slikar, Prikaz sv. Jurja na monumentalnom konju, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 613.

Slika 63. Nepoznati slikar, Prikaz sv. Tome, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 609.

Slika 64. Nepoznati slikar, Prikaz više likova, identifikacija likova nemoguća, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 610.

Slika 65. Nepoznati slikar, Prikaz stigmatizacije sv. Frane, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 610.

Slika 66. Nepoznati slikar, Prikaz sv. Ante s Gospom u naručju, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 611.

Slika 67. Nepoznati slikar, Prikaz Gospe s Djetetom, sv. Antunom i sv. Jakovom, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 611.

Slika 68. Nepoznati slikar, Prikaz Gospe s Djetetom i sv. Lovrom, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 612.

Slika 69. Nepoznati slikar, Prikaz Gospe s Djetetom i sv. Dominikom, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 612.

Slika 70. Nepoznati slikar, Prikaz grupe svetaca s likom Magdalene Divnić, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 613.

Slika 71. Nepoznati slikar, Prikaz sv. Mihovila i sv. Stjepana, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 614.

Slika 72. Nepoznati slikar, Prikaz sv. Nikole, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 614.

Slika 73. Nepoznati slikar, Prikaz sv. Nikole s redovnikom, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 615.

Slika 74. Nepoznati slikar, Prikaz Kristova krštenja, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 615.

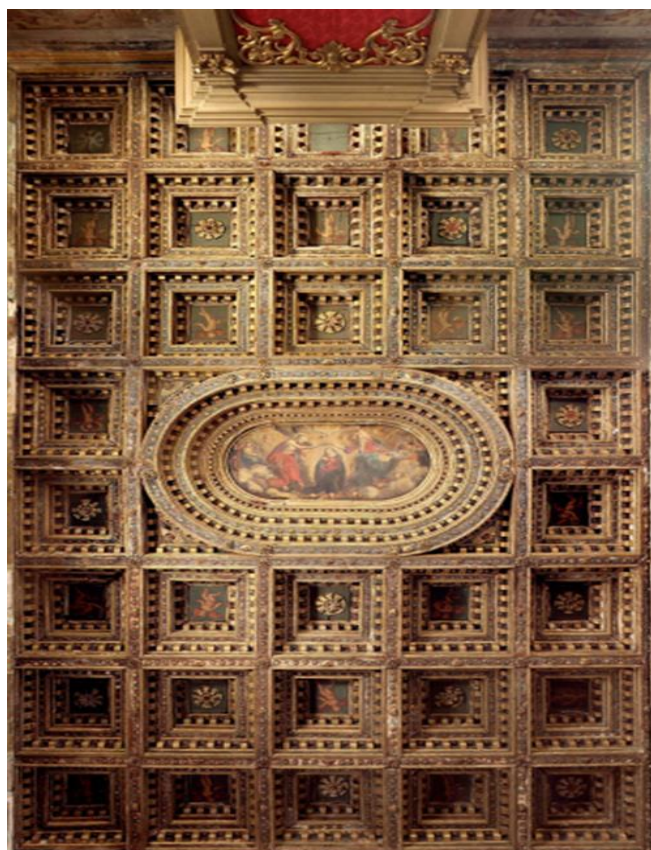
Slika 75. Nepoznati slikar, Prikaz sv. Andrije i sv. Nikole, kraj 17. stoljeća, strop crkve sv. Nikole. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 616.

Slika 76. Nepoznati slikar, Gospa s Djetetom i sv. Antom, kraj 17. stoljeća, crkva sv. Nikole. Foto: Nikolina Gucek.

Slika 77. Juraj Božičević, Silazak sv. Duha, 1614. godine, crkva sv. Duha. Foto: Nikolina Gucek.

*Slika 78. Kasetirani strop Nove crkve, total, 1622.-1628. godine. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 535.*

*Slika 79. Nepoznati kasnorenesansni slikar, Krunidba Gospe, prva polovica 17. stoljeća, središnja scena oslikanog stropa Nove crkve. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 536.*

*Slika 80. Mihovil Parkić i Antun Moneghin, Bogorodica, detalj scene Navještenja, freska, dvadesete i tridesete godine 17. stoljeća, Nova crkva. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 542.*

Slika 81. Mihovil Parkić i Antun Moneghin, Anđeo, detalj scene Navještenja, freska, dvadesete i tridesete godine 17. stoljeća, Nova crkva. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 542.

Slika 82. Mihovil Parkić i Antun Moneghin, Prorok Izaija, freska, dvadesete i tridesete godine 17. stoljeća, Nova crkva. Preuzeto iz: Ana Šitina, *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, doktorski rad, Zadar, 2020., str. 542.

Slika 83. Nepoznati slikar, Sv. Marija Magdalena, druga polovica 17. stoljeća, samostan sv. Luce.
Foto: Nikolina Gucek.

Slika 84. Nepoznati lokalni slikar, Gospa u Navještenju, 17. stoljeće, samostan sv. Luce.
Foto: Nikolina Gucek.

Slika 85. Nepoznati slikar, Gospa od Ružarija, 17. stoljeće, samostan sv. Luce. Foto: Nikolina Gucek.

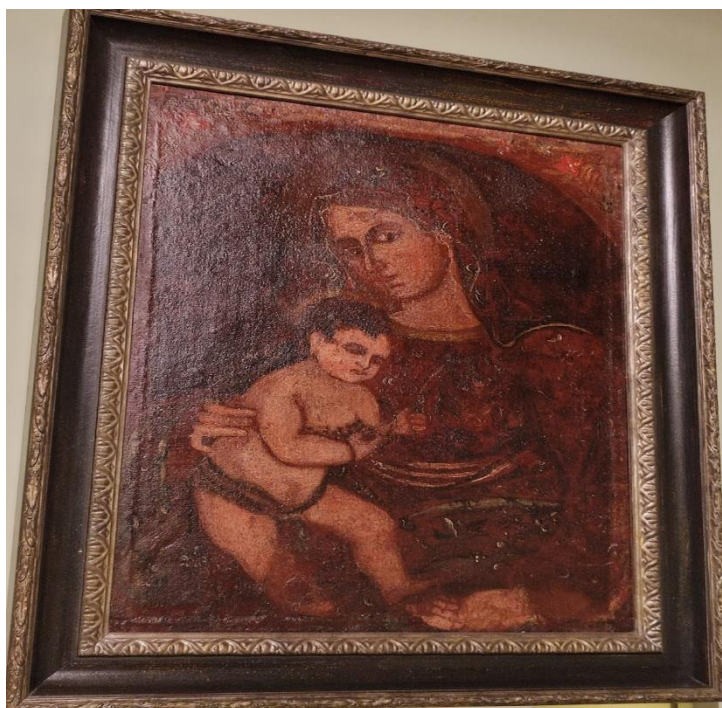
Slika 86. Nepoznati slikar, Sv. Skolastika i sv. Benedikt, 17. stoljeće, samostan sv. Luce.
Foto: Nikolina Gucek.

Slika 87. Antun Moneghin, Gospa Zaštitnica, tridesete godine 17. stoljeća, Muzej grada Šibenika.
Foto: Nikolina Gucek.

Slika 88. Nepoznati mletački slikar, Imago pietatis, sredina/druga polovica 17. stoljeća, Muzej grada Šibenika. Foto: Nikolina Gucek.

Slika 89. Nepoznati lokalni slikar, Gospa s Djetetom, sredina/druga polovica 17. stoljeća, Muzej grada Šibenika. Foto: Nikolina Gucek.

Slika 90. Nepoznati slikar, Sveta Obitelj, kraj 17. stoljeća, Muzej grada Šibenika. Foto: Nikolina Gucek.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja **Nikolina Gucek**, kao pristupnica za stjecanje zvanja **magistrice edukacije povijesti umjetnosti i talijanskog jezika i književnosti**, izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mogega rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i literatura. Izjavljujem da ni jedan dio diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, stoga ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskoga rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 25. studenoga 2021.

Potpis

**IZJAVA O POHRANI ZAVRŠNOGA/DIPLOMSKOGA RADA (PODCRTAJTE
ODGOVARAJUĆE) U DIGITALNI REPOZITORIJ FILOZOFSKOGA FAKULTETA
U SPLITU**

Student/Studentica: **Nikolina Gucek**

Naslov rada: **Sakralno slikarstvo 17. stoljeća u Šibeniku**

Znanstveno područje: **Humanističke znanosti**

Znanstveno polje: **Povijest umjetnosti**

Vrsta rada: **Diplomski rad**

Mentorica rada (akad. stupanj i zvanje, ime i prezime): **prof. dr. sc. Ivana Prijatelj Pavičić**

Sumentor/Sumentorica rada (akad. stupanj i zvanje, ime i prezime): /

Članovi Povjerenstva (akad. stupanj i zvanje, ime i prezime):

izv. prof. dr. sc. Dalibor Prančević, predsjednik

doc. dr. sc. Ana Torlak, član

prof. dr. sc. Ivana Prijatelj Pavičić, član (mentor)

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanoga završnoga/diplomskoga rada (zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice potpuno odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama *Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju*, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude:

a) u otvorenom pristupu

b) dostupan studentima i djelatnicima FFST-a

c) dostupan široj javnosti, ali nakon proteka 6 mjeseci / 12 mjeseci / 24 mjeseca (zaokružite odgovarajući broj mjeseci).

(zaokružite odgovarajuće)

U slučaju potrebe (dodatnoga) ograničavanja pristupa Vašemu ocjenskomu radu, podnosi se obrazloženi zahtjev nadležnomu tijelu u ustanovi.

Split, 25. studenoga 2021.

Potpis studentice:

